

השיבה השבעים-ואחת של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, ד' בסיוון התשמ"ט (7 ביוני 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. שאילתות בעל-פה

כפניהם, כגון לימודים במוסדות להשכלה גבוהה, השלמת השכלה תיכונית, הכשרה מקצועית ועוד.

אשר לתעסוקה, משרד הביטחון מציג בפני החיילים המשוחררים אפשרויות תעסוקה בגופים ממלכתיים וממשלתיים גדולים, כגון משרת ישראל, משמר-הגבול, שירות כתי-הסוהר, שירות קבע בצה"ל, צי הסוחר, מלונאות ומפעלים ממלכתיים גדולים אחרים.

3. על-פי חוק הביטוח הלאומי, מי שעבד תקופה מסוימת לאחר שחרורו משירות סדיר בעבודה מועדפת שהציעה לו לשכת התעסוקה, אכן זכאי למענק מוגבל מסוים מתוך דמי האבטלה.

ברצוני לציין, שהאחריות להפעלת חוק הביטוח הלאומי ותקנותיו מטלת על שר העבודה והרווחה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. זכות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרח, בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

אני רוצה לשאול את כבוד השר: לאור הדברים שנאמרו על-ידו בנושא זה, שהחיילים המשוחררים מקבלים רק חלק קטן מדמי האבטלה, והם צריכים לקבל מחצית מדמי האבטלה, וזה כבר סכום די מכובד — לדעתי, יש טעם וצדק בקיום הידברות בין השרים, כדי שיעזרו זה לזה ולא יפעלו במנותק, איש במסגרת משרדו. שני המשרדים צריכים למצוא יחד פתרונות הולמים. מצד אחד אנו מביאים עולים חדשים ודואגים לכל הבעיות הכרוכות בכך, וזה מצוין. אך מצד שני אנו גורמים במדינתנו לירידת צעירים שיכולים בהחלט להישאר כאן בארץ.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת פרח. זכות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, בהמשך לשאלתו השנייה של חבר הכנסת פרח, עד כמה שידוע לי, צה"ל מטפל בחיילים בתקופת שירותם, לקראת השחרור, טיפול נמרץ ומרכזי בתחום זה. עושים כינוסים של חיילים וחילות, וגניגים של משרדים ממשלתיים שונים וגורמים אחרים מופיעים בפניהם, וזה כמובן בסדר גמור.

הבעיה מתחילה כאמת כיום שחרורם. החיילים שעדיין יש בהם תמימות בכל הנוגע לסדרי הממשל בישראל, מתחילים להתרוצץ בין המשרדים.

אני פונה אליך, אדוני, כחבר ממשלה יותר מאשר כשר הביטחון. אני פונה אליך כחבר הקולקטיב של הממשלה,

היו"ר ע' עלי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 115 של חבר הכנסת יהודה פרח. חבר הכנסת פרח, בבקשה.

115. חיפוש עבודה בחוץ-לארץ על-ידי חיילים משוחררים יהודה פרח (הליכוד):

אדוני שר הביטחון, תופעה חדשה בעיירות הפיתוח בנגב ובמרכז הארץ היא, שחיילים על סף שחרור מתארגנים, לדאבון-הלב, בקבוצות, ורוכשים כרטיס נסיעה לכיוון אחד בלבד, למטרת חיפוש עבודה בחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הוא היקף התופעה במספרים?

2. מה עושה משרד הביטחון כדי למנוע את התופעה הזאת?

היו"ר ע' עלי:

סיימת?

יהודה פרח (הליכוד):

אני משאיר את השאלה השלישית כשאלה נוספת.

שר הביטחון י' רבין:

בשאלתא שהוגשה לי בכתב הופיעו שלוש שאלות. אני מציע שתשאל גם את השלישית, ואם תרצה אחר כך לשאול שאלה משלימה, תוכל לעשות זאת.

יהודה פרח (הליכוד):

בסדר, אוסיף את השאלה השלישית.

3. מדוע אין מיישמים חוק המאפשר להעניק לחיילים אשר יעברו בעבודה מועדפת במשק המדינה — כתיירות, בתעשייה, בחקלאות, כבניין — תמריץ של מחצית מדמי האבטלה, נוסף על שכרם הנמוך?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת פרח. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

1. לאחר בירור הנושא, עד כמה שיוכלנו לברר, נראה כי מדובר בתופעה חריגה או בהכעת דעה פרטית של חייל משוחרר זה או אחר.

2. היחידה להכוונת חיילים משוחררים במשרד הביטחון מספקת שירותי ייעוץ והכוונה אישיים לחיילים משוחררים בעיירות פיתוח. כמובן מתקיימים כנסי הסברה בשיחוף עם המועצות המקומיות, ובהם מסבירים לחיילים המשוחררים ומתורכים אותם לגבי זכויותיהם והאפשרויות העומדות

סמכות לפטור ממס או לשכך בעבודה או לעסוק בנושאים שהכלים והסמכויות הקשורים בהם נמצאים בידי משרדים אחרים. היחידה להכוננת החייל המשוחרר באגף השיקום שבמשרד הביטחון מקיימת מגע עם כל משרדי הממשלה, כדי להבטיח את מימוש החוקים, כדי להבטיח טיפול נאות, אבל זה נעשה במסגרת עידוד הגורמים האלה לבצע ובתשובה על שאלות חיילים, כי הכלים לממש זאת אינם מצויים בידי משרד הביטחון.

הועלו פה שני נושאים הקשורים בירידה. אני לא יודע לומר באופן מדויק מה מרכיב הצעירים, הצעירים פחות והצעירים עוד פחות באוכלוסיית היורדים בשנים האחרונות. הנושא הוא נושא לאומי כולל, ואינני סבור שדרך ההשלמה לשאלתא בעל-פה של חבר הכנסת פרח, בשתי דקות, אפשר לטפל ברצינות בנושא כאוב כזה.

אם מישוה מבין חברי הכנסת רוצה להעלות את הנושא, צריך להעלות אותו במלוא היקפו ועל כל משמעויותיו.

לגבי השאלה של חבר הכנסת פורו, אמרתי את דברי, ואינני חוזר בי.

הי"ר ע' עלי:
תודה רבה לשר הביטחון. שר החינוך והתרכות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 120 מאת חברת הכנסת גאולה כהן, בנושא: הנפת דגל אש"ף בכיתה בידי מורה. בבקשה, חברת הכנסת גאולה כהן.

120. הנפת דגל אש"ף בכיתה בידי מורה

גאולה כהן (התחיה):
אדוני שר החינוך והתרכות, נמסר לי, שמורה להיסטוריה מבית-הספר התיכון שליד האקדמיה למוסיקה בירושלים הדגים ביום שני האחרון, 5 ביוני 1989, בשיעור היסטוריה בכיתה ט', את נושא הלאומיות בכך שהוציא מתיקו דגל אש"ף והניף אותו לעיני התלמידים, כאומרו: "את הדגל הזה תפרו ילדים פלשתינים ותלו אותו על עמוד חשמל — זוהי דוגמה ללאומיות".

ברצוני לשאול אותך, אדוני השר:

1. האם המידע הזה נכון?

2. אם המידע נכון, כיצד בדעתך לנהוג במורה הנ"ל, ששמו נמסר לך?

הי"ר ע' עלי:
תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. שר החינוך והתרכות, בבקשה.

שר החינוך והתרכות י' נכון:
בעיקרו של דבר, אלה העובדות, ואני רק רוצה לפרט קצת יותר. מדובר בשיעור היסטוריה בכיתה ט' בבית-הספר התיכון שליד האקדמיה על-שם רובין בירושלים. הנושא היה: התעוררות הלאומיות באירופה בעקבות מלחמות נפוליאון, והמורה דן בניסיונות לדיכוי גילויי הלאומיות האיטלקית, הגרמנית והפולנית במסגרת הסדרי קונגרס וינה. כדי להמחיש את העדר האפשרות לבטא רגשות לאומיים בדרך לא-מחתרתית — זה היה ההסבר של המורה בפני המנהל — הציג המורה בפני הכיתה דגל פלשתיני.

קריאה:

מאין השיג את הדגל?

שצריכה לתאם דברים. האם לא קיימת אפשרות להקים לשכה מיוחדת, או כתחום צה"ל או בתחום אחר, שתרכז את כל הטיפול בחיילים משוחררים במשך תקופה מסוימת לאחר שחרורם, לרבות זוטות כמו השגת פטור ממס הכנסה, וזאת כדי להקל עליהם ולעשות את העבודה יותר יעילה? תודה.

הי"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת וייס. חבר הכנסת רענן כהן, אני אאפשר לך לשאול שאלה במסגרת של דקה אחת. לאחר מכן אאפשר זאת גם לחבר הכנסת אברהם פורו.

רענן כהן (המערך):

אדוני השר, בעיתון "מעריב" מיום חמישי, 1 ביוני 1989, התפרסמה ידיעה, ולפיה הגיעו לארץ בשנת 1988 16,000 עולים, וירדו ממנה כ-19,000 איש. אני מניח שכולם צעירים, חיילים משוחררים.

החיילים המשוחררים הם עתיד המדינה. מה מתכוון השר לעשות כדי להבטיח שהדור הזה, החיילים המשוחררים, יקבלו תנאים סבירים כדי שיהיה להם בשביל מה להישאר כאן?

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם פורו, בבקשה.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני השר, השאלה שנשאלה פה נוגעת בעצם לבעיית הירידה. אתה האיש שטבע את הממרה הידועה, שהיורדים אינם אלא נפולת של נמושות. האם אתה עדיין חושב שכך הם פני הדברים?

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה. כבוד שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

לשאלה המשלימה של חבר הכנסת יהודה פרח, אילו היה חוק המאפשר לחייל משוחרר המופנה לעבודה מועדפת שהציעה לו לשכת התעסוקה, לקבל את כל דמי האבטלה או מכסה ברורה מתוך דמי האבטלה שניתנה לו — לא היתה בעיה, אבל, לפי מיטב ידיעתי, אין חוק כזה. אולי יש הצעת חוק.

יהודה פרח (הליכוד):

יש חוק. יש חוק הקובע — — —

שר הביטחון י' רבין:

אם יש חוק, אין סיבה שהסכומים האלה לא יינתנו לחיילים המשוחררים, המועסקים בעבודה מועדפת.

יהודה פרח (הליכוד):

זה מה שמצער, העובדה שיש חוק ולא יודעים עליו ולא נוהגים לפיו.

עמנואל זיסמן (המערך):

לא שר הביטחון אחראי לכך.

שר הביטחון י' רבין:

אני מבקש אפוא להפנות את השאלה לשר העבודה והרווחה. צריך לזכור, עם כל האחריות של שר הביטחון לחיילים המשוחררים, לא ניתנו בידי הסמכויות לחייב מישוה לתת את הסכומים האלה. אם קיים חוק, מי שמופקד על החוק הזה חייב גם לדאוג לכיצעו.

לפיכך התשובה על שאלתו של חבר הכנסת שבח וייס היא אותה תשובה. אינני יכול לתת, כי אין בידי משרד הביטחון

שר החינוך והתרבות י' נבון:
זו באמת שאלה.

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את ההערות ולאפשר לשר החינוך והתרבות להמשיך בדבריו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לדבריו, הוא לא התכוון להתגרות או להטיף, אלא להדגים.

מנהל בית-הספר קיים שיחה עם הכיתה בנוכחותו של המורה. רוב התלמידים לא ראו בכך פרובוקציה, אבל היו תלמידים שציינו, שהצגת הדגל פגעה ברגשותיהם. הם העירו על כך למורה בזמן השיעור, ובעקבות זאת גזר המורה את הדגל.

לאחר השיחה עם הכיתה קיים מנהל בית-הספר שיחה עם המורה והעמיד אותו על הסכנה שכרוצאת דברים מהקשרם בעקבות הבאת דוגמאות כאלה.

בשבוע הבא עומדת להתקיים ישיבת מורים, שתדון בדרכי ההמחשה הדידקטיות הרצויות והלא-רצויות בעבודת בית-הספר.

מנהל בית-הספר טוען, שאין בכך משום הבעת דעה של המורה או של כל המורים. המורים, ובכללם המורה הזה, נאמנים למדינה ולציונות. עד כאן דברים שמסר המנהל.

אני אישית חושב שזה מעשה אווילי, ואין לו מקום בהוראה בכתי-הספר. צריך שיהיה גם היגיון, שתהיה גם איזו תבונה כשמדברים על נושאים — איך עושים זאת, כמה ממחישים וכיצד. אני שולל את כל המעשה הזה. אני חושב שלא היה לו מקום, וודאי שאני יכול להבין את הרגשות של אנשים — תלמידים או אחרים — שהביעו הסתייגות. אני מביע את הסתייגותי המחולטת מהמעשה הזה, ואני מקווה שאנשים יפעילו את שכלם. דרוש גם שכל, נוסף על הכול, אבל מה לעשות, באוקיינוס הגדול יש כל מיני דגים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר החינוך והתרבות. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

כמובן, אני שמחה על כך שאתה, אדוני שר החינוך והתרבות, שולל את זה לחלוטין. לא הייתי מתארת לי זאת אחרת. אבל אני בכל זאת מצפה לסנקציה נגד מורה כזה, ולא רק לשיחות ליבון. הרי תלמידים, מורים והורים שהתקשרו אתי אמרו לי, שהמורה הזה חוזר מדי פעם על הצדקת המדינה הפלשתינית. הוא ממש יוצר מצבים שאינם קשורים ורלבנטיים לנושא כדי לחזור ולהדגיש זאת.

במקרה הזה הוא הניף את הדגל גם כדי להראות זאת כדוגמה ללאומיות, ודרך אגב, הוא אמר: בניגוד ללאומנות שאצלנו. אני מבקשת לטפל גם בנושא הזה בצורה שתהלוס הן את החוק הישראלי, הן את השכל הישר שלנו והן את התפיסה הלאומית, שאני חושבת שהולכת ומתכרסמת לא רק על-ידי מורה אחד בכית-ספר זה.

הבוקר, אדוני שר החינוך והתרבות, טלפן אלי תלמיד ממכללת-לוינסקי, ואמר לי שהמורה לפילוסופיה — — —

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גאולה כהן, יש לך דקה אחת. תשאלי את השאלות שלך.

גאולה כהן (התחיה):

הוא אמר לי שהמורה הזה מלמד פילוסופיה, ואגב כך הוא מלמד שהחוק הישראלי אינו קדוש, ומי שחושב שלא צריך ללכת לצבא לא חייב ללכת; החוקים אינם קדושים.

חיים רמון (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

הוא לא למד ממני.

חיים רמון (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

אני אגיד לך למה הוא לא למד ממני.

חיים רמון (המערך):

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת גאולה כהן, מה השאלות שלך? אני מבקש שתשאלי את שאלותיך. זה לא נאום.

גאולה כהן (התחיה):

תפסיק אותך, לא אותי.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לאפשר לחברת הכנסת גאולה כהן לסיים את דבריה.

גאולה כהן (התחיה):

לא רציתי להזכיר קודם את שמו של המורה, אבל מאחר שאמרת שהוא למד ממני, אגיד לך שהוא למד ממישהי אחרת, גם היא חברת הכנסת. שמו של המורה הוא נמרוד אלוני, והיה לו ממי ללמוד. לא רציתי להזכיר זאת.

אורה נמיר (המערך):

חיים רמון (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

היה לו מה ללמוד מאם שהיא לא בדיוק נגד הסרכנות, אבל הבעיה היא לא בעיה פרטית.

אני רוצה לשאול איך אתה, אדוני שר החינוך והתרבות,

חושב להתמודד עם דבר שאינו מקרה של איש אחד ושל בית-ספר אחד? איך אתה חושב לבדוק, כמיטב המדיניות של שר החינוך והתרבות, מהם השורשים שיכולים היו להוליד דברים כאלה?

היו"ר ע' עלי:

אניאפשר כך, חברת הכנסת גאולה כהן, את מדברת כבר שלוש דקות ונואמת נאום.

אני מבקש מהדוברים הבאים לשאול את השאלות. זאת לא הצעה לסדר זה לא נאום. אבקש לשאול שאלות בקצרה, במסגרת של דקה אחת לכל היותר. איאלץ להפסיק את הדוברים האחרים אם יחרגו מהמסגרת.

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו — לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני שמח לשמוע את תשובתך, אבל אני רוצה, אגב אורחא, לשאול אותך שאלה

ראובן ריבלין (הליכוד):

בנושא הפתרון הסופי, האם עלה על דעת מישור, מדוע הגרמנים — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ריבלין, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני חוזר אפוא לתשובתי. א. יש לדון בבעיות, להציג את קשת הדעות שבקונסנסוס הלאומי; ב. אשר לסרבות לשרת בשטחים ובכל מקום שחייל נשלח אליו, תהא דעתו הפוליטית אשר תהא, אנו אומרים ומטיפים: אחת תשרת בכל מקום שאליו תישלח. אם כל אדם ירצה לקבוע היכן הוא ישרת, לא יהיה זה צבא-הגנה לישראל, זו תהיה אנרכיה; ג. בכל מקום שאתה משרת בו, שמור על צלם אנוש, שמור על אמות-מידה מוסריות, היה צמוד לפקודות החוקיות הנמסרות לך על-ידי מפקדיך.

אינני מקבל שזוהי שיטה. אין זה נכון. אינני מקבל זאת, חבר הכנסת ריבלין.

חבר הכנסת בורג, עניתי לך חלקית. יש תוכניות חדשות. אלה הן ההנחיות. יצאו חוברות הדרכה, והן חולקו לבתי-הספר. יש השתלמויות מורים. הגענו לסיכום עם צה"ל, ולפיו תהיה הכנה משותפת שלנו ושל צה"ל לקראת הגיוס לצה"ל. עד עכשיו נעשה הדבר בכיתות י"ב. מעתה נקדים זאת גם לכיתות י"א, וההכנה תכלול גם סדרות של כמה ימים, שבהם יוכלו התלמידים לחוות שירות צבאי, ולדעת לקראת מה הם הולכים. זוהי תוכנית משותפת שלנו ושל צה"ל.

אברהם בורג (המערך):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
בוודאי, בהחלט.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר החינוך והתרבות. שר החינוך והתרבות ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 116, של חבר הכנסת גמליאל. חבר הכנסת אריה גמליאל, בבקשה.

116. הוראה באוניברסיטת לאחר הרשעה בדין

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בעיתון "ידיעות אחרונות" מתאריך 26 במאי 1989 פורסמה כתבה שנשאה את הכותרת: "החוקר רימה את האוניברסיטה וממשיך ללמד בה". על-פי הכתבה, אמרה פרופסור ברכה רמות על דברי השופט: "אז הוא קבע".

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע הדבר לכבודו?
2. אם כן — מדוע ממשיך סגן נשיא האוניברסיטה, החוקר, ללמד?
3. מה בדעת השר לנהוג בעניין דברי פרופסור ברכה רמות כפי שצוטטו לעיל?
4. האם יש לשר החינוך זכות להתערב בנושאים הפנימיים של האוניברסיטה?

היו"ר ע' עלי:

תודה. כבוד השר, בבקשה.

אחרת הנוגעת לנושא זה. אחרי שנה וחצי של אינתיפאדה אנחנו צריכים בעצם לשאול: האם יש במערכת החינוך מערכי לימוד, תוכניות, הכנה של תלמידי השביעית והשמינית לקראת שירות צבאי שונה מזה שהורגלו לו בעבר?

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שמענו שהסתייגת מדברי המורה. האם די בכך? היום, כאשר מורים כבתי-ספר הפכו זאת לשיטה לבוא ולקבוע שיש פה מלחמה לאומית נגד מלחמה לאומנית, שיטה הקיימת ברבים מבתי-הספר הנחשבים "נאורים", האם אין שר החינוך והתרבות רואה חובה לעצמו לא רק להסתייג אלא גם לבחון את העניין ולקבוע את הסנקציות שיש להטיל על אותו מורה — אינני אומר פיטורין, אבל לפחות הערה אישית — על-מנת שידעו כולם שהציונות נלחמת על קיומה במדינת ישראל?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ריבלין. בבקשה, אדוני שר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לחברת הכנסת גאולה כהן, השאלה בקשר לסמינר-ליונסקי היא שאלה חדשה. אינני בקיא בנושא. תציגי שאילתא, אני אענה עליה ברצון.

אבל, ברור שאם מישור אומר שהחוק אינו קדוש ואפשר להפר אותו, אין חלקי עמו, בשום פנים ואופן לא. אנו עושים מאמצים אדירים ועומדים בקשיים רבים מאוד לנוכח התבטאויותיהם של חברי כנסת ואנשי ציבור, שמעמידים את החוק כחוק על-תנאי, ובוחנים אם הוא מתאים, או לא מתאים. גם בשנה זו וגם בשנים רגילות החוק אינו קדוש, אבל יש לכבד כל חוק של המדינה.

בנוגע לשאלה של חבר הכנסת ריבלין — המנהל יזמן ישיבת מורים בשבוע הבא. הוא יזמן גם את המורה הזה. המורה כבר קיבל הערה ממנהל בית-הספר, והוא הסביר מה שהסביר. מחר תהיה ישיבה נוספת.

אינני מקבל את הקביעה שלך. שזוהי שיטה של המורים בישראל. ההנחיות שלנו לכלל המורים בכל נושא הקשור עם האירועים בשטחים ובשאלות מדיניות בכלל הן: א. לא לטאטא בעיות אל מתחת לשטיח, וזאת כבר הסברתי פה במליאה; לדון בבעיות על-ידי הצגת שלל הדעות מתחום הקונסנסוס הלאומי שלנו, לרבות פתיחת שערי בתי-הספר בפני חברי כנסת, וכלבד שתוצג בהם קשת דעות, ולא דעה אחת. למורה עצמו אסור לעסוק בהטפה מפלגתית; ב. בעניין הסרבות בשטחים, המדיניות היא נגד — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני השר, בבית-הספר למדנו על הפתרון הסופי — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תסלח לי, אני באמצע דברי התשובה שלי. ידידי ריבלין, אני מציג את מערכת ההנחיות למורים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1-4. אין לשר החינוך הסמכות להתערב בעניינים הפנימיים של האוניברסיטאות. כל אוניברסיטה מכלכלת את ענייניה לפי התקנונים שלה.

בנושא הקונקרטי הזה, על-פי התקנון של אוניברסיטת תל-אביב, רק מערכת הבירור והשיפוט של האוניברסיטה רשאית להשעות חבר סגל מעבודתו במוסד, ולכן המשיך פרופסור סוקולובסקי ללמד באוניברסיטה.

עם זאת, בעקבות המשפט שהתקיים ופסק-הדין שנפסק, הגיש רקטור האוניברסיטה של תל-אביב תלונה נגד פרופסור סוקולובסקי, והיא אמורה להיות נדונה בקרוב במערכת השיפוט האמורה של האוניברסיטה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. רשות שאלה נוספת לחבר הכנסת גמליאל.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
האם בדעת כבוד השר לפחות לפנות לבתי-הדין המשמעתיים של האוניברסיטאות, בבקשה שיפעלו בנושא הזה פעולה יסודית וחריפה יותר?

היו"ר ע' עלי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, אני חומך מאוד בשיטתך, שהיא שיטה מסורתית במדינת ישראל, שלא להתערב בחיים האקדמיים, משום שזה אחד הביטויים המובהקים של חופש אקדמי.

עם זאת, האם עלה בדעתכם לקבוע קודקס כלשהו, כולל ועקרוני, לכלל עובדי החינוך בכל הסוגיות האלה, שגם אם הוא — נאמר — אינו מחייב על-פי חוק, הוא יהיה מין המלצה, מין נוהג, ואם תרצו — מין נורמה לכלל עובדי החינוך במדינת ישראל בשאלות כה עדינות?

אגב, המקרים מהסוג הזה מעטים בדרך-כלל, וטוב שהם מעטים, ולמרות זאת, כדאי היה ליצור לוח כזה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. שר החינוך והתרבות, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לחבר הכנסת גמליאל, כפי שאמרתי, המערכת השיפוטית של האוניברסיטה תדון ותפסוק בתלונה שהגיש הרקטור. אני איני יכול לומר למערכת השיפוטית: תחמירו, אל תחמירו. מה אומר לה? זה חלק מהאוטונומיה של המערכת השיפוטית.

חבר הכנסת שבח וייס, איני מבין מה זה לקבוע קודקס של התנהגות.

שבח וייס (המערך):

במקרה של אדם שנשפט.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תסלח לי, אני לא הייתי נוהג כמו הפרופסור הזה. אבל, אני — אני, והוא — הוא. דברים אלמנטריים הם דברים המובנים מאליהם. הם כתובים גם בתנ"ך וגם בחוקים. איני רואה מה הוא הקודקס הזה שאנחנו יכולים לקבוע והוא אינו כלול בחוקים הקיימים ובנורמות. אם נגיד, למשל, שלא יפה לירות בפני חברך, האם אני אכניס את זה בקודקס?

שבח וייס (המערך):

אני מתכוון לאנשים שנשפטו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

סליחה, אם יש לך רעיונות או הצעות מעשיים קצת יותר, אשמח ללמוד אותם. באופן כללי, איני רואה איזה קודקס ניתן או רצוי לקבוע, נוסף על הנהלים והתקנות המופצים ברחבי המערכת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר החינוך והתרבות. אני מזמין את שר המשטרה להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 117, מאת חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

117. תנאי מעצרים של תלמידי ישיבת "עוד יוסף חי"

מיכאל איתן (הליכוד):

ביום כ"ז באייר התשמ"ט, 1 ביוני 1989, התקיים בבית-משפט השלום בכפר-סבא דיון בהארכת מעצרים של תלמידי ישיבת "עוד יוסף חי", בשל חשדות בדבר מעורבותם בתקרית שאירעה בכפר כפל-הארת.

במהלך הדיון התברר, כי המשטרה עצרה אחד מבני הישיבה, קטין, בתא אחד יחד עם כן מיעוטים מבוגר. במקרה אחר הושם תלמיד ישיבה מבוגר לבדו, עם קבוצה של בני מיעוטים.

ברצוני לשאול:

1. האם פעלה המשטרה על-פי הנהלים?
2. האם לנוכח ההאשמות, כאילו רצחו היהודים האלה נערה ערבית, לא היה מקום להפעיל שיקול דעת כאשר להפרידת העצורים?

3. האם אין במקרים הנ"ל משום הפעלת לחץ של המשטרה על העצורים, כדי שלא ינצלו את זכותם לשחק?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, 1. משטרת ישראל איננה מפלה בין עצורים אזרחי ישראל בני עדות שונות ודתות שונות, ולכן איננה מפרידה אותם במעצר לפי אמת-מידה זו. אי לכך, בעניין הזה לא היתה חריגה מהנהלים.

לא כן הדבר לגבי מעצר קטין בתא של בגירים. בעניין זה היתה חריגה, והוער למשטרה על כך.

2. היה מקום לשיקול דעת במקרה המיוחד הזה.

3. התשובה שלילית.

היו"ר ע' עלי:

תודה. לחבר הכנסת מיכאל איתן יש זכות לשאול שאלה נוספת, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שמח ששר המשטרה היה ער לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), סעיף 11(א1), הקובע קטגורית, שלא יוחזק קטין במעצר אלא בבית-מעצר נפרד לקטינים.

אני רוצה גם לחזור ולהזכיר, שבקרכת בית-משפט השלום בכפר-סבא נמצא מתקן של שירות בתי-הסוהר כחל-מוגד, ושם, למיטב ידיעתי, מוחזקים קטינים. ניתן היה ללא שום קושי

השר דיבר כאן על העדר אפליה בנוהגי המעצרים של המשטרה. האם לאחר בדיקה עדיין סבור השר, שעמדת המשטרה אשר למעצר מפגני "השנה ה-21" היתה תקינה, סבירה, והיא אכן עומדת בפני ביקורת בדבר אפליה?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר צבן. חבר הכנסת רחבעם זאבי אינו מופיע ברשימה שהוגשה לנו. אנחנו לא ננהל כאן ויכוח מי הצביע. יש שיקול בהעדפות, אני מבקש שבעניין הזה תסמכו על שיקול הדעת. שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, לשאלות הנוספות של חבר הכנסת מיכאל איתן: הוא התרכז, כנראה, בשאלות שלו במידה רבה כל כך שלא שמע את התשובה שלי. השאלה הראשונה שלך היתה: האם פעלו לפי הנהלה? אני התייחסתי לנוהל, ואמרתי שפעלו בהתאם לנוהל, כי משטרת ישראל אינה מפלה בין אזרחי ישראל. זו תשובה על שאלה מס' 1.

השאלה השנייה שלך היתה: האם היה מקום לשיקול דעת? אני אמרתי: היה במקרה הזה מקום לשיקול דעת. לא היה שום מקום לתוספת של השאלות שלך.

לשאלתו של חבר הכנסת חגי מירום: השעות שעברו בין ביצוע העבירה לבין מעצר החשודים לא עברו בגלל הלילה או משום שלא היה אפשר לפעול, אלא בשל צורכי החקירה. קודם כול, צריך היה לאתר את הרכב, שבו הם הגיעו לכאורה למקום. את זה אפשר היה לעשות רק בשעות היום, ולכן זה נמשך עד הבוקר. אחרי שמצאו את הרכב התחילו לחפש את הבעלים, טביעות אצבעות וכו'. זה דרש זמן, ולא היו פה שום עיכובים בגלל חקירה סובייקטיבית.

עתה לשאלה: מי עוצר? חלוקת האחריות והתפקידים בין צה"ל למשטרה בשטחים היא, שצה"ל אחראי לסדר הציבורי. אם יש הפרות סדר, הוא עוצר. לפעמים הוא מוסר את מפירי הסדר ליד המשטרה. אם מדובר בעבירה פלילית, המשטרה חוקרת. אם החשוד הוא אזרח ישראלי, שוטרים ישראלים בתחנות בשטחים, והם בלבד, חוקרים אותו. אם מדובר בעבירה פלילית של תושב מקומי, גם השוטרים המקומיים חוקרים.

לגבי המאסר של חברי הקבוצה "השנה ה-21": אם כן, העניין נבדק גם על-ידי השופט, שהחליט את החלטותיו. הוא ישב על המדוכה אחרי שהמשטרה הציגה לו את הנתונים ואחרי שהסניגור המלומד הציג את הנתונים. הוא זה שהחליט לעצור אותם עד 1 ביוני. אחרי סיום החקירה בדקתי גם אני את העניין. אין לי צל של ספק, שאילו מסרו האנשים האלה את גרסתם ביום שלישי, כאשר הם נעצרו בערב בתחנת קלקיליה, ואילו לא התייחסו למשטרת ישראל כאל משטרת המנדט, היו רושמים את מה שיש להם לומר ומשלחים אותם הביתה. אנב, קטינה אחת שהיתה בקבוצה שוחררה עוד ביום שישי. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר המשטרה. השר לקליטת העלייה יגיע מאוחר יותר, והשאלתאם בעל-פה הנוגעת למשרדו תועלה כאשר הוא יגיע.

לעשות את הפעולה הזאת. אני רוצה לדעת, אילו צעדים ננקטו נגד האחראים להפרת החוק בעניין הזה?

אני רוצה להגיב ולומר, ששיקולים הקשורים לעבירות ביטחוניות, לחשודים בביצוע עבירות ביטחוניות, למניעים לאומניים, מנחים את שירות כתי-הסוהר, ובצדק. אין כאן שום עניין של אפליה. בזמן האחרון נוצר הרושם, שבכל פעם שרוצים לברוח מאיזה טיעון מתחילים לצעוק "גזענות", "אפליה", וכולם עומדים דום. מה זה שייך לאפליה? יכול להיות מקרה הפוך, שערכי מואשם בפגיעה ביהודי על רקע לאומני ויכניסו אותו לתוך חבורה של יהודים עבריינים, ואז עלול ביטחונו להיפגע.

זה היה רקע השאלה. מדוע לברוח לעניינים של אפליה כביכול, לעניינים של גזענות? אני חושב שאין לכך מקום. השאלה נשארת כעיה: במקרים שאדם, ערבי או יהודי, אין זה משנה, מואשם בפגיעה על רקע לאומני, ברצח על רקע לאומני, האם אין היגיון בכך שהמשטרה או הגופים שעצרו אותו לא יפרידו אותו מבני הלאום השני כאשר הוא נמצא במעצר בלילה לבדו? נראה לי שאם נוקטים צעד כזה יש כוונה אחרת. הכוונה האחרת המשתמעת היא הפעלת לחץ. אני חושב שהלחץ הזה הוא לא הוגן. אני אשמח מאוד לשמוע מהשר שיש שיקול דעת, ושהשר ינחה את המשטרה להפעיל שיקול דעת, כי הבעיה העומדת כרגע היא ביטחונו של העצור ולא שום בעיה לאומית או לאומנית אחרת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. רבים הצביעו וביקשו שאלות נוספות. לפי חוות-דעתי של מזכיר הכנסת יקבל ראשון את רשות הדיבור חבר הכנסת חגי מירום מהקואליציה, ואחריו — חבר הכנסת יאיר צבן.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, על-פי ריאיון שנתיין מפקד המשטרה ברדיו, עברו שעות רבות עד שנעצרו תלמידי ישיבת "עוד יוסף חי". ניתן היה ללמוד ממנו שבשעות הלילה, בגלל בעיות ביטחון, נפסקת החקירה, והיא מתחדשת רק למחרת היום. ניתן היה גם ללמוד, שבגלל הפסקת חקירה כזו יש שיבוש חקירה. מפני שניתן להעלים ראיות.

אני מבקש ממכוד השר להשיב: מי הוא הגורם העוצר את הפרועים? האם לא ניתן להבטיח את ביטחון חקירת המשטרה באמצעות הצבא שם, על-מנת שהיא תתמשך? האם התהליך כולו במקרה הזה נראה לכבוד השר תקין? תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר המשטרה, אני מבקש לדעת, מה היא חלוקת העבודה בין גורמי הביטחון הצה"ליים והאחרים בשטחים לבין המשטרה? האם המשטרה, בנושאים מהסוג שהוזכר כאן היום, נותנת שירות לגורמים הללו בלבד, או שהיא לוקחת על עצמה אחריות ומפעילה גם שיקול דעת?

ב. שאלות ותשובות

14 במרס 1989, פורסם כי חברת "אל על" הפסידה בשנה שחלפה יותר ממיליון דולר בניהול ובהפעלת מלון "טבריה קלאב הוטל". על-פי ההסכם שנחתם בין החברה לבין בעלי המלון, התחייבה "אל על" לשלם לבעלים סכום מינימלי של 18 דולרים לשנה תמורת הניהול. כן פורסם שהסכמים מסוג זה נעשים תמיד באמצעות "חש"ת", חברה-בת של "אל על", אולם עסקה זו נקשרה באופן חריג ישירות בין "לרום", החברה-הבת האחרת של "אל על", לבין בעלי המלון בטבריה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הזאת נכונה?
2. האם החווה שנחתם בין "אל על" לבין בעלי המלון הוא בהתאם לכללי המינהל התקין?
3. האם המפרק הזמני של "אל על" ברק ואישר עסקה זו?
4. אילו צעדים יינקטו?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

"אל על" חתמה על זיכרון-דברים עם בעלי מלון "טבריה קלאב הוטל" בתחילת פברואר 1987. בעלי המלון העדיפו התקשרות ישירה עם חברת "אל על" ולא עם חברת חש"ת, בהסכמה מלאה שהניהול יתבצע על-ידי חברת "לרום לניהול מלונות בע"מ".

המפרק הזמני ובית-המשפט בירושלים אישרו את זיכרון-הדברים בין חברת "אל על" לבעלי המלון. ההיערכות הכלכלית לשנים 1987 ו-1988, ששימשו בסיס להחלטת החברה על כניסה לניהול המלון, בהתאם למקובל בענף המלונאות, הבטיחו תוצאות עסקיות כלכליות חיוביות.

זמן קצר לאחר תחילת ניהול המלון על-ידי חברת "לרום" פרצו האירועים ביהודה, בשומרון ובעזה, שהביאו לירידה משמעותית בתיירות, לרבות כאזור טבריה, ולאי-התממשות התחזיות שהיו ביסוד ההחלטה בדבר כניסה לניהול המלון. לקראת סוף שנת 1988, נוכח הערכת החברה כי מצב התיירות איננו עתיד להשתפר, הוחלט על הפסקת התקשרות.

תפעולו של המלון במשך כשנה ומחצה נסתיים בהפסד. כיוון שעדיין לא סוכמו עם בעלי המלון כמה נושאים שנשנים במחלוקת, עדיין לא ברור היקפו המדויק של ההפסד. הנושא בכללותו נמצא בבדיקת מבקר המדינה, ולאור ממצאי תיעוד החברה ליישום ההמלצות ולהפקת לקחים.

526. שימוש בשפה הערבית בשידורים למניעת תאונות דרכים
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בעקבות פניות של אזרחים ערבים אלי, על כך שהתעמולה המתנהלת על-ידי משרד התחבורה באמצעי התקשורת הממלכתיים נגד תאונות דרכים נמנעת מלהשתמש בשפה הערבית, ברצוני לשאול:

1. האם יש יסוד לתלונות שקיבלתי?
2. אם כן — מה היא הסיבה לכך שהתעמולה נגד תאונות הדרכים אינה נעשית גם בשפה הערבית?
3. האם שר התחבורה שוקל לשנות מצב זה?

היו"ר ע' עלי:

אני מזמין את שר התחבורה להשיב על שאלות.

אברהם בורג (המערך):
הוא קולט עולים?

היו"ר ע' עלי:

אם אתה מתעניין מדוע השר מאחר אומר לך, שהוא יושב כעת עם שר האוצר בענייני עלייה. אני חושב שזה הסבר מספק. והוא ישיב מאוחר יותר. הוא ביקש רשות מיושב-ראש הכנסת לאחר, והיושב-ראש אפשר לו זאת.

524. מטוסי "אל על"

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בעיתון "הארץ" מיום 22 במרס 1989 פורסמו דברי סגן שר האוצר מר יוסי ביילין, שאמר: "אל על" חייבת לבצע בקרוב השקעות גדולות על-מנת לחדש את צי המטוסים, כי חלק ממטוסי החברה הם גרוטאות".

ברצוני לשאול:

1. האם דברי סגן שר האוצר תואמים את המציאות?
2. כמה מטוסים יש בבעלות חברת "אל על", וכמה מהם נחשבים לגרוטאות?
3. האם נשקפת סכנה לנוסעים במטוסים המוגדרים "גרוטאות"?
4. אם הודעת שר האוצר אינה תואמת את המציאות, המוכן שר התחבורה למסור הודעה מוסמכת על תקינות מטוסי "אל על"?

שר התחבורה מ' קצב:

1. דברי סגן שר האוצר כפי שהם מצוטטים בשאלתא אינם נכונים, ולא ידוע לנו על מה הוא ביסס את דבריו.
2. בבעלות חברת "אל על" 20 מטוסים. גילם הממוצע של מטוסי החברה הוא תשע שנים. המטוס הישן ביותר הוא בן 18 שנים, והמטוס החדש ביותר הוא בן שנה בלבד.

הגיל הממוצע של המטוסים בחברת "אל על" נחשב לטוב בעולם התעופה, וזאת בהשוואה לחברות אמריקניות, שבהן הגיל הממוצע הוא 12 שנים.

3. לא נשקפת סכנה לנוסעים הטיסים בחברת "אל על".

4. המטוסים מתוחזקים היטב, בהתאם לדרישות יצרן המטוסים ולהוראות מינהל התעופה האזרחית ומשרד התחבורה, ומבוצעת ביקורת קפדנית ושוטפת לשמירת רמת התקינות והבטיחות. בעולם התעופה נחשבת "אל על" לאחת החברות המובילות ברמת התחזוקה והבטיחות של מטוסיה, וכן ברמת ההטסה של טייסיה.

"אל על" בוחנת את הצרכים וההשקעות הדרושים כדי לתת תשובה על גידול בתנועת התיירות הצפויה בשנים הבאות וכדי להצטייד מחדש.

525. עסקאות של חברת "אל על"

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר התחבורה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום ג', ז' באדר ב' התשמ"ט,

שר התחבורה מ' קצב:

אין שום יסוד לתלונות.

רשויות מקומיות ערביות היו שותפות מלאות למבצע.

כרדיו ובטלוויזיה שולבו תוכניות על המבצע בשפה הערבית, ויש תרגום לחלק מתשדירי השירות. היקף ההפקות בערבית זהה כמעט להיקף ההפקות בעברית.

כדעתו להמשיך ולפרסם גם בשפה הערבית.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

אדוני השר, אם אתה אומר שזה "זהה כמעט" — האם גם בשידורי הטלוויזיה בערבית מוקרנים תשדירי שירות בערבית, כפי שהדבר נעשה בשידורים בשפה העברית?

שר התחבורה מ' קצב:

תשדירי שירות מחלקים באופן טבעי על-פי סדרי הגודל של האוכלוסייה הדוברת עברית, לעומת האוכלוסייה שאיננה דוברת את השפה הערבית. לכן אי אפשר לדבר על תשדירי שירות בהיקף זהה בשתי השפות. משרד התחבורה פועל במגוון הערכי באמצעות הסברה ועל-ידי שימוש בטלוויזיה, ומבטיח פרסומים בשפה הערבית. אניני יכול להבטיח שמספר תשדירי השירות בשפה הערבית יהיה זהה למספרם בשפה העברית.

563. מדיניות הסעת עובדים בחברות תעופה

חבר כנסת מ' איתן שאל את שר התחבורה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בלשכתי הפרלמנטרית נתקבלה תלונה, שלפיה עובדים של חברת תעופה זרה אינם זוכים להסעה ממקום מגוריהם באלפיי-מנשה לנמל התעופה "בן-גוריון", ועליהם להגיע בכוחות עצמם לנקודת איסוף בנווה-דימין, שעל גבול "הקו הירוק".

כדיקת תלונתם העלתה, כי אותה חברת תעופה זרה פועלת על-פי מדיניות ההסעות של חברת התעופה הלאומית "אל על", שאף היא אינה חוצה את גבולות "הקו הירוק".

ברצוני לשאול:

1. האם יש ממש בדברים הנ"ל?

2. אילו צעדים בדעת השר לנקוט בנדון?

שר התחבורה מ' קצב:

1. הצגת התלונה איננה נכונה. חברת "אל על" לא קבעה כל עמדה או מדיניות המפלה בין הסעות בתחומי "הקו הירוק" ובתחומי יהודה, שומרון ועזה.

2. מאחר שנושא ההיסעים כלול במסגרת הסכם העבודה שבין חברת "אל על" לבין העובדים וההסתדרות, כל סטייה ממנו תגרוור את החברה לדרישות נוספות, המועלות מדי פעם, רוכן או כולן בתחומי "הקו הירוק", על-ידי עובדים יחידים שהעתיקו את מקום מגוריהם.

הואיל ומדובר בעובד אחד בלבד מאלפיי-מנשה, אין טעם כרגע לערוך שינויים. אילו היה מדובר במספר גדול יותר של עובדים, שהיה מצדיק הארכת קו ההיסעים, היינו שוקלים את הבקשה בחיוב.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם ישנה כבוד השר את דעתו — כבוד השר טוען שמדובר רק על עובד אחד — אם יוכח לו, שמדובר במספר יותר גדול של עובדים, נאמר חמישה, עשרה? האם יהיה כבוד השר מוכן לשנות את המדיניות?

שר התחבורה מ' קצב:

אני מציע שלא ננהל כרגע משא-ומתן. נתחיל עם 10, נגיע ל-15.

עובדיה עלי (הליכוד):

זה מוכר.

שר התחבורה מ' קצב:

זה מוכר מהמקורות. אם יהיה מספר העובדים גדול יותר ויצדיק — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

מה המספר שמצדיק? למשל, מי שגרם בכוכבי-איר — גודלו של היישוב זהה, וכו' גר אדם אחד, שאותו לוקחים מרחק גדול יותר משדה-התעופה לעומת המרחק מאלפיי-מנשה. מדוע מאלפיי-מנשה לא לוקחים אדם אחד, ומכוכבי-איר לוקחים אדם אחד?

שר התחבורה מ' קצב:

הנה, אתה רואה שיש יחס מיוחד לכוכבי-איר?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציע לקחת את היחס המיוחד מכוכבי-איר ולהעביר אותו לאלפיי-מנשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אם יש בצוות אדם אחד מירושלים, לוקחים אותו.

שר התחבורה מ' קצב:

חברת "אל על" מארגנת הסעות גם לעובד אחד בחלק מהיישובים הנמצאים ביהודה, בשומרון וכעזה. השאלתא נסבה על עובד אחד, הנמצא באלפיי-מנשה. נתבקשנו להשיב מדוע לא יוארך קו ההסעה גם לאלפיי-מנשה. אמרנו, שלאחר שעובד העתיק את מקום מגוריו לאלפיי-מנשה, אין הצדקה לארגן בעבורו הסעה מיוחדת. יש תביעות של עובדים רבים ב"אל על", שהעתיקו את מקום המגורים שלהם. יש הסכמי עבודה, המפרטים ומסדירים את נושא ההיסעים. אני יכול לומר, לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, שאם מספר העובדים יצדיק זאת, אם יהיו 20 עובדים, לדוגמה, כלי להיכנס — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

20 עובדים ביישוב של 800 משפחות?

שר התחבורה מ' קצב:

אתה ביקשת לדעת מספר. אני השתדלתי להימנע מכך. אבל, אם נתבקשתי להשיב, לפי דעת, מספר כזה יכול להצדיק את הבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

זה לא משא-ומתן. אם יש לך שאלות נוספות, השר ישמח לשוחח אתך.

שבח וייס (המערך):

האם אתה יכול לומר לנו פחות או יותר את טווחי הזמן של הפרויקטים האלה?

שר התחבורה מ' קצב:
שנה, אני מקווה.

603. שילוט הפניה לבית-החולים "לניאדו"

חברת הכנסת א' נמיר שאל את שר התחבורה ביום ח' בניסן התשמ"ט (13 באפריל 1989):

נדהמתי לראות, כי בשתי הכניסות מהכביש הראשי חיפה-תל-אביב לנתניה, שבה שוכן בית-החולים "לניאדו", המשרת את כלל האוכלוסייה, אין כל שילוט המורה על קיומו ועל מיקומו של בית-החולים.

ברצוני לשאול:

1. מרוע?

2. האם ומתי מתכוון השר להורות על קביעת שלטים בולטים בדבר קיומו ומיקומו של בית-החולים?

3. האם אין הוראת קבע, שליד כל בית-חולים חייב להיות שילוט מתאים?

שר התחבורה מ' קצב:

1. השילוט בדרכים הבין-עירוניות מופקד בידי מע"ץ, משרד הבינוי והשיכון.

2. קיים שילוט הדרכה אל בית-החולים "לניאדו" בתחום העירוני של נתניה.

3. יעדים מקומיים, כגון: בתי-חולים, מפעלים, שכונות ומרכזים מסחריים, משולבים גם כיום בשילוט עירוני מקומי. בשילוט בדרכים הבין-עירוניות נהוג לשלט שמות יישובים ואתרים בעלי חשיבות ארצית, כמו נמל תעופה.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

ארגוני השר, זה אומנם לא בתחום שלך, ואני אעביר זאת לשר השיכון. אך אני רוצה לשאול: גם בתוך העיר נתניה כמעט שאין שילוט. מאחר שמדובר על אזור שכטווח בית-החולים, אולי אתה יכול לדאוג שיהיה שם שילוט?

שר התחבורה מ' קצב:

אם השילוט בתחומי העיר נתניה איננו מספיק, נדאג שיהיו שם שלטים נוספים.

645. חילול שבת בטיסת "אל על"

חבר הכנסת ר' פנחס שאל את שר התחבורה ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

ביום שישי, כ' בניסן התשמ"ט, 7 באפריל 1989, היו אמורות להגיע שתי טיסות ממזרח ל"אל על" ביטלה את הטיסות ושלחה מטוס "ג'מבו" אחד כדי להטיס את נוסעי שתי הטיסות.

מטוס ה"ג'מבו" היה אמור להגיע למינכן בשעה 12:45, אולם הגיע ב-20:13, ולא המריא עד שעה מאוחרת; התברר שלא גיע לישראל לפני כניסת השבת. הקברניט סירב לפתוח את הדלתות לבקשת נוסעים שומרי מצוות, על-מנת שיצאו ויישאו בשבת במינכן.

565. רמזור צמתים בירושלים

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בעיתון "ערכ שבת" מיום כ"ד באדר ב' התשמ"ט, 31 במרס 1989, פורסם, כי הורי תלמידים הלומדים בבתי-ספר ובתלמודי-תורה ברחוב יחזקאל בירושלים ובסמוך לו דורשים לרמזר את צמתי הרחובות יחזקאל-דוד ויחזקאל-צפניה. מדובר בעורק תחבורה ראשי, שעוברות בו 2,400 מכוניות מדי שעה בכביש בעל שני נתיבים — 10 קווי אוטובוסים לכל כיוון, מוניות ומכוניות פרטיות.

מדובר באלפי תלמידים, מבתי-הספר והת"חים קמניץ, יעבץ, ברסלב, סטמר, קרלין, כוכב, ויוניץ, הדר-ציון, חב"ד, בתי-עקב, בית-ברכה ובנות-רחל, החוצים צומת זה פעמיים ביום. בעבר אירעו במקום תאונות קטלניות.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לסכנה התחבורתית בצומת הנ"ל?

2. האם בדעתך לפעול כדי שיתקן במקום רמזור? אם כן — כיצד?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בכל אחד משני הצמתים — רחוב יחזקאל עם רחוב צפניה, ורחוב יחזקאל עם רחוב דוד — קרו בשלוש השנים האחרונות — 1986 — 1988 — שלוש תאונות דרכים בסך-הכול. ככולן היו פצועים קל. אין לראות בצמתים האלה אפוא נקודות תורפה מבחינה בטיחותית.

2. בצמתים אלה אין כוונה להפעיל רמזורים. מדובר על צמתים משניים, כלי עומס רב של תנועת רכב חוצה, ומעברי החצייה הקיימים במקום מעניקים אפשרות חצייה מתקבלת על הדעת.

580. צומת בתי-גלים בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התחבורה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

צומת בתי-גלים בחיפה הוא מן העמוסים בארץ, והוא כולל מסילת ברזל, הכביש מוביל, בין היתר, למרכז הרפואי "רמב"ם", שהוא המרכז הרפואי החשוב באזור הצפון כולו.

ברצוני לשאול:

האם שוקל משרד התחבורה ליוזם בניית גשר עילי או, לחלופין, מנהרה בצומת זה?

שר התחבורה מ' קצב:

א. בחיפה וסביבותיה מתוכננים ארבעה פרויקטים תחבורתיים חיוניים: 1. הוספת נתיב לאורך כל שדרות ההסתדרות, מהצ'קפוסט לקרית; 2. סלילת עוקף חטיבת גולני בעיר התחתית חיפה; 3. שיפור צומת חסן-שוקרי — יש מוסד מפואר מאוד ברחוב חסן-שוקרי, ואני מציע לך להיכנס לשם מפעם לפעם; 4. סלילת דרך-שמשון.

ב. הנמכת רחוב חיל-הים מתחת למסילת הרכבת תתאפשר לקראת הפעלת הרכבת הפרברית בחיפה. אנו בוחנים בצורה חיונית את ההצעה לבניית גשר למעבר כל סוגי הרכב, לרכות משאיות.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

המעיד על מהירות הנסיעה של הרכב, ובמקרה של תאונה מספק הוכחה על נסיבותיה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא עמדת משרד התחבורה לגבי התקנת "קופסה שחורה" ברכב נוסעים ציבורי וברכב כבד?
2. האם נשקל לכפות התקנת "קופסה שחורה" זו בדרך של חקיקה ראשית או התקנת תקנות?

שר התחבורה מ' קצב:

הנושא נדון, והשבוע חתמתי על תקנות שמחייבות התקנת טכוגרף, "קופסה שחורה", מסוג ומתקן מסוים באוטובוסים, ברכב מסחרי שמשקלו הכולל המותר 8,000 ק"ג או יותר, וברכב מסחרי המיועד להובלת חומר מסוכן.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר התחבורה. שר התיירות מתבקש להשיב על שאלותיו.

85. עידוד תיירותנים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזילינו שאלה את שר התיירות ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

ענף המלונאות נתון במשבר בעקבות צמצום במספר התיירים המגיעים לישראל. כתוצאה מכך נסגרו בתי-מלון וחלו צמצום במספר העובדים וגידול במספר המובטלים בערי הקיט.

ברצוני לשאול:

1. מה הם האמצעים שעומדים לנקוט כדי לעודד תיירותנים?
2. האם ייוזם כבוד השר חקיקת חוק לפטירת דמי ההבראה ממש הכנסה, על-מנת לעודד תיירותנים?

שר התיירות ג' פת:

תיירות-הפנים, שהפכה בשנים האחרונות גורם נכבד בענף, היא פונקציה של כמה משתנים: גודל האוכלוסייה; שיעור ההכנסה הפנויה והצריכה הפרטית לנפש; היצע תיירותי מגוון; מדיניות מחירים גמישה, המאפשרת הורדת מחירים בעונות השפל; מחיר אלטרנטיבי של נופש בחוץ-לארץ.

סך כל הלינות בשנת 1988 הסתכם בישראל בכ-12 מיליון. כמחצית הלינות היו לינות של ישראלים; בשנים קודמות היו לינות הישראלים בשיעור של כ-40% מסך הלינות.

החל משנת 1985 גדל שיעור לינות הישראלים במוצע בכ-15% לשנה, מכ-3 מיליוני לינות לכ-5.4 מיליוני לינות בשנה. עלייה משמעותית חלה בשנים 1985 ו-1986.

מספר הלינות הממוצע לתושב הוא 1.25. מספר הלינות הממוצע לאורח ישראלי היה 2.33 בשנת 1987, ו-2.5 בשנת 1988. לינות הישראלים משקפות עונתיות חריפה, כאשר כשליש מהלינות מתרכזות בחודשי הקיץ.

בהתייחסות למוקדים השונים בשנת 1988 נראה, כי בערים הגדולות, תל-אביב וירושלים, מהוות לינות הישראלים כ-25% מסך הלינות במוקדי התיירות האחרים. כאלית ובטבריה מהווים הישראלים כ-64% מכלל האורחים, וביס-המלח — כ-50% מכלל האורחים. במוקדי נופש לאורך חוף הים — נתניה, הרצליה ונהריה מהווה לינות הישראלים כ-67% במוצע מסך הלינות.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הנ"ל נכונים?
2. האם נחת המטוס בישראל לאחר כניסת השבת?
3. אם כן — מדוע לא אופשר למי שביקש זאת לצאת מהמטוס עוד במינכן?
4. כיצד תואמים דברים אלה את החלטת הממשלה, שלא להפעיל את מטוסי "אל על" בשבת?

שר התחבורה מ' קצב:

מסיבות מבצעיות הוחלט להפעיל מטוס "ג'מבו 747" אחד במקום שני מטוסים, בקטע מינכן — תל-אביב.

הטיסה המריאה ממינכן באיחור של שעותיים ו-20 דקות כיוון שיצאה באיחור מהארץ, עקב ערפל ששרר אז בנמל התעופה "בן-גוריון".

המטוס המריא ממינכן בשעה 13:10 זמן מקומי, ונחת בנמל התעופה בן-גוריון בשעה 16:45, שעה לפני מועד כניסת השבת באותו יום ר'.

במהלך הבידוק לטיסה פנה מנהל התחנה במינכן לנוסעים, באופן אישי, והציע שכל נוסע, המעדיף בתנאי לוח הזמנים החדש לדחות את טיסתו עקב השבת, יוכל להישאר במינכן על חשבון חברת "אל על".

על-פי המידע שבידינו, רק נוסע אחד ביקש להישאר.

לפני שנסגרו דלתות המטוס אומנם פנה נוסע אחד וביקש לצאת, אך לאחר שנמסר לו שהטיסה תנחת בנמל התעופה "בן-גוריון" לפני כניסת השבת, הוא החליט להישאר לטיסה. אחרי סגירת הדלתות של המטוס הודיע הקברניט לתחנה, כי נוסע אחד מבקש בכל זאת לרדת; אך בשלב זה כבר לא ניתן היה לפתוח את דלתות המטוס ולאפשר את יציאתו. פתיחת דלתות המטוס לאחר שסגירתן אושרה על-ידי מגדל הפיקוח נוגדת את נוהלי התעבורה ואיננה מקובלת בתעופה.

חברת "אל על" מקפידה לקיים את החלטות הממשלה, שלא לטוס בשבתות ובמועדי ישראל.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל פנחסי.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, האם נכונה הידיעה, שחברת "אל על" מחכירה מטוסים לחברת "ארקיע" ולחברות אחרות כדי שייטוסו בשבת? הם עושים זאת על-ידי מחיקת סמל הדגל מעל המטוסים. אם כן — כמה מטוסים מוחזרים ולאילו תקופות?

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, זו שאלתא חדשה. אבל מתוך יחס מיוחד לחבר הכנסת, הרכ רפאל פנחסי, אני מתכבד להשיב בכל זאת על השאלה הנוספת שלו. התשובה היא שלילית.

646. התקנת טכוגרף בכלי רכב

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר התחבורה ביום י"ג בניסן התשמ"ט (18 באפריל 1989):

ב"מעריב" מיום 27 במרס 1989 פורסם, כי הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית "דן" ו"אגד" ונהגי רכב כבד מתנגדים להתקנת "קופסה שחורה" — טכוגרף, שהוא מכשיר

שר התיירות ג' פת:

ידוע לי כי החשבונות מודפסים באנגלית ובקוד בין-לאומי, שבו משתמשים בכל בתי-המלון בעולם. לדוגמה: HB — חצי פנסיון, BB — לינה וארוחת בוקר.

רוב המערכת המלונאית היא תעשיית ייצוא, ובתור שכזו היא צריכה לענות על צורכי התיירות, דהיינו — להשתמש בשפה הבין-לאומית המוכרת לחיירים. המחיר הסופי לאורחים ישראלים מתורגם תמיד לשקלים.

המערכת החשבונאית ומכונות הקופה והמחשב אינן יכולות לעבוד בשתי שפות, והשפה המקובלת ביותר היא האנגלית.

למרות כל אלו, הנחיתי את האחראים לנושאים אלה במשרדנו לחזור ולבדוק את העניין, מאחר שעקרונית אני מסכים עם דעתו של כבודו.

455. קשרי תיירות עם דרום-אפריקה

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר התיירות ביום ט' באדר ב' התשמ"ט (16 במרס 1989):

בהחלטת הממשלה מיום 16 בספטמבר 1987 נאמר, כי משרד התיירות, או כל גורם רשמי אחר, לא יתמוך באופן אקטיבי בעידוד התיירות לדרום-אפריקה.

ברצוני לשאול:

1. אילו הסדרים לעידוד תיירות לדרום-אפריקה בוצעו בשיתוף פעולה עם גורם ישראלי רשמי כלשהו בטרם התקבלה ההחלטה הנ"ל?

2. האם הסדרים כאלה, כולם או חלקם, מתקיימים כיום? אם כן — מה הם?

3. מה היו ממדי התיירות הישראלית לדרום-אפריקה והתיירות הדרום-אפריקנית לישראל בכל אחת מחמש השנים האחרונות?

4. מה פעל משרד התיירות כדי לתרום את חלקו למימוש החלטת הממשלה, שמגמתה לצמצם את קשרינו עם דרום-אפריקה?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד התיירות, או גורם ישראלי רשמי הפועל בתחום סמכויות משרד התיירות, לא פעל, אינו פועל ולא יפעל לעידוד תיירות לדרום-אפריקה או לכל מדינה אחרת. אנו עמלים להביא תיירים לישראל ולא לשלוח תיירים למדינות בעולם.

2. כאמור, אין הסדרים כאלה.

3. להלן הנתונים על תיירות לדרום-אפריקה ומדרום-אפריקה בחמש השנים האחרונות: לדרום-אפריקה: 1984 — 10,500; 1985 — 10,500; 1986 — 10,500; 1987 — 11,000; 1988 — 13,000. מדרום-אפריקה (אומדן, בהעדר דיווח מלא: 1984 — 26,500; 1985 — 18,700; 1986 — 20,600; 1987 — 23,800; 1988 — 21,100.

4. מהמוסבר בתשובות על שאלות 1 ו-2, אין בידי משרד התיירות כלים כלשהם לפעולה כלשהי בעניין זה.

482. תיירות לאתרים יהודיים בגליל

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר התיירות ביום ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989):

האמצעים העשויים להשפיע על היקף תיירות-הפנים היום: בטווח הקצר — שינוי מדיניות מחירים; בטווח הארוך — פיתוח אמצעי אכסון מגוונים, כמו דירות נופש, קיט במושבים וחניונים, עידוד תיירות-פנים במסגרת מדיניות שיווק.

בהקשר של שחרור דמי ההבראה ממס הכנסה — עוד בשנת 1981, כשהייתי אחראי לנושא התיירות, יזם משרד התיירות חקיקה תחת הכותרת: "חוק הנופש, התשמ"א — 1981", שעקרונותיה היו שכל שכיר ועצמאי יהיו זכאים לתשלום מקרן נופש לצורכי נופש, כאשר ההוצאה תהיה פטורה ממס.

אני מקווה כי המשא-ומתן האינטנסיבי הנערך בימים אלה בין אנשי משרד האוצר להסתדרות יעלה יפה ואכן יוענק, כפי שדרשנו, פטור ממס לשנה אחת, לפי שעה, לגבי דמי ההבראה בעד יציאה בפועל של העובדים בארץ לנופש, במכסה של שבעה ימי הבראה.

אני בטוח כי המעבר לשבוע עבודה מקוצר יעודד את העובדים לנצל את האפשרות ולצאת לנופש באתרי התיירות היפים שלנו בארץ.

אני מבקש מחברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו לדאוג לכך, שההסכם הזה, שהוסכם בין הממשלה להסתדרות לגבי פטור ממס או חישוב לצורך מס ליוצאים להבראה, אכן יצא לפועל ולא יישאר רק על הנייר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני מודה לכבוד השר על התשובה המפורטת.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שאעשה כמיטב יכולתי שההסכם אכן יצא לפועל. את התרומה הצנועה שלי לתרום בכיוון הזה.

השאלה הנוספת שלי היא: האם כבוד השר מוכן לבדוק את האפשרות של עידוד חבילת נופש למשפחה, כדי שעובד יוכל לצאת לנופש עם האשה והילדים למשך כמה ימים? יש בזה כדי להחיל את העלות של ימי הנופש במידה משמעותית.

שר התיירות ג' פת:

בהחלט כן. בשוכי למשרד אבקש מצוות שיתחיל לתכנן את זה, ואני אעמוד אתך בקשר לגבי הרעיון, שלדעתי הוא רעיון טוב.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שר התיירות ישיב על שאלתא מס' 86 של חבר הכנסת יצחק לוי.

86. הגשת חשבונות דולריים לאורחים במלונות

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר התיירות ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

חלק גדול מהמלונות מגישים חשבונות לאורחי המלון בדולרים, ופירוט החשבון כתוב באנגלית בלבד.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לכבוד השר הדברים הנ"ל?

2. אם כן — מדוע אין מדפיסים חשבונות גם בעברית?

3. האם נשקל שינוי מצב זה?

הפרסומות, כגון פרסומת חצות, פרסומת על-גבי אוטובוסים בחוץ-לארץ, פרסומת בתחנות רדיו, הפקת סרטי תיירות על אזורים ואתרים תיירותיים וכן הפקת חוברות תיירות.

מפאת המצב בענף לא יכול היה הענף לעמוד במעמסה הכספית, ולכן החלטתי שמשרד התיירות ייקח על עצמו את הפרסומת התדמיתית, דבר שיעזור לענף כולו, ובהתאם לכך אנו פועלים.

581. תיירות בחיפה ובצפון

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התיירות ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

זה שנים רבות שרויה התיירות בצפון, ובמיוחד בחיפה העיר, בקשיים, ומעטים בתי-המלון הראויים לתיירים.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא המצב לאשורו?
2. מה הן תוכניות הפיתוח?
3. באיזה שלב של ביצוע נמצאות התוכניות האלה?

שר התיירות ג' פת:

במחוז הצפון יש 1,397 חדרים לאירוח — 940 חדרים בחיפה ו-457 חדרים נוספים בשאר יישובי המחוז. 940 החדרים בחיפה כלולים ב-11 בתי-מלון, מתוכם 660 חדרים במלונות בדרגות 4 ו-5 כוכבים וכ-280 חדרים במלונות בדרגת 3 כוכבים ומטה. 61% מהלינות הן במלונות של 4 ו-5 כוכבים.

מספר הלינות מסתכם ב-314,000, שהן כ-3% מסך כל הלינות בישראל. כ-54% מהלינות הן לינות של ישראלים, וכ-46% הן לינות זרות.

בסך הכול מסתכמת תפוסת המיטות בחיפה בשיעור הנמוך של 48% בלבד.

קיימות אטרקציות שונות לתיירות חוץ ופנים, כגון: מוזיאונים, מקדש הבהאים, רכבל לסטלה-מרים, מערת-אליהו, טיילת בת-גלים ומצפור רחוב יפה-נוף. כמובן מתקיימים בחיפה פסטיבלים ואירועים שונים, ואני שמח לדווח — תמיד מוצלחים מאוד.

חיפה משמשת כבסיס עיקרי לתיירות המגיעה לארץ באוניות סיור ודרכה עוברים סיורים לצפון הארץ. יש בה שדה-תעופה לטיסות-פנים.

על-פי תוכנית האב הארצית החדשה לפיתוח התיירות, יגדל מספרם של חדרי המלון ומוסדות האכסון האחרים בחיפה בשנת 1995 לכדי 2,200 חדרים. בזה בהחלט אין די.

החברה הממשלתית לתיירות ועיריית חיפה, באמצעות האגודה לפיתוח חיפה, החליטו לאחרונה להכין תוכנית מפורטת לפיתוח התיירות בעיר. התוכנית נמצאת בשלבי הכנתה הראשונים.

לעיריית חיפה תוכניות רבות בתחום התיירות, והעיקרית בהן — יצירת אזור תיירות חדש בבת-גלים, על חשבון שטח ים מיובש. בשטח זה יוקמו מרינה גדולה, אזור בתי-מלון, שטחי ספורט ונופש. משרדנו מסייע לעיריית חיפה לקדם את תוכנית בת-גלים במסודות התכנון.

תוכנית חשובה נוספת שבה מעורב משרדנו היא התאמת שדה-התעופה של חיפה לטיסות בין-לאומיות קצרות-טווח לצורך קליטת תיירות טיסות-שכר.

בעיתונות פורסמה מודעה של משרד התיירות, שמטרתה לעודד תיירות-פנים, והיא קוראת למטיילים לצפון "לתפוס בדרך חתיכת היסטוריה" ולבקר בקיבוץ עין-שמר, מכיוון ששם "משמרים את העבר" (כלי עבודה וכלי חקלאות ישנים).

ברצוני לשאול:

1. האם פורסמו מודעות דומות לגבי אתרי העבר העתיקים של עמנו — בתי-כנסת, קברי צדיקים, מקוואות — בצפת, בטבריה ובמקומות נוספים בגליל?

2. אם לא — האם שקל משרד התיירות לעודד את תיירות הפנים והחוץ על-ידי פרסום מודעות כאלה?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרד התיירות, באמצעות המחלקה לעידוד תיירות-פנים, התמקד השנה בכמה נושאים, ובהם אתרי ראשית ההתיישבות.

עין-שמר הוא אחד בסדרה של 12 אתרים, שמשרד התיירות השקיע בפיתוחם וביקש להביא זאת לתשומת לב הציבור, להזמין לבוא ולבקר באתרים.

במסגרת המגבלות והאילוץ שבהם פועל המשרד, לא ניתן לפרסם את כל האתרים היפים והחשובים הקיימים בארץ.

העמותה לקידום התיירות באצבע-הגליל, בשיתוף משרד התיירות, הפיקה לאחרונה דפדפת מידע ומפה, המציגת את האתרים הקדושים ליהדות ובתי-כנסת קדומים. חומר זה מופץ למטיילים באזור.

566. קרן לעידוד התיירות

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התיירות ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

נועד לי, כי משרד התיירות החליט לבטל את הקרן המשותפת למשרד ולמלואנים, המיועדת למימון פעולות לעידוד התיירות מחוץ-לארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון המידע שבכירי?
2. כמה כסף הושקע בקרן על-ידי כל אחד מן השותפים?
3. מה הן הפעולות שביצעה הקרן?
4. מדוע הוחלט לבטל את הקרן?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הקרן לשיווק ולעידוד התיירות פעלה במשך שנת הכספים 1988/89, והעניקה מענקים לגורמי תיירות ישראלים המבקשים לשווק בחוץ-לארץ. שיעור המענק היה 2 דולרים חמורת כל דולר המושקע על-ידי הגורם בחוץ-לארץ, על-פי תוכנית פרסומת שאושרה על-ידי המשרד.

שיעור הקרן היה 4,421,000 ש"ח, והיא ניתנה כולה כסיוע להתארגנויות תיירותיות אזוריות, רשתות בתי-מלון, בתי-מלון, בתי-הארח בקיבוצים, חברות להשכרת רכב, חברות מובילי תיירות וארגון מתנדבים מחוץ-לארץ "שר-אל". הקרן גם סייעה בהפעלת ירידים ברחבי העולם, שבהם היו שותפים כל גורמי התיירות בארץ.

הפעולות שבוצעו על-ידי הקרן התרכזו בעיקר בנושא

רוצה לשאול: לפני זמן מה התפרסמה בעיתונות ידיעה, שצוות קולנוע דרום-אפריקני בא לישראל כדי להכין כאן סרט, כשיחוף עם משרד התיירות, לעידוד התיירות. מתוך הידיעה לא היה ברור אם מדובר רק בתיירות מדרום-אפריקה. אגב, אמור לנו, מהו שיתוף הפעולה הרשמי בתחום הזה?

שר התיירות ג' פת:

עקב אילוצי התקציב, אני עושה כל מאמץ לנצל גורמים זרים שיבואו ויראו את מחמדי ארץ-ישראל ויעזרו לנו בגיוס תיירים שיבואו לישראל. חברת טלוויזיה גדולה בדרום-אפריקה ביקשה לעשות זאת. מדובר בעידוד התיירות לישראל. אני מוכן לעשות זאת עם דרום-אפריקה, אני מוכן לעשות זאת עם ברית-המועצות ועם הונגריה ועם ארצות-הברית של אמריקה. כל מי שיכול לתת לנו יד בהצגת מדינת ישראל כפי שהיא, ולא כפי שהיא משתקפת בדיווחים המעוותים בכלי התקשורת הבין-לאומיים — אני מברך על כך.

העזרה שלנו, או השותפות שלנו, בעניין הספציפי שעליו אתה מדבר מתבטאת בכך שקיבלנו אותם כאן, אבל זו לא הייתה פרודוקציה משותפת אלא ניצול של חברה שהציעה את שירותיה כדי להסביר לאזרחים או לחושבים הדרום-אפריקנים עד כמה יכולה מדינת ישראל להיות אטרקטיבית כשבילים כתיירים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר התיירות, על כל תשובותיך.

כשליבים שונים של טיפול במשרדנו נמצאים עתה כמה פרויקטים נוספים.

לאחרונה, ידידי חבר הכנסת שכח וייס, הצעתי לראש העיר חיפה להקים במשותף צוות עבודה, שיכלול את נציגי העירייה, משרד התיירות, משרד האוצר, משרד הפנים ומינהל מקרקעי ישראל. לשם בחינת דרכים להעלאתה של חיפה על מפת התיירות. המצב הקיים אינו מתקבל על הדעת, ואעשה כל מאמץ לשנותו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. האם מוכן אדוני להשיב על השאלתה של חבר הכנסת צבן? הוא איחר מסיבות מתקבלות על הדעת.

שר התיירות ג' פת:

בהחלט כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

שר התיירות ג' פת:

(קורא את התשובה על שאלתה מס' 455, ראה עמ' 2379.)

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר התיירות, אני מודה על התשובה המפורטת, ואני

ג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון — חובת שירות למדינה), התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת ר' איתן)

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. אדוני השר מילוא, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הזכות לבחור לכנסת או להיבחר לה אינה יכולה, מבחינת ההיגיון, להיות תלויה בקיום מצוות החוק, להוציא מקרים של עבירות על החוק, מפני שאנחנו עלולים לעמוד במצב שבו הסיגים לזכות לבחור ולהיבחר יכולים להתרחב ולחרוג גם מעבר לאלה שמציע אותם כאן חבר הכנסת רפאל איתן.

לכן גם הקשר שמבקש בעל ההצעה, חבר הכנסת רפאל איתן, ליצור, בין הזכות לבחור ולהיבחר לבין חובת שירות הביטחון — אין לדעתנו להצעה הזאת זכות קיום.

אנחנו מתנגדים חד-משמעית להצעה הזאת כפי שהוצעה ולכל כוונה לשלול את זכות הבחירה, הזכות לבחור ולהיבחר, בגלל אי-מילוי חובה חוקית כזאת או אחרת.

איני מתנגד לכך שההצעה הזאת תידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, אבל גם כאן, גם בוועדת החוקה, חוק ומשפט, וגם בכל פורום אחר, נביע את התנגדותה התקיפה של הממשלה להצעה זאת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

האם אני יכול להבין מתשובתו של השר, שהשר תומך ברעיון להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט? יש

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק רכ"ז, הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון — חובת שירות למדינה), התשמ"ט — 1989, מאת חבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמין אותו להביא את הצעתו, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, ממלא-מקום שר המשפטים, חברי הכנסת, הצעת החוק המונחת לפניכם נועדה להתנות את הזכות הבסיסית להשתתף בקביעת הרכב הרשות המחוקקת ולהימנות עם חבריה, עם חברי הכנסת, בחובה הבסיסית — שירות לאומי.

במדינה הנלחמת על קיומה הפך המאבק הזה הרגל, טבע ראשון, מוכן מאליו לכל החפץ בהישרדות לאומית.

השירות הלאומי, שירות חובה, נועד לחלק את הנטל בין כלל האזרחים, ומן הצדק, ההיגיון והשכל הישר לצמצם את זכויותיו של כל מי שאינו נושא בנטל השירות הלאומי.

אני פונה לשר ולחברי הכנסת לתמוך בהצעת חוק זו ולהעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להמשך התהליך המתחייב בנהלים המקובלים.

אל תדחה הכנסת את עשיית הצדק המוצעת כזה, ותהיה הכנסת השתים-עשרה דוגמה בראגתה ובפעולותיה בתחום החקיקה לאלה הנושאים בגאווה בעול הביטחון, ובכך מבטחים את המשך קיומה של המדינה ואת הגשמת מטרותיה הציוניות-הלאומיות. תודה.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
 החוק לדיון מוקדם בוועדה 11 —
 בעד ההצעה להסיר את
 הצעת החוק מסדר-היום 11 —
 נמנעים — אין
 ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: הכנסת
 (תיקון — חובת שירות למדינה),
 התשמ"ט-1989, לדיון מוקדם לוועדת
 החוקה, חוק ומשפט לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

יש לנו מצב מעניין מאוד, כפי שאתם רואים. מבחינה פרלמנטרית ההצעה לא עברה לוועדה. בזאת תמה ההצבעה. תיקון — המשמעות שההצעה לא עברה. זו היתה הצעה מס' 2.

כן, מה טענתך?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר ש' וייס:

במקרה זה היושבי-ראש כבר הצביע. אגב, זאת אפשר תמיד לראות גם על המסך.

כאן בעיה. השר מכין זאת. תוכן תשובתך הוא התנגדות נחרצת. אתה מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

עמדתנו היא, שההצעה הזאת צריכה להיות מוסרת מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אולי לפני ההצבעה אפשר לבקש מהשר הסבר?

היו"ר ש' וייס:

הוא הסביר. חבר הכנסת זאבי, כל שר אחראי להסבר שלו. השר רוני מילוא הוא חבר כנסת ושר מנוסה. אני בטוח שהוא הסביר בדיוק את מה שרצה להסביר.

רחבעם זאבי (מולדת):

הקשבתי קשב רב ולא הצלחתי להבין.

היו"ר ש' וייס:

זה נושא לכירורג נוסף ביניכם.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. היחס של הממשלה להצעה הזאת הוא — להסירה מסדר-היום. ההתנהגות כלפיה היא כמו להצעה לסדר-היום. מובן שבעל ההצעה ביקש להעביר אותה לוועדה. מי שמצביע בעד — מצביע בעד העברה לוועדה. מי שמצביע נגד — כאילו הוא תומך בעמדת הממשלה. מי שנמנע — נמנע.

ד. הצעה לסדר-היום

שינוי המדיניות של מעבר תושבים מהשטחים לישראל והעסקתם

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעה לסדר-היום מס' 924, בנושא: שינוי המדיניות של מעבר תושבים מהשטחים לישראל והעסקתם. בעל ההצעה הוא חבר הכנסת חיים רמון. בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, לאחר מלחמת ששת-הימים התנהל ויכוח בין משה דיין לפנחס ספיר, עליהם השלום, סביב השאלה: האם יש לפתוח את המשק הישראלי בפני פועלים פלשתינים מהשטחים? פנחס ספיר ראה בכך אסון, ואילו משה דיין ראה בכך דרך לאינטגרציה כלכלית, ולמעשה שלב בסיפוח דה-פקטו של השטחים למדינת ישראל.

לאחר 20 שנה, מ-1969 ועד היום, ניתן לומר כי אין ספק כי מי שצדק בוויכוח היה פנחס ספיר, ומי שטעה בוויכוח היה משה דיין. אנחנו צריכים להיזכר בתמונות מ"מבט" אתמול בטלוויזיה, שבהן נראה כיצד אנחנו סוגרים את רצועת-עזה, ומאפשרים לפועלים מהשטחים להיכנס למדינת ישראל רק עם רשיון מעבר. על זה כדויק נסוב הוויכוח אז, לפני 20 שנה.

אדוני היושבי-ראש, עבודת 120,000 תושבי השטחים בישראל היא אסון למשק הישראלי, היא מכרסמת באושרות החברה ומעוותת את דמותנו המוסרית והאנושית. הדו-קיום המעוות בין מעבידים יהודים לפועלים פלשתינים, בין משליכי הובל ואלה החיים כובל, מזין את אש השנאה, המשטמה והאיבה.

שכר העסקת תושבי השטחים יוצא בסופו של דבר בהפסד כולנו. לפיכך, ניתוק כלכלי בין מדינת ישראל לשטחים הוא הכרח בלייגונה, עם כל הכאב והקושי הזמני הכרוכים בכך. אין מעבר ישיר בין מלחמה לשילוב כלכלי, והיהודים והפלשתינים חייבים לעבור את שלב הניתוק והצינון בדרך לדו-קיום לשלום, שבוא יבוא.

אני רוצה לפרט ולהביא דוגמאות לנוקים שנגרמים הן למדינת ישראל והן לתושבי השטחים כתוצאה מהמצב הקיים, ראשית למשק — הנוק למשק הוא כרוך: ניצול כוח עבודה זול, ירידה בשכר, העדר מיכון וכדומה. דוגמה בולטת — ב-1964 בנו במדינת ישראל מחצית מן העובדים העוסקים היום בבנייה, פחות או יותר, אותו מסדר' בנייה, מוכן שבשכר יותר גבוה. היום עובדים פי שניים פועלים, התפוקה היא אותה תפוקה, השכר הרבה יותר נמוך. זה נכון לגבי חלק ניכר מן התעשייה, בעיקר בטקסטיל ובמוזון.

הנוק לחברה גם הוא בולט בכל מקום. שוקי העבדים, התנאים התת-אנושיים שבהם גרים לידנו עובדי השטחים — ואנו מתרגלים לראות בהם מה שאנחנו רואים. כך נולדה אחת התופעות הקשות והנוראות של המכלאות, מכלאות ריכוז, תראה איזה שם, לעובדים ערבים — פתח-תקווה, תגים, עובד זר.

השנאה — זו לא היתה קיימת לפני 20 שנה, בוודאי לא כפי שהיא קיימת היום; הצעקות הפרועות של האספסוף: "מוות לערבים"; פגיעה בערבים שאין להם קשר לאלמות ולפגיעי טרור — כל זה קורה לנו.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מיכאל בריזהר (המערך):
חבר הכנסת רמון, אתה ראש סיעה, אתה לא יכול להופיע כך.חיים רמון (המערך):
אני מבקש לאפשר לי לסיים. אם אני אסיים, אני מניח —היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת מסיעת המערך, אתם יודעים שהדיון הקטוע הזה הוא נושא לדיון סיעתי ולא לדיון כאן. אני מבקש מכם שלא להפריע לדובר.חיים רמון (המערך):
המדיניות עד היום היתה מדיניות של שערים פתוחים — אין ביקורת, כל אחד יכול לבוא לעבוד אצלנו. אתמול ראינו, שעל-מנת לבוא לעבוד אצלנו צריך להצטייד באישור. זה לא אומר שאין ניתוק. אני אומר שזוהי ההתחלה, שהגענו למצב שאי-אפשר שזה יהיה חופשי. היה שינוי, ושר הביטחון יאמר שהיה שינוי. זה לא מה שאני מציע, אבל היה שינוי.עמנואל זיסמן (המערך):
היה שינוי מטעמי ביטחון.חיים רמון (המערך):
היה שינוי מטעמים של ביטחון. אני מסכים.

אני רוצה להגיע לבעיה המרכזית, המטרידה. מה מטריד את כולנו? מטרידה את כולנו השאלה, מה יעשו אותם מפרנסים מהשטחים — ואני מניח שזה מה שמטריד את כולם — אם הם לא יבואו לעבוד אצלנו. אני מציע לך להקשיב, חבר הכנסת זיסמן. זה הנושא החשוב ביותר, וזה מה שמטריד את כולם. איש אינו רוצה להפקיר אותם ולומר: לא אכפת לנו.

עמנואל זיסמן (המערך):
זה מה שאתה מציע.חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת זיסמן, אני מבקש ממך. זה מה שמטריד אותנו, ואני רוצה למסור נתונים על היקף הבעיה. הערכים במדינת ישראל הרוויחו לפני פרוץ האינתיפאדה כ-700 מיליון דולר. זה היה סך כל הכספים שהרוויחו הערבים מהשטחים בעבודתם בישראל. היום, בחקופת האינתיפאדה, כתוצאה מהעוצר, כתוצאה מהשביתות, ורכים לא באים בהן לעבודה, מדובר בסכום שבין 300 מיליון דולר לחצי מיליארד דולר. זה, כנראה, מה שהם הרוויחו בשנת 1988 במדינת ישראל. זה היקף הבעיה. אם נמצא את המקור הזה, ואני בעד מציאתו — אני בעד הניתקות מיד, אני בעד התחלה מיידית של הליכים שיביאו לפתרון הבעיה הזאת, לא להפקיר, חס וחלילה, אלא למצוא את החשובות — חלק מהם ימצאו שם מקורות תעסוקה כאשר אפשר יהיה לפתח שם דבר שלא ניתן להם במשך השנים, כי הם התחרו בנו; אני אזכיר לכם את הסיפור של מפעל המלט ומפעל נעלי הפלסטיק בשכם וכו'. אז אפשר יהיה לפתח שם תשתית. חלק מהם ימצאו שם מקורות תעסוקה, שהיום אינם, ולחלק אחר אנחנו נמצא תעסוקה ממקורות בינ-לאומיים, שבתנאים הללו יסכימו לעשות זאת.עמנואל זיסמן (המערך):
מי מונע ממך להקים תשתית?חיים רמון (המערך):
איש אינו מונע בעדי, אבל אם תהיה החלטה כזאת, אנחנו נתחיל לעסוק בכך ולפעול, כי המציאות עכשיו היא בלתי-נסבלת.

מה קורה להם? חלקם יוצאים מבתיהם ב-05:00, ב-04:00, השכם בבוקר, וחוזרים אליהם ב-20:00, ב-21:00, ב-22:00. בדרך הם עוברים א מחסומים, לא תמיד בצורה הכי נעימה, והכול, כמובן, כתוצאה מהמצב הביטחוני. אלה שאינם חוזרים לבתיהם כלילה ועוברים על החוק גרים בתנאים עזובים, בחושות למיניהן, ותחושתם היא תחושה של חיי כלא. זוהי החברה. בתנאים האלה בלתי-אפשרי ליצור דו-קיום ובלתי-אפשרי ליצור תנאים סבירים להידברות.

לכן אני סבור שעלינו להורות בכך שהניסיון הזה נכשל, ועלינו לומר: אסור לנו להמשיך להתבסס על עבודת השטחים, לטובתנו ולטובתם יש להתנתק. נכון, אנחנו נעבור תקופה קשה, בעייתית. הניתוק הזה יכאב גם לנו וגם להם והוא יהיה כרוך בקושי, אבל הוא יהיה זמני.

דוד ליבאי (המערך):
בשם מי אתה מדבר?חיים רמון (המערך):
אני מדבר רק בשמי.היו"ר ש' וייס:
כל בעל הצעה לסדר-היום מדבר בשמו-שלו, חבר הכנסת ליבאי.חיים רמון (המערך):
על הקשיים שלנו אני דיברתי. הקושי שלנו — — —עמנואל זיסמן (המערך):
אבל השאלה העיקרית היא — — —היו"ר ש' וייס:
זה נכון. חברי הכנסת, ברמה של יחסי סיעתנו השאלה היא לגיטימית. בהקשר הזה לא, אבל כל שאלה היא לגיטימית.חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת דוד ליבאי, כשאגיע לסוף דברי תראה שהבעיה המטרידה אותך מטרידה גם אותי. אילו חייכת בסבלנות היית רואה שהיא אכן מטרידה אותי.היו"ר ש' וייס:
אני גם לא בטוח שתוכל להשיב על כל השאלות.יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יותר לרדת גם מרעיון נפל. זה רעיון נפל.חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת שריד, אנא ממך. אני רוצה לומר שהרעיון הזה, באופן עקרוני, כבר אומץ על-ידי המדיניות החדשה של משרד הביטחון. באופן עקרוני, אנו נותנים רשיונות — — —

שר הביטחון י' רבין:

היו"ר ש' וייס:
שר הביטחון יוכל להשיב בהרחבה בעוד שתי דקות. חברי הכנסת.

לבין המערכת הישראלית בישראל הריכונית. ההזדקקות היתה והינה הרדית. היא דרושה לתושבי השטחים כדי לקיים את עצמם, במיוחד כשמדובר בעזה, שכשטחה הדחוס מצויים היום למעלה מ־600,000 נפש תושבים פלשתינים. היא גם קיימת, אולי במידה קצת פחותה, באזור יהודה ושומרון. מצד שני, במערכת הכלכלית הישראלית נוצרו צרכים, מוצדקים או לא — אני לא השופט, אבל זו עובדה — שבגינם חלק ממערכות העבודה בישראל בתחומי השירותים, הייצור, הבנייה והמלונאות נשען על עובדים הבאים מבין תושבי השטחים. כל ניסיון לקבל החלטה עקרונית על ניתוק מחלט, במגמה לממש אותו, נראית לי כפוגעת בשתי המערכות: גם במערכת הכלכלית הישראלית, גם במערכת של הקיום ומקורות הקיום של תושבי השטחים.

אין בקביעה זו משום פגיעה בצורך העולה מדי פעם, משיקולי ביטחון בלבד, לקבוע הסדרים שיאפשרו לרשויות הביטחון לראות בזכות, בהיתר לצאת לישראל — אם לעסקים, אם לעבודה, אם לביקור — משום כלי שצריך להשתמש בהבטחת לגבי מי שמעורבים בפעילות עוינת נגד מדינת ישראל, או נגד ישראלים.

אולי אמחיש זאת: מאז תחילת ההתקוממות, ב־9 בדצמבר 1987, באזור עזה לא נהרג ולא נרצח אף לא ישראלי אחד, יהודי או לא יהודי, כתוצאה מפעולה אלימה. לעומת זה, בכמה אירועים רצחניים ואחרים, שמבטאים מגמת פיגוע, גם רצחני וגם פוליטי, השתתפו תושבי עזה בשטח הריכוני הישראלי. יש לי יסוד להניח, שרצח החייל סספורטס וחטיפת החייל סערדן נעשו על-ידי תושבי רצועת-עזה. האם כתוצאה מכך אין מקום ואין צורך וכוח לתת היתר כניסה לאלה שרשויות הביטחון סבורות שהם מעורבים, ולא לתת היתר לאלה שיש יסוד להניח שהם מעורבים? לכן, הדוגמה שהבאת, חבר הכנסת רמון, של מתן היתרי יציאה ונקיטת צעד ביטחוני, איננה מבטלת את ההזדקקות ההרדית שבין הכלכלה הישראלית לבין הצורך הכלכלי של תושבי עזה.

כשר הביטחון, המופקד מצד אחד על הביטחון, ומצד שני נושא באחריות למינהל האזרחי, קרי גם לכלכלתם ולרווחתם של התושבים בשטחים, אני רואה בהצעה שלך, של ניתוק — שהוא לא קשור לזמן שבו נגיע לפתרון מדיני כזה או אחר שהממשלה, הכנסת והעם יחליטו עליו — של ראיית הנושא הזה בנפרד וקבלת החלטה עקרונית על ניתוק, הצעה בלתי סבירה ופוגעת בשני הצדדים.

לכן אני מצטער מאוד ומציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לנו הצעה אחרת, להעביר לוועדה, הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי, במשך שלוש דקות.

חיים רמון (המערך):

אני מוכן להסתפק בתשובת השר.

היור"ר ש' וייס:

אני מבקש את סליחתו של חבר הכנסת זאבי.

אדוני השר, חבר הכנסת רמון מודיע שהוא מסתפק בתשובתך. האם אתה מסתפק בתשובתך, אדוני השר, או שאתה מבקש להסיר את הנושא מסדר-היום?

שר הביטחון י' רבין:

מה זה להסתפק בתשובתי? העניין לא עובר לשום מקום?

בנימין בן-אליעזר (המערך):
זה סיפור של עשר שנים.

חיים רמון (המערך):

חברים, אני יודע, במצב המורכב והמסובך הזה כל הצעה היא בעייתית, מסובכת וקשה. אבל, לדעתי, במצב הקיים אין אלטרנטיבה שאינה מסובכת וקשה. כל הצעה יש בה קושי, אבל צריך לבדוק אם המשך המצב הקיים הוא רע יותר או טוב יותר. אין פתרונות טובים, יש פתרונות גרועים יותר וגרועים פחות, ואני חושב שהפתרון הזה, במצב הקיים, הוא גרוע פחות.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים רמון. חברי הכנסת, יש לי בקשה. אני נמצא קצת במבוכה כשחבר כנסת אומר לי, שאת הדבר החשוב ביותר הוא עדיין לא אמר. אני מבקש, בהצעות לסדר-היום הבאות, לומר את הדבר החשוב ביותר בהתחלה או באמצע. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בטרם אענה על ההצעה לסדר-היום עלי להודות, שלא הבינתי אותה. לכן אני מבקש מחבר הכנסת רמון להבהיר, האם הצעתו מכוננת לסגירה של השטחים הנתונים היום לשלטון צבאי — מהשטח הריכוני הישראלי — כן או לא.

חיים רמון (המערך):

כן, בשלבים.

היור"ר ש' וייס:

סליחה, אנחנו נחרוג קצת מן הנוהג — — —

שר הביטחון י' רבין:

אני פשוט לא יודע מה הוא הציע.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, אתה תוכל, בקיצור נמרץ ומהמקום, לסייע לשר הביטחון להשיב לך, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר הביטחון, במצב שהיה ב־1968 נזקקו לרשויות עבודה, ואלה ניתנו במשורה עד 1969. ב־1969 נפתח הכול. אני מציע את המצב הזה.

שר הביטחון י' רבין:

אני לא יודע. אני יודע שיש אפשרות לסגור או לא. מה תשובתך?

חיים רמון (המערך):

אני מציע לסגור את השטח, ולא חלק בלתי-נפרד — — —

שר הביטחון י' רבין:

בסדר.

היור"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ההצעה הובהרה עכשיו, ושר הביטחון יכול להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

כשצריך להשיב על הצעה לסדר-היום, יש להבין מה מוצע.

במרצות השנים שמאז תום מלחמת ששת-הימים נוצרה מעין הודקקות הרדית בין תושבי שטחי יהודה, שומרון ועזה

חברי הכנסת, תיקון קטן להצבעה הקודמת, קצת במסגרת הוכהלתריה של הפרוטוקול: הצבעה מס' 2 היתה בקשר להצעת החוק של חבר הכנסת רפאל איתן, ואני לא הודעתי בקולי על התוצאות. על-פי הפרוטוקול אני חייב להודיע בקולי, גם למען העיתונאים ובעיקר למען רושמות הפרוטוקול. אם כן, התוצאה בהצבעה מס' 2, הקודמת, היתה: 11 חברי כנסת התנגדו; אותו מספר חברי כנסת תמכו; אפס נמנעים. לכן, 11 — 11, הקולות שקולים, וההצעה לא עברה.

היור' ש' וייס:
זאת אומרת, שאין דנים כזה, הדיון נגמר.

שר הביטחון י' רבין:
אני מסתפק.

היור' ש' וייס:
חברים יקרים, אני מתנצל, אבל אתה, חבר הכנסת זאבי, כבר בקיא בנוהל הפרלמנטרי. תם הדיון בסוגיה הזאת, אין צורך בהצבעה. חבר הכנסת רמון הסתפק בהודעת שר הביטחון.

ה. הצעה לסדר-היום

ארגון העורף למלחמה — מקלטים

מדועות הציבור לבעיה: הוא צריך להוריד את עוצמת הפיתוי של מדינות ערב לחקוף את העורף, בעצם היותו מאורגן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי תשנה את עמדתך גם ביחס לנגישות של האויב אל העורף? — — —

היור' ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אם אינני טועה, חתיה לך הזדמנות לומר את דברך.

עוזי ברעם (המערך):

עניין בסיסי לארגון עורף לקראת מלחמה הוא מקלוט. שווייץ ושכניה הן דוגמה ומופת למדינות שאוכלוסייתן מוגנת לעת מלחמה ב-100% במקלטים. הכיסוי במדינת ישראל, אפילו במונחים פרמטיים, הוא — 89%. יש מחסור רב במקלטים באזורי מגורים ובמוסדות חינוך.

הפער בין כמות המקלטים הדרושה לבין מספר המקלטים המצוי נובע מכמה סיבות: 1. הימצאות מבנים רבים שהוקמו לפני חקיקת החוק ב-1951; 2. בנייה שנעשתה על-ידי משרדי הממשלה ומוסדות ממלכתיים אחרים לפני 1964 — באותה תקופה לא חלה חובת בנייה של מקלטים; 3. בנייה שנעשתה על-ידי רשויות המדינה או על-ידי יזמים פרטיים בלא קיום הוראות החוק בדבר חובת הבנייה של מקלט.

חובה ראשונה היא השלמת הפער בתחום המקלוט. היינו כיסוי של 100% אוכלוסייה. אולם, בעיית המחסור במקלטים איננה הבעיה היחידה. המקלטים שכבר קיימים, לא כולם עומדים בתקן הרצוי, ואין בהם כדי לעמוד בהפצצות קונבנציונליות. שנית, אטימות מוחלטת ויובש חייבים להיות תנאי בליעבור במקלט, כי מקלט רטוב כמוהו כהעדר מקלט. בידי המתכננים בישראל יש כל הידע וכל האמצעים להבטיח אטימות מוחלטת.

הבעיה היא, אחת — פיקוח ישיר בכל שלבי הביצוע. ההסתברות שתפרוץ מלחמה שתפגע בעורף, וייעשה בה שימוש בנשק אבי"כ — אטומי ביולוגי כימי — היא גבוהה משהיתה בעבר. המקלטים בישראל אינם יכולים לענות על בעיה קשה זו. מדיניות הג"א כל השנים היתה לבנות את המערכת המבנית, כשהיא מתוכננת לקלוט את הציוד אשר יסופק בעתיד, בהיווצר הצורך.

חשוב שנדע, שכאשר ייווצר הצורך יתברר לנו: א. שאין בכל העולם ציוד אבי"כ לרכישה בכמות שישראל דורשת; ב. אין כסף ואין האמצעים הדרושים לכך, וזו הרי הבעיה

היור' ש' וייס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 906 של חבר הכנסת עוזי ברעם: ארגון העורף למלחמה — מקלטים. בבקשה, חבר הכנסת ברעם.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, המאורעות העוברים עכשיו על מדינת ישראל, לרבות האינתיפאדה, אסור שיטו אותנו מבעיות האמת של ביטחון המדינה. נכון שהאינתיפאדה מציקה, מטרידה, אבל אין בה סכנה קיומית לעתיד המדינה. לעומת זאת, אנחנו רואים מדינות שכנות לנו, במיוחד בצפון, שמשמשות כנשק קונבנציונלי חדיש ביותר והן מהוות סכנה אמיתית למדינת ישראל כתנאי מלחמה שונים מכפי שהיו בעבר.

ביוני 1987 פרסם הפרופסור יחזקאל דרור כמה תרחישי משבר לאומיים, שנראו דמיוניים. אחד התרחישים אמר כך: "עלול לפרוץ מרי אזרחי מאורגן היטב בשטחים תוך אחיזה בשיטות גנדי. לעיני הטלוויזיה הישראלית והבין-לאומית חלות התנגשויות בין כוחות צה"ל, המשתחרלים לשמור על הסדר, לבין קבוצות של נשים וילדים. בישראל תהדמה, תוך קיטוב דעות חריף". זה היה שישה חודשים לפני האינתיפאדה, ואנחנו רואים תרחיש שהתקיים.

אני אדבר על תרחיש, שהוא מציין שהוא לא יתקיים. הוא אומר: "נניח שפורצת מלחמה, שבה מופעלים טילי קרקע-קרקע נגד העורף הישראלי, תוך פגיעה במרכזי אוכלוסייה אזרחית ומתקנים החשובים לחיים בארץ. כמו תחנות-כוח, עם נפגעים רבים". תרחיש זה אכן לא קרה ואנחנו גם מקווים שהוא לא יקרה, אבל יש סכנה שהוא יהיה בכחינת נבואה המגשימה את עצמה.

מלחמות ישראל עד היום היו מלחמות שצבא-הגנה לישראל היה בהן בחזית העיקרית, והצליח למנוע מהעורף להיות פגיע. רכישת טילי קרקע-קרקע על-ידי מדינות ערב והיכולת ההתקפית יוצרים מצב אסטרטגי חדש ושונה.

דימויה של מדינת ישראל כמדינה רגישה ביותר לנפגעים עלול לשמש פיתוי למדינות ערב לפגוע בעורף הישראלי כמטרה עיקרית בעת מלחמה. האוכלוסייה בארץ מרוכזת באזור החוף, אזור תל-אביב, אזור הקריות בחיפה, ושם הפגיעות גבוהה בהשוואה לפיזור האוכלוסייה בארצות אחרות.

ארגון העורף כיאות צריך לפעול בשני כיוונים: הוא צריך לחסן באופן ממש את ישראל לקראת פגיעה, תוך העלאת

מדינות ערב שטרם הגיעו עמנו לשלום, ועומדות על כך שהן נתונות במצב מלחמה אתנו.

אני מסכים לדברי חבר הכנסת ברעם, שבשנים האחרונות מופנים משאבים רבים וחשומת-לב רבה מוקדשת על-ידי חלק ממדינות ערב לרכישת אמצעי לחימה, שמהם משוגרים מרכיבי ראשי חומרי נפץ, והכיוון הוא של שימוש בנשק לא-קונבנציונלי — כראש ובראשונה נשק כימי. הצירוף של שני אלה מאפשר לא רק פגיעה בעורף, שבשלב זה לא ניתן בוודאות למנוע אותה, אלא גם צירוף של אמצעי לחימה כימיים לטילי קרקע-קרקע.

היום, שלוש מדינות שאינן מצויות עמנו בשלום ועומדות על כך שהן נתונות במצב מלחמה אתנו — סוריה, עירק וסעודיה — יש להן היכולת, או הן עומדות על סף יכולת לשגר טילי קרקע-קרקע, בסוריה, מצפון לדמשק, הם יכולים להיות משוגרים כמעט לכל מטרה המאוכלסת בצפיפות בשטחה של ישראל. לעירק, בלי צורך להזיז את משגריה מתחום שטחה הריבוני, יש יכולת לעשות אותו דבר, ובעתיד הקרוב תהיה יכולת כזאת לסעודיה.

לשתים מהמדינות הללו יש מערכות ייצור, הפועלות זה תקופה לא-קצרה ומייצרות אמצעי לוחמה כימיים. אחת המדינות, עירק, השתמשה בשדה הקרב — לא בירי כלפי אוכלוסייה אזרחית, אבל יכול להיות שזה היה נכון לנסיבות של מלחמת אירן-עירק — בנשק כימי בקנה-מידה גדול.

לכן תיאור אפשרות האיום הזה ודרכי הטיפול באיום, שהיום קיים והוא בידי חלק מאותן מדינות ערב שהזכרתי, מחייב מדיניות כוללת, שחלקים גדולים ממנה ודאי לא אפרט כאן.

אשר למרכיב הגנת העורף, אין ספק שעצם קיום טילי קרקע-קרקע בידי כמה מדינות ערב מאפשר — נכון להיום, לשנה, לשנתיים, לשלוש השנים הקרובות — להגיע לפגיעה מסוימת בריכוזי האוכלוסייה הגדולים של מדינת ישראל. באיו מידה ומתי יהיו בידי מדינות ערב אלה גם ראשי-חץ כימיים לטילי קרקע-קרקע — זאת לא אפרט כאן.

כל אלה חייבו ומחייבים את מדינת ישראל לנקוט, בצד צעדים אחרים, צעדים שיבטיחו את העורף, ראשית במקלות. תמונת המצב הכלל-ארצית אשר למצב המקלטים מצביעה על כך, שכ-80% מהאוכלוסייה מכוסה במקלות למגורים. כמובן קיים פוטנציאל למקלות נוסף, הכולל מקלטים במבנים ציבוריים ובמבנים מסחריים.

אנו עושים את ההפרדה בין מקלט הצמוד לבית-המגורים לבין מקלט הצמוד למקום הלימוד, במיוחד של ילדים, כלומר בתי-ספר שבצדם יש מקלטים ציבוריים לשעות הלימוד, מקלטים שאיננו יכולים להביא אותם בחשבון לצורך מקלות המגורים, כי בשעות שהילדים אינם לומדים הם מצויים בבתיהם וצריך לדאוג להכללת מספרם בחישוב שטח המקלות למגורים.

אנחנו מקיימים בדיקה מתמדת, הבוחנת באורח שוטף את האיום על העורף האזרחי ומשמעויותיו לגבי כלל הנושאים הנוגעים להתגוננות האזרחית, וכמובן את נושא המקלטים, נושא ההגנה בפני נשק כימי.

במדינת ישראל מצוי מספר מלא כמעט של יחידות הגנה אישית, מסכות למרכיב האוכלוסייה, אך עדיין לא כל המסכות המתואמות לכל הגילים. ראינו זאת כצורך, ככורה. אינני רוצה להיכנס כאן לדיון מפורט אם יש צורך או עדיפות לאפשר לכל

העיקרית: ג. הצירוף המועט שניתן להשיגו אינו מתאים בדיוק לתנאי הבנייה בארץ.

כל נשק, שלוחמת האב"כ איננה רחוקה כלל וכלל. התעלמות מהבעיה בכחירת שב ואל חעשה דבר, איננה פתרון. העובדה שהמקלטים הקיימים הפכו לריכוז של מיטות ישנות ומיזרות, איננה מסיפה למצב הקשה הקיים בלאו הכי. בזמן מלחמה יהיו מקלטים כאלה בלתי נגישים.

מדכא לראות, שהמצאות ישראליות הרשומות כפוטנציאל מיושמות כרחבי העולם, אך לא בישראל. המקלטים הכיפתיים תוארו בספרות המקצועית כך, ששרידותם עולה מכל בחינה בהרבה על שרידותן של המקלות הקונבנציונלי. מסקנה זו נקבעה לאחר ניתוח כל הקריטריונים המגוונים — פגיעת קליעים, ריסוס, הדף, שקיעה והרס תשתית. יש כמה מקלטים כאלה במדרשת שדה-בוקר, במפעל "יצהר" ובמקומות אחרים, אבל אלה עדיין אינם מפורזים במידה מספקת בארץ.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו המצאה של חפץ, כדאי שתזכיר את שמו.

עוזי ברעם (המערך):

מקלטי הדור הבא, שהפכו לכעין אופנה, הם מקלטי ענק, ששטחם הכולל הוא 1,500 מטרים רבועים. תפוסת המקלטים האלה היא בין 2,000 ל-2,500 נפש. בניית מקלטים כאלה יכולה להיות הרת-אסון בזמן מלחמה, כי פגיעה במקלט ענק יכולה לגרום להרג רב, לא רק בגלל הפגיעה עצמה אלא בגלל ההיסטריה והבהלה שעלולות להיווצר עקב כך.

יש נושאים נוספים שיש לתת עליהם את הדעת בכל הקשור לארגון העורף ולמקלות. הרוח השנתי של מבקרת המדינה אינו מעודד כלל כשהוא מתייחס לנושא זה. המבקרת כותבת, ואני מצטט: "קיים חוסר ניכר במקלטים הדרושים לאוכלוסייה האזרחית. המשאבים שהוקצו לכך בשנים האחרונות ואלה המתוכננים להקצאה בשנים הבאות, אין בהם כדי לצמצם את החוסר במידה משמעותית".

לדעת המבקרת, דרושה החלטה מדינית, שתעמוד על מידת החינניות הלאומית של הנושא, ותקבע באורח חד-משמעי את הצורך ואת הדרכים לצמצום המחסור במקלטים לאוכלוסייה האזרחית.

חובה עלינו לטפל בהתארגנות העורף בצורה רצינית: א. להשלים פערם בתחום המקלטים: ב. לוודא שיש מי שמפקח על טיב הבנייה: ג. לבחון היערכות מיידית להצטיידות במתקנים מקלטיים נגד התקפות גזים: ד. לבחון רעיונות חדשניים, כגון מקלטים כיפתיים: ה. להפעיל אמצעי ענישה כלפי האחראים, שלא ידאגו למקלטים נקיים מאשפה ונגישים בעת מלחמה.

חשוב שנהיה מוכנים וערוכים בעתיד לא רק למקלות קונבנציונלי אלא גם למקלות העונה על אפשרויות קשות ביותר בעתיד, שאני מקווה שלעולם לא יבואו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת עוזי ברעם. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מסכים עם דברי חבר הכנסת עוזי ברעם, שאיום הביטחוני החמור ביותר לביטחונה ולעתידה של ישראל הוא עדיין האיום הצבאי, מצד צבאות

האבסורד מגיע לפעמים לכך, שתמורת שיפור באחוזים מועטים בבטיחות מוציאים אלפי דולרים, לרבות ברזל מיובא מחוץ-לארץ, וזאת כדי לשפר את הבטיחות ב-2% — 3%, ואינו שואל כמה זה עולה.

אביא דוגמה קלסית של המקלט הזול ביותר, שהוא חפירה באדמה פרטית לאדם שיש לו בית פרטי, לעומת מקלט בסטנדרים הקיימים היום — ההבדל בעלויות הוא של אלפי דולרים, ומדובר בתוספת ביטחון של אחוזים ספורים בלבד. למה לא לתת לפרט את אפשרות הבחירה הזאת?

דוגמה נוספת הביא חבר הכנסת ברעם. אנשי הג"א עמדו על כך, שצריך להקים מקלטים שיעמדו גם נגד נשק אב"כ. ההגנה בפני אב"כ מורכבת משני חלקים: א. מבנה; ב. ציוד למקלט. השקיעו מיליונים להקים את המבנים המיוחדים לאב"כ, וכשהגיעו לשאלת הציוד התברר, שיידרשו שנה וחצי מרגע ההתרעה עד שיציידו את כל המקלטים שכבר בנו כדי שיהיו כשירים. לכן יש לנו היום מקלטים לאב"כ שאינם כשירים אפילו לתנאים רגילים, כי אין בהם ציוד וביום שתפרוץ מלחמה יידרשו שנה וחצי כדי לצייד אותם.

דיברת על סיכון כתוצאה מריכוז אוכלוסייה. פיזור אוכלוסין הוא כהחלט גורם בביטחון. אולי צריך לשקול את הדולר המיותר או הנוסף שרוצים להשקיע במקלוט? אולי כדאי להרכיב אותו על מטוס חיל-האוויר שיפוצץ את הכור בעירק; או לחלופין, לעודד מדיניות של פיזור אוכלוסין; או לחלופין, באלטרנטיבות שונות של מקלוט, כפי שאתה הצעת, מקלטים כיפתיים וכו'?

כל מה שאני רוצה לומר בדברי הוא, שלא ניתפס לפתרון חד-ממדי, דהיינו — שצריך מקלוט, שמא נביא להיסטריה ונעודד בירורקטיה נוספת, שאיננה כוללת את המחשבה ההיקפית כולה, כי הרי כולנו רוצים לפתור אותה בעיה. הדרך איננה חד-צדדית, וצריך גם לדעת את העלויות של כל פתרון מוצע.

היו"ר ש' וויס:
תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות. שר הביטחון ממליץ להעביר את הנושא לוועדה. חבר הכנסת עוזי ברעם, האם אתה מסכים?

עוזי ברעם (המערך):
כן.

היו"ר ש' וויס:
ההצעה השנייה, של חבר הכנסת מיכאל איתן, היא להסיר את ההצעה מסדר-היום. אנחנו עוברים להצבעה מס' 3. מי בעד העברת הנושא לוועדה — יצביע; מי נגד? מי נמנע?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — 21

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר ש' וויס:
הנושא שהעלה חבר הכנסת עוזי ברעם הועבר, על-פי המלצת שר הביטחון, לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

מקלט בית-מגורים גם הגנה, והיה אם תקרה, חלילה, פגיעה באמצעות נשק כימי. ייתכן מאוד שהדרך הטובה ביותר במקרה כזה היא אכן להישאר בבית ולהשתמש באמצעי הציוד האישי ולא-דווקא לרוץ למקלט. אלה נושאים שלא כדאי לפרטם כאן.

הדבר השלישי: המשאבים המוקצים היום לנושא המקלט, כפי שהם קיימים היום בתקציבים הנוכחיים, הם המקסימום שהמערך השיגו. אנחנו מודעים לכך שהצרכים גבוהים יותר בשני התחומים: המקלט והציוד האישי של האוכלוסייה האזרחית בעורף להגנה בפני נשק כימי.

אלי דיין (המערך):
אפשר לשאול שאלה, אדוני השר?

היו"ר ש' וויס:
חברי הכנסת, קודם כול השר ישיב.

שר הביטחון י' רבין:
לכן, בגלל חשיבות הנושא אני מציע שההצעה לסדר-היום תועבר לדיון בוועדת הכנסת לענייני ביקורת המדינה, שהחלה בדיון מעמיק בעקבות דוח מבקרת המדינה. הדיון יימשך והוועדה לענייני ביקורת המדינה תגיע להמלצות, שיוצגו בוודאי בפני מליאת הכנסת.

הנושא חיוני, נכבד, חשוב וקשור בתקציבים משמעותיים ובפחירונו לבעיות שנוצרו בעבר, כפי שהעיר חבר הכנסת ברעם. עקב בנייה, דווקא על-ידי מוסדות המדינה, שפטרה את עצמה מבניית מקלטים באותם מבנים, או בכנייני מגורים שנבנו על-ידי מוסדותיה.

היו"ר ש' וויס:
תודה רבה לשר הביטחון.

אלי דיין (המערך):
אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ש' וויס:
חברי הכנסת, כבר היינו בשלב השאלתא בעל-פה. לפעמים יש רק שאלה אחת, אבל אם יש ששה-שבעה שאלות, זה משנה את כל סדר-היום.

יש בעל הצעה אחרת. בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מההיבט הטכני אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום, אבל כמסגרת הזמן המוקצב לי הייתי מבקש לפנות לשר הביטחון ואל מגיש ההצעה.

היו"ר ש' וויס:
אתה מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

מיכאל איתן (הליכוד):
כן, כבר אמרתי זאת.

סוגיית המקלוט הפכה פרה קרושה, והגיע הזמן שגורמי הביטחון, שר הביטחון וועדת החוץ והביטחון של הכנסת ייתנו עליה את הדעת. לא יעלה על הדעת מה שנעשה בתחום המקלוט. משגעים את המדינה בלי היגיון, בלי שכל, משנים תקנים בכל פעם שבא. מפקד חדש להג"א. מכריחים קבלנים לבנות לפי תקנים כאלה או אחרים, בהוצאה כספית ניכרת, המוטלת בסופו של דבר על האזרחים, ולפעמים התקנות האלה משתנות, וכאשר שני בתים עומדים זה ליד זה, בית אחד נבנה לפי תקן א' ובית אחר לפי תקן ב', ותמיד יש עלייה הולכת וניכרת בעלויות המקלוט, ואין יודעים את התמורה.

ו. הצעה לסדר-היום

ביקורי גופים המטיפים נגד מתנחלים בכפרים ערביים ביהודה ובשומרון

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעה לסדר-היום מס' 1080: ביקורי גופים המטיפים נגד מתנחלים בכפרים ערביים ביהודה ובשומרון. בעלת ההצעה היא חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת בקשר להצעה אחרת. כאשר השר עולה על הבמה ומציע את הצעתו, רק אז אפשר להירשם להצעה אחרת, כי ההנחה היא שעד אז איש אינו יודע מה יציע השר. אומנם לא קיימנו את הכלל הזה, אבל כיוון שעכשיו יש הרבה מאוד נרשמים, אנחנו חייבים לחזור למה שקובע התקנון.

בבקשה, גברתי, הרוכן שלך.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לפתוח את דברי בברכה לאסירי המחתרת, שזכו היום לקיצור ולהמתקת עונשם, אם כי יש לי גם ביקורת על החלטת הנשיא, על שהחלטת לא היתה שלמה, השחרור לא היה מלא, והם היום — — —

אלי דיין (המערך):

זה איננו הנושא שעל סדר-היום.

גאולה כהן (התחיה):

תיכף תראה עד כמה זה הנושא שבסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אין זה המקרה הראשון שבהצעות לסדר-היום בעל ההצעה נע סביב הנושא.

אלי דיין (המערך):

הנשיאות לא אישרה את זה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אתם רוצים שזה יימשך חצי שעה? יש לנו סדר-יום כל כך עמוס.

גאולה כהן (התחיה):

על מי שקראה להם היום בצורה ממש מטורפת, חברת הכנסת שולמית אלוני, "רוצחים", אמרו שופטי ישראל את הדברים הבאים, שאני קוראת מגזר-הדין: "רובם שירתו בצה"ל ונטלו חלק במלחמות ישראל. רובם אנשי תורה ועבודה, שהשליכו מאחוריהם דרך חיים נוחה, והלכו הם ובני ביתם להקים "שוב עברי" — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

את מצדיקה אותם?

אלי דיין (המערך):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

אותך אני ודאי לא מצדיקה.

מיכאל בריזהר (המערך):

יהיה זה יום שחור בחיי אם אבקש זאת ממך.

גאולה כהן (התחיה):

אמרת לי שאתה נץ שנמרטו כל נוצותיו. שב בשקט.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני לא אגיד לך לאיזה בעל חיים אני משווה אותך.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בריזהר, אני מקווה שהפרק הזואולוגי בדיון תם. אנחנו חוזרים להצעה לסדר-היום. אי אפשר להפריע כך. חברי הכנסת, אני מנכה את זמן ההפרעה מעשר הדקות העומדות לרשותה של חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

איזה כבוד לגזר-דין של שופטים בישראל.

אלי דיין (המערך):

תקראי את פסק-הדין.

היו"ר ש' וייס:

גמרנו עם ההפרעות. חברי הכנסת, אי אפשר כך. קריאות הביניים לראשית הדיון מוצו.

גאולה כהן (התחיה):

" — — — אנשים שהשליכו מאחוריהם דרך חיים נוחה, והלכו הם ובני ביתם להקים יישוב עברי, לעובדו ולשומרו. יש מבין הנאשמים שחטאם בלהט אמונתם". ואינו דומה חטאם של כאלה לפשעיהם של אחרים המבקשים להשמיד, להרוג ולאבד, חברת הכנסת שולמית אלוני.

ומה היו הנסיבות שלהם? "חובה לרשום", אומרים השופטים, "שאותם פיגועים באו תמיד על רקע מעשי חבלה חמורים שבוצעו על-ידי ארגוני טרור ערביים נגד יהודים." את זה אומרים השופטים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אלה אותם שופטים שגם הרשיעו שלושה מהם ברצח.

גאולה כהן (התחיה):

אחרי הברכה אנחנו יכולים היום ללמוד — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד צוקר, אתה וחברים אחרים תגרמו לכך שהפרק הזה בסדר-היום שלנו יימשך שעה, שעה וחצי.

שמעון שטרית (המערך):

זה מספיק חשוב בשביל זה.

היו"ר ש' וייס:

זה חשוב כמו כל נושא אחר בסדר-היום שלנו. תסתכל בסדר-היום. אני מבקש שלא להפריע.

גאולה כהן (התחיה):

על רקע מה שקורה היום אנחנו יכולים להבין, שכל מה שייחסו להם בזמנם כמעשים פליליים אינו מתאים, כי היתה זו בעצם מלחמה, והם סבלו וחזו על כשרם אינתיפאדה יום ולילה, כששלטונות ישראל עוד לא חזו זאת אפילו ברוחם.

אחרי שכירכתי את מה שראוי לברכה, אני עוברת לנושא העיקרי שלי לסדר-היום, "העליה והסע" של השטנה, המסע האנטישמי בלשון גזענית של גופים וחברי הכנסת מהשמאל על המתנחלים.

איש, לא רק השפעה — אנחנו שולחים אותו לפגוע בשריד או בחבריו. הוא לא עמד על הכרכים, אבל בטוח שהוא דיבר בפיק-כרכים.

שמחתי מאוד להתנגנות ולהתנצלות — שיתחילו להתנצל ולהתגונן. אבל אין להם מה לפחד. אל יבער להם הכובע על הראש שלהם. הכובע כוער על ראשם, אני לא יודעת למה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את מסתובבת ומדליקה כובעים ואת שואלת למה הכובע כוער?

גאולה כהן (התחיה):
אני לא רוצה שראשים של חיילי צה"ל יבערו. שהכובע יבער על ראשם — בבקשה. אבל לא ראשים של חיילי צה"ל יבערו מכבוקי תבערה; וזה נעשה בעידודכם, על-ידי עידוד האינתיפאדה.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):
יש לנו סיבה טובה לפחד.

גאולה כהן (התחיה):
בינתיים אתם רק פגעתם. אתם יכולים לישון, איש לא יפגע בכם. אל תסתחרו לי כל הזמן מאחורי המצבה של אמיל גרינצווייג. כבר אמרתי לכם, איש מהמחנה הלאומי לא יפגע בכם. אכן, גם הסקר בכלל לכם את העובדות, המורות שהשנאה והמשטמה הן מצד שמאל לימין ולא להיפך.

לדעתי, מי שעלול לפגוע במישהו הוא רק פרובוקטור. לדעתי, טוב שהמעשים שלכם גם ייראו לעיני העולם, לעיני העם הזה. אסור לפגוע בכם, חס ושלום, חלילה — אני קוראת לאותו איש — טוב שתשמשו עדות חיה לעיוות הנורא שאליו הידרדרנו.

אדוני שר הביטחון, בעיתון "על המשמר" הופיעה קריקטורה. בקריקטורה מחנה צבאי, ועליו השלט: "ארכיט מאכט פריי". העבודה משחררת. זה כמו באושביץ. מי יושב ליד השער? חייל. אפילו לא מתנחל. חייל יהודי יושב ליד השער.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מי שצייר את הקריקטורה הוא ניצול שואה.

אלי דיין (המערך):
אין לזה הצדקה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
"על המשמר" הסתייג מהקריקטורה.

גאולה כהן (התחיה):
דבר כזה? ראו לאן הידרדרה תנועה חלוצית — כתובת שהיתה באושביץ. "על המשמר" הסתייג — אני שמחה שהוא הסתייג. אני מברכת אותו על הסתייגותו. אבל, אני שואלת איך זה יכול היה לקרות. האם זה היה יכול לקרות לפני שנים? האם זה היה יכול לקרות ב"שומר הצעיר" — תנועה שאני מכבדת מאוד — שיש לה הרבה מאוד זכויות בארץ הזאת? זה היה יכול לקרות בתנועתו של חזן, בתנועתו של יערי?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זו עדיין תנועתו של חזן, ואני מסתייג מהדבר הזה.

גאולה כהן (התחיה):
אני שמחה מאוד.

אדוני שר הביטחון, ה"עליהם" הזה לוור גם כאלמות. עלילה אחת היא, שהם פוגעים בכבודו של צה"ל. אילו דמעות תנין מצד מי שעודדו ומעודדים את כוחות האינתיפאדה, שלא רק מכבים את כבודו של צה"ל אלא יורקים ומזלזלים בו וגם פוגעים בגופו. אלה כוחות האינתיפאדה המעודדים על-ידי אותן קבוצות, שפתאום דואגות לכבודו של צה"ל.

עלילה שנייה: לוקחים את החוק בידיהם.

שמעון שטרית (המערך):
פורעים את החוק.

גאולה כהן (התחיה):
נכון שמאסות גדולות, מאות אנשים מקריית-ארכע וממעלה-אדומים, מאריאל או מאלפי-מנשה, כשהם יוצאים להביע את התקוממותם ואת מחאתם נגד אלה שפרעו בהם —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הם יוצאים לפגורם.

גאולה כהן (התחיה):
— הם לקחו את ההגנה העצמית שלהם בידיהם. זאת איננה תופעה שהם עצמם מצדיקים אותה, אלא על-ידי זה הם וועקים: קחו אתם, שלטונות הביטחון, את החוק לידיים.

עלילה שלישית: הם המתסיסים את כוחות האינתיפאדה בשטח. האומנם הם, או שמא מי שעורכים כיקורים — ואתה, אדוני שר הביטחון, מאפשר להם זאת — באותם כפרים ערביים, מסמנים להם "גו" בצורה כזו או אחרת, שומעים שם את השיר "בילאדי, בילאדי", שיר של השמדה, בכלל זה השמדתה של מדינת ישראל? הם הולכים אליהם ובאותו רגע עצמו חיילי צה"ל ישלמו את המחיר של הביקור הזה, כי הביקור הזה מעודד את הבריונים האלה שם. איש לא יגיד שזה לא מעודד אותם. האם מתן אפשרות לבקר שם נקרא חופש הביטוי, נקרא ויכוח לגיטימי דמוקרטי? הם המתסיסים, הם המתסיסים. אנחנו לא יכולים להפקיר את חיי חיילינו בידי מי שמעודדים את רוצחיהם.

אבל יש גם עלילה רביעית. אומרים לנו היום: הם יפגעו ביהודים, תקום מחתרת יהודית. אני רוצה לומר לאותם גופים, שכל חייהם החרמו אנשים, שאם תהיה סכנה של הקמת מחתרת, היא תהיה רק מצד שמאל. ראינו את "דרך הניצוח", את האחים אדיב; ראינו את אלה שקדמו להם, כמו הפרופסור שטרנהל, הפרופסור שקד והפרופסור ליבוביץ, שקראו ממש למלחמת אחים ולמרד, ולא אדבר על העבר הרחוק ומאין יצאה מלחמת האחים. אם תהיה מלחמת אחים, מצד שמאל תיפתח הרעה.

שמעון שטרית (המערך):

גאולה כהן (התחיה):
אני רוצה לספר סיפור קצר לחברי הכנסת. לפני כמה ימים ניגש אלי כמזונן הכנסת כתב אחד, ושמו אמנון דנקנר; כתבן אחד מהכתבים המנפחים עניינים בכל מה שקשור למחנה שלנו. כולו היה אחוז פחד, בקשת תחינה בעיניו והצעה מגונה בפיו. גאולה, הוא אומר לי, אני מבקש ממך, אנא חוצאי עכשיו הודעת גינוי לאיש שאין לי ספק שהוא יפגע בידי יוסי שריד; כבר עכשיו חוצאי הודעת גינוי שמגנה אותו. הסתכלתי עליו ולא האמנתי למשמע אוזני. אמרתי לו: אתה מציע לי היום, לצאת בהודעת גינוי; כלומר, לי ולחברי יש השפעה על אותו

שר הביטחון י' רבין:

אינני יכול לאסור ואינני מתכוון לאסור על ישראלים לבקר, אלא אם כן זה במסגרת הפגנה פוליטית. לכן, אינני יודע כיצד להתייחס להצעה לסדר-היום. אם עיקרה מכוון לוויכוח בין ישראלים, בין יהודים, אני מציע להסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חכרת הכנסת גאולה כהן, נעשה כירור. היה לנו מקרה דומה גם בהצעה הראשונה. מה כוונתך?

גאולה כהן (התחיה):

כוונתי לדרוש משר הביטחון למנוע התססה של האווירה ביהודה ובשומרון — — —

היו"ר ש' וייס:

לא רציתי לחזור להצעה לסדר-היום אלא להבהיר, לפיכך, שר הביטחון אכן ממליץ להסיר זאת מסדר-היום.

גאולה כהן (התחיה):

אף שזה פוליטי?

היו"ר ש' וייס:

זה המצב. חברי הכנסת, יש לנו הצעות אחרות. חבר כנסת גדעון גדות, מה כוונתך, מה הצעתך?

גדעון גדות (הליכוד):

להעביר לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

אני שב ומוכיח, רק בזמן שהשר משיב מצביעים להצעה אחרת, כשיודעים מה הכוונה...

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני יושב-ראש, לפי דעת סגנית מזכיר הכנסת, רק כאשר השר אומר מה הוא מציע לעשות בהצעה אפשר להצביע. מאחר שהשר חוזק אותנו במתח — — —

היו"ר ש' וייס:

הוא אמר את זה. מותר לשר הביטחון להחזיק אותנו במתח. ראוי שהכנסת תהיה כמתח קבוע וגבוה. רשות הדיבור לחבר כנסת גדעון גדות.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני יושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש שלא להסיר את הנושא מסדר-היום. אני מבקש להכליל אותו בסדר-היום באמצעות העברתו לוועדת החוץ והביטחון.

חברי הכנסת, אדוני השר, בתנועות הנוער — ומרביתנו היינו חברים, בצורה זו או אחרת, בתנועות שונות — לימדו אותנו, בין השאר, בין יתר שיעורי הציונות ושיעורי החברה, גם כיצד להעביר אש. לצורך זה, היו אומרים, דרושים שני דברים: האחד — חומר בעירה, והשני — רוח. חומר הבעירה מסופק בכמויות הרסניות על-ידי נערי המולוטוב המשחקים באינתיפאדה. השמאל התבוססני של ישראל מספק את הרוח, הרבה רוח ורוח רעה.

מאחר שאתה, אדוני השר, עושה — לעניות דעתי, לא מספיק — כדי למנוע מהטורבינות האלה מהשמאל להפיח רוח מרד כנעני המולוטוב, הדרך היחידה היא שלא לתת לעניין הזה לרדת מסדר-היום אלא בהחלט להעביר אותו לדיון נוסף בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת; שהדבר הזה ירד אולי היום מסדר-היום של הכנסת אבל לא ירד לעולם מסדר-היום הלאומי, עד שהוא ייפסק לחלוטין.

מאחר שהזכרתי את תנועת "השומר הצעיר", אני פונה אליך, אדוני שר הביטחון: אתה גם שר, אתה גם איש תנועה. אנשים כאלה היו במשך כל השנים, גם לפני קום המדינה. מה שקורה היום הוא, שהם גוררים אחריהם רבים וטובים במפלגה בעלת זכויות רבות, כמו המערך, שתמיד ידעה לבודד את החיידקים של המחלה הזאת, אבל היום היא נגררת אחריהם. היא עוקרת את עצמה מלבו של העם, ואחר כך עושה לעצמה ועדות חקירה כדי לבודק: למה הפסדנו בבחירות. עכשיו, ברוך-השם, העם יותר בריא, והוא אינו נגרר אחריהם.

היו"ר ש' וייס:

עליך לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אומר משפטים אחרונים ממש.

העם אינו נגרר. מבחירות לבחירות כוחו של המחנה הלאומי עולה. כידוע, ובדרך שאתם הולכים בה, הוא עוד יעלה ויעלה.

לכן, אדוני שר הביטחון, מי שהחוק בידו, וצריך להיות בידו ואף ורק בידו, הוא זרועות הביטחון. כל הפעמונים מצלצלים באוזניך לומר: אנחנו הגענו עד כאן, כפי שכבר אמרתי: הגיעה אכן עד נפש. עד כאן. הפעמונים מצלצלים לך. אם יש לך חוקים מתאימים — ישם אותם. אם אין לך חוקים מתאימים — חוקק אותם. בכל מקרה, קח את החוק בידים. ייתכן שתעשה את זה ובקרבך. אתם מוכרחים לעשות את זה בקרבך, כי גם אתם מרגישים שהגיעה אכן עד נפש. אברך אתכם אם תעשו זאת. חבל רק, כמו תמיד, על האיחור שבעטיי אנחנו משלמים תמיד את המחיר.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. שר הביטחון יתייחס להצעתה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני ראייה את הקריקטורה לראשונה, כאשר הראתה אותה חברת הכנסת כהן. אני לא חושב שהמלה "קריקטורה" מתאימה לה. זוהי וזוהה. אני מגנה אותה בכל לשון של גינוי, ופונה אל התנועה האחראית לעיתון למנוע, גם לגנות וגם למנוע חזרה על תופעה כזאת. לא יעלה על הדעת שתנועה ציונית כלשהי תעשה, תביא לידי ביטוי, בעל-פה, בכתב או בכל צורה, אפילו רמז לדמיון. אני מודה, אני הודעתי מן התיאור שהוצג כאן.

אשר לנושא עצמו — הבינותי שמדובר כמה שקוראים לו בצה"ל: קרבות יו"ר ביד, יהודים ביהודים. זה שייך למערכת הפוליטית הישראלית. נגיעה בתפקידי כשר הביטחון בכל מה שקשור לשטחי יהודה, שומרון ועזה קשורה אך ורק בשמירת החוק בקרב ישראלים, בקרב מי שחיים שם, מי שמטיילים, או נוסעים, או מבקרים; לא משנה היכן, מתי, אלא לאיזו מטרה. כל עוד המטרה איננה הפגנה פוליטית כלשהי, בוודאי לא נאסור תנועה של שום ישראלי בדרכי יהודה, שומרון ועזה. במקרה של הפגנה פוליטית יש הוראת קבע בצבא למנוע אותה. נעצרו כאלה שניסו, מכל גוני הקשת הפוליטית.

לכן, אינני מבין במדויק מה היא ההצעה. אם מדובר במלחמה, בהתקוממות — זה סיפור אחד; אם מדובר בנקיטת צעדים בישראל כלפי יהודים, שלפי השקפתך מסייעים בהתבטאויות פוליטיות — זה לא תפקידי כשר הביטחון.

גאולה כהן (התחיה):

עצם הביקור הוא הפגנה פוליטית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גדעון גדות. יש שתי הצעות. האם חברת הכנסת גאולה כהן מסכימה להעביר את ההצעה לוועדה?

גאולה כהן (התחיה):
כן.

היו"ר ש' וייס:

ההצבעה היא, האם להעביר לוועדה או להסיר. חברי הכנסת, זאת הצבעה מס' 4.

שר הביטחון י' רבין:

מה בעד ומה נגד?

היו"ר ש' וייס:

אסביר שוב. יש כאן שתי הצעות: הצעתו של חבר הכנסת גדעון גדות להעביר לוועדה — בכפתורים זה "בעד" — והצעתו של שר הביטחון להסיר מסדר-היום — בכפתורים זה "נגד"; אדום וירוק. אנחנו מתחילים בהצבעה מס' 4.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החוץ והביטחון — 8

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 15

נמנעים — 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
נתקבלה.

קריאה:

על מה מצביעים?

היו"ר ש' וייס:

קודם כול, ההצבעה נגמרה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אני מוכרת לומר משהו.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להודיע על התוצאה, ואחר כך תאמר את דברך. זאת היתה הצבעה מס' 4. שמונה חברי כנסת הצביעו בעד העברת הנושא לוועדה, חבר כנסת אחד נמנעו ו-15 הצביעו נגד, זאת אומרת, כהצעת שר הביטחון. לפיכך, הנושא לא יועבר לוועדה. כל השאלות הכרוכות בהבנת תהליך ההצבעה האלקטרוני — אני מוכן להסביר אותן בכל פעם מחדש, ואכן הסברתי את זה לפני ההצבעה למי שהיה באולם. אני לא יכול לשקלל לתוך ההצבעה את הקושי של אחדים מחברי כנסת להסתגל לדרך החדשה, מה לעשות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, אני לא מדבר על הנושא הטכני של ההצבעה. אני הייתי מבקש שהיושב-ראש יאמר: אנחנו מצביעים בעד העברה לוועדה, או נגד העברה לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שאמרתי. חברי הטוב חבר הכנסת יאיר לוי, לפני ההצבעה הסברתי בצבעים, בכפתורים ובעל-פה. אמרתי כך: מי שתומך בהצעתו של חבר הכנסת גדעון גדות להעביר את הנושא לוועדה, יצביע "בעד" בירוק; מי שתומך בהצעתו של שר הביטחון להסיר מסדר-היום, ילחץ על הכפתור השמאלי, שבמקרה גם מתאים לנושא, אדום, שכתוב עליו "בעד". מה עוד אני יכול להסביר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חוששני שיש פה חברים — לפחות חבר הכנסת דיין ואנוכי לא הצבענו משהו שלא הבנו את הנושא. יכול להיות שיכולנו לשנות.

היו"ר ש' וייס:

יכול להיות, חוששני שאתה צודק, אבל הרי אינני יכול לעשות פה שום דבר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני פשוט חס גם על הנושא של ביזיון של שר הביטחון.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין את העניין, אבל אני הסברתי גם על-פה, גם פלסטית וגם בצבעים — שלושה חושים: שמיעה, מישוש וראייה. יותר מזה אינני יכול. לאט לאט נסתגל. זה לא תהליך פשוט.

2. הצעות לסדר-היום

הריגת דייג ישראלי בידי המצרים במפרץ-אילת

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. האם שר החוץ נמצא איתנו? נמשיך גם אם שר החוץ איננו. הנושא הוא הצעות לסדר-היום מס' 1046, 1056, 1059, 1061, 1065, 1077 ו-1075. בנושא: הריגת דייג ישראלי בידי המצרים במפרץ-אילת. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון.

דן תיכון (הליכוד):

תפסיק את הישיבה לחמש דקות.

היו"ר ש' וייס:

אני מעריך שהוא בסביבה. יש לנו שבע הצעות לסדר-היום באותו נושא. אני אשקול בדבר תוך כדי הישיבה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשבת שחלפה, בשעות

אחר-הצהריים, התרחש ליד איי-האלמוגים במפרץ-אילת אירוע חמור, שהסתיים במוות של חושב אילת שלמה ישראלי, זיכרוננו לברכה. אני מבקש להעביר בשמי, ואני חושב שבשם כל חברי הבית, את השתתפותנו בצערה ובאבלה של המשפחה על מות יקירה.

יש כמה גרסאות כאשר למה שהתרחש באותה שעת אחר-הצהריים במפרץ-אילת. אבל מעבר לגרסאות השונות, נדמה לי שלא יהיה מיותר לומר, וחובתנו לומר זאת, שמי שלחץ על ההדק באותו אירוע לחץ על ההדק מהר, בפזיזות ובחוסר אחריות.

היתה עבירה על חוק מן החוקים. היתה חדירה למים טריטוריאליים — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

תגיד לי, בין שווייץ לאיטליה — — — מה זה בחופזה?

חברי הכנסת, כל יושב-ראש והטמפרמנט שלו. לפי הערכתי, הכנסת צריכה לנהל את ישיבותיה. השיטה הזאת, שמפסיקים כל פעם ישיבות בהתאם לבואם או לאי-בואם של שרים, לפי דעתי זו פגיעה בכבוד הכנסת. מה לעשות? כל אחד מפרש כפי שהוא מבין.

קריאה:

גם זה נכון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מסכים עם היושב-ראש. אינני רואה בזה פגיעה אישית. הייתי מציע, אם אפשר, שהכנסת אכן תפעל על-פי אמות המידה שלך ולא יהיה מצב שאחר כך, באופן אוטומטי, הקואליציה תקבל את הצעת השר גם אם הוא לא שמע מה היה בדיון.

היו"ר ש' וייס:

זה קשור בכומר השכנוע שלך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא, זה קשור בנהלים אחרים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי השר עסקו במשהו דחוף? כבוד היושב-ראש ממשיך לקיים את הישיבה. תפסיקו לעשות מזה דמגוגיה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני בטוח שהיושב-ראש מודה לך על העזרה שנתת לו. תן לי להמשיך.

יש הכרח להגיע, ובהקדם, להגדרה ברורה של הנהלים וההסדרים בין ישראל למצרים במפרץ-אילת כאשר לרשיונות לשיט ולדג של חובבים, ולרשיונות לשיט ולדג של מי שאולי אינם חובבים. זאת רק דוגמה לגבי שטח אפור גדול מדי, שכמובן איננו מצדיק את מה שקרה בשבת האחרונה, אבל הוא רקע שעליו יכולים להתרחש אירועים, שכשהם מידרדרים, הם גורמים לאסונות ולטררגדיות, כמו זו שאירעה בשבת האחרונה.

אני חושב שיש הכרח שמשרד החוץ יציע, אם הוא עדיין לא הציע, יצירת קו אדום או מנגנון תקשורת, כפי שאומרים היום, בזמן אמיתי, שיאפשר לנסות ולאתר הידרדרות של אירוע כזה לפני שהוא ממשיך להידרדר.

אני רוצה לומר באופן מאוד ברור, שאני מקווה שמה שקרה בשבוע שחלף באילת לא יהיה גורם שיביא מי מהם, לא בכית הזה ולא כממשלה, שלא לראות, לקרוא ולשמע את הקולות הברורים מאוד שמגיעים אלינו דווקא בשבוע האחרון, לאחר הוועידה בקובלנקה, לקראת בואו של שר החוץ המצרי. למרות כל מה שמתרחש ב-18 החודשים האחרונים, למרות חזרתה של מצרים אל מעגל ההשפעה בתוך העולם הערבי, מצרים רואה עצמה כראש גשר, כנושא, כמי שמוכן לקחת על עצמו את המשך הסיכוי להידברות, המשך המהלך לשלום בינינו לבין הפלשתינים, בינינו לבין ארצות ערב האחרות.

העובדה ששר החוץ המצרי עומד להגיע לכאן בשבוע הבא, עם המסר כפי שפורסם: העובדה שמשרד החוץ המצרי מצא לנכון להבהיר רועש שיצר שר החוץ הישראלי כאילו בוועידת קובלנקה הוסר חץ או ניתנה תשובה שלילית לתוכנית השלום של הממשלה — שגם אם אני מבקר אותה בקטעים רבים, אנתנו ביטאנו כאן את רצוננו שתהיה תחילתו של תהליך מסוים: העובדה הלא-שגריתית שהמצרים אמרו בצורה מפורשת: אנתנו רואים את עצמנו כמי שמחויבים לתהליך הזה ורוצים לקדם אותו; העובדה שהם לא סוגרים את הדלת; אני

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה תחום שאין בינינו ויכוח עליו. חבל שנתנצח על דברים שאיננו חלוקים בהם.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חשבתי שאנחנו מתחילים להיות חלוקים בנושא הזה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא, לא. מדובר בחוף ובגבול של שלום בינינו לבין מצרים, באזור שבו חייבת לשרור מערכת יחסים בין מדינות, כפי שקיימת בין מדינות שיש ביניהן שלום, גם אם אחד מתושביהן עובר על החוק.

מערכת היחסים הזאת איננה כוללת שימוש בנשק, ירייה, כפי שאירע במפרץ-אילת בשבת האחרונה. אני חושב שחובתנו, חובת כולנו, לומר באופן ברור ונחרץ ולפנות לשלטונות מצרים, שלא יטשטשו את העובדה החמורה הזאת ויביעו את עמדתם הברורה, שמקרה כזה לא רק שלא יישנה אלא לא יוכל לקרות כלל, מתוך הניסיון הקשה והממושך, ושמשרד ליצור אווירה שונה בגבול.

אני חייב לציין את העובדה, ששלטונות מצרים אינם נענים לפניות חוזרות ונשנות של משרד החוץ להגיע להסדרים ולנהלים בין ישראל למצרים.

היושב-ראש החליט לקיים את הדיון אף שנציג הממשלה איננו נוכח.

היו"ר ש' וייס:

החליט להתחיל את הדיון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא אתערב בשיקוליו של היושב-ראש. עובדה מתמשכת היא, לא לראשונה — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מסכים אתך במאה אחוזים. אדוני היושב-ראש, אחמול יושב-ראש הישיבה, כשראה שנציג הממשלה אינו באולם, נעל את הישיבה.

היו"ר ש' וייס:

כל יושב-ראש והטמפרמנט שלו. חברי הכנסת, אני רוצה להסביר את גישתי. אני חושב שהכנסת היא אוטונומית. אני סבור שאנחנו רשאים לקיים פה דיון ולהוציא מסקנות, אפילו אם השר אינו משיב.

ראובן ריבלין (הליכוד):

בוודאי.

היו"ר ש' וייס:

לכן אני רוצה להעמיד את הממשלה בפני מצב שאנחנו נחליט החלטות. אני חושב שכבודנו ראשון בעניין הזה. לפיכך אני מקיים דיונים. יש יושבים-ראש שחושבים שהכול תלוי בממשלה. סדר-יומנו אוטונומי. יבוא שר — טוב; לא יבוא — נחליט כפי שאנחנו מבינים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אין ישיב שר החוץ על הצעה לסדר-היום של חברי הכנסת?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

תבוא אליו בטענות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון, אני מבקש ממך שלא לראות בזה, חלילה, משום פגיעה בכבודך.

שהם לא ירו כחותח. לו ירו כחותח היו הורגים לנו שלושה אנשים. ובכלל, ממשיך השגריר, הם ירו בכלי נשק קטן של אחד החיילים. ובכלל, הוא לא ירה כדי לפגוע. הוא ירה בכלל באוויר. כדי להזהיר.

אני אומר לעצמי, אדוני היושב-ראש, אילו מטעמים היה חברי, חבר הכנסת יוסי שריד, עושה מתשוכה כזאת, לו נשמעה מפי קצין צה"ל בעניין אירועי יהודה ושומרון.

מה קורה פה? אותו תושב אילת פשוט מקלקל למר בסיוני את כל הסברו, כי על אף כל מה שמר בסיוני אמר, הוא מת. מה זאת אומרת מת? הרי הוא לא נפגע כלל. לפי דבריו מר בסיוני, הם ירו באוויר. מה פתאום מת בכית-חולים? איזה כתי-חולים יש לכם באילת?

אני רוצה לשאול את משרד החוץ ואת שר החוץ: איזו נורמליזציה היא זו? האם כאשר ספינה צרפתית פולשת בטעות, או אפילו בכוונה, למים הטריטוריאליים של איטליה, מקדמים את פניה בפגזים וביריות? יותר מזה, כאשר ספינה ישראלית או גלשן נסחפים בטעות למים הטריטוריאליים של ירדן, הירדנים לא יורים עליהם. מעולם לא ירו עלינו. להיפך, הם מחזירים את הספינה ואת הגלשן. וכאשר, חס וחלילה, עובר איזה מחבל דרך גדר המערכת מירדן, הירדנים אפילו מבקשים סליחה. וזו מדינה שהיא במצב מלחמה אתנו.

זה אומר דבר פשוט, אדוני שר החוץ: כאשר לא רוצים — לא יורים. אבל עונים לנו: זה מקרים של משוגעים. החייל שירה בראס-בורקה היה משוגע. הקפטן שניגח את הספינה היה משוגע. מי שרצח את שלמה ישראלי גם כן משוגע. מה יש בסני? מאז דילול הכוחות נשארו בו רק משוגעים? אולי יש שם משהו נורמלי והוא ירים את היר ויהיה את עצמו?

אני יודע, חברי הכנסת, שאנחנו, הישראלים, פורעי חוק. אנחנו לא בדיוק ממושמים ולא מקיימים את החוק. לא תמיד מקפידים על ההוראות, לפעמים גם משתחצים קצת ומתגרים. אנחנו מתחכמים להם, זה נכון. לכן הם צריכים להרג אותנו? זה שלום?

יש לנו פנינה ששמה אילת, חרנגולת שמטילה ביצי זהב, ואנחנו מסתערים עליה עם גזון. ראש העיר אילת ותושביה הפכו את העיר למוקד תיירות בין-לאומי, בנו כתי-מלון לחפאתה, הקימו בה אזור סחר חופשי, מקימים שם שדה תעופה בין-לאומי. אבל ניגוח ספינות תיירים וספינות טיול מכריח אלפים. רצח שייטים חמימים מכריח אלפים. סגירת טאבה מכריח אלפים. סגירת תא הלחץ בכית-החולים, גם היא מכריח אלפים. אני עוסק בזה. הלכתי למשרד התיירות, שר התיירות אמר לי: לך לשר הבריאות. שר הבריאות אמר לי: לך לבית-החולים. בית-החולים אמר לי: לך לרשות הספורט. רשות הספורט אמרה לי: לך למשרד התיירות. בינתיים גם אלפי צוללים לא יכואו לאילת.

אינני רוצה להרחיב את היריעה על מה שעושים לאותה עיר, לאותה פנינה. אבל, אדוני שר החוץ, עליך ועל עובדי משרדך רובצת אחריית כבדה מאוד גם לתירות, גם לנורמליזציה, אך גם ובעיקר לאוכרץ חיי אדם. אתם הוזהרם, אתם התבקשתם ואתם נקראתם, ואתם לא עשיתם דבר. ואני עשיתם — לא עשיתם טוב, כי עובדה שאדם נרצח בשבת. ואני תובע ממך, שתפעל מייד כדי שמקרים כאלה לא יקרו עוד. אני תובע ממך שחפשי, כדי שכל חיר, העולה על ספינת טיולים, לא יצטרך מייד לעשות ביטוח חיים, כי הוא מסכן את חייו. אני תובע ממך, שתפעל כדי שיפסיקו לדרוך אותנו ולגנח אותנו ולירות בנו ולהרג אותנו, ועוד לקראת לזה שלום.

חושב שנוכח כל העובדות האלה אנחנו מוכרחים, למרות האירוע הקשה של השבוע שעבר, למצוא הסדרים, כפי שאמרתי גם בראשית דברי, לשאלה המסוימת והמוגבלת של הנהלים במפרץ-אילת. מה שחשוב לא פחות, ולמען האמת חשוב הרבה יותר, הוא לקדם ולקיים את הקשר ואת המהלך בינינו לבין מצרים, כדי לפרוץ את המעגל שבו עסקנו כמה פעמים בסעיפים הקודמים בסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. רשות הדיבור באותו נושא לחברי, חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, ואחריו — לחברת הכנסת שולמית אלוני.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שוחחתי אתמול שעה ארוכה עם מר רפי הוכמן, ראש העיר אילת, ואני רוצה לברך אותו על נוכחותו היום בכנסת.

כאשר נמסרה טאבה למצרים, פנה מר הוכמן למנכ"ל משרד החוץ ותבע ממנו לעמוד על כך, שספינת מלחמה מצרית לא תשהה באזור, כפי שנקבע בהסכמי השלום. דבר לא נעשה.

מר הוכמן הזהיר את משרד החוץ מפני תקריות באזור זה. הוא גם הזמין את משרד החוץ ליום שלם של דיונים באילת, על השיט במפרץ, כדי למנוע תקריות. בתום הדיונים משכו נציגי משרד החוץ את ידיהם מן העניין ואמרו למר הוכמן: אתה והאילתים כבר חסתדרו אתם לכדכם. אנחנו לא מתערבים.

ראש העיר הוכמן הזהיר שוב ושוב, שהתקריות במפרץ יסתיימו בצורה טרגית. איש לא הקשיב לו. אבל ראש העיר הוכמן ידע על מה הוא מדבר.

ב-4 בפברואר 1986 נגחה ספינת תותחים מצרית את ספינת הטיולים הישראלית "גדאן". ששטה במים בין-לאומיים של מפרץ-אילת, עם 18 תיירים. הספינה ניווקה. ביולי 1988 נעצרו שלושה דייגים ישראלים תושבי אילת על-ידי ספינה של חיל-הים המצרי והושמו במעצר בנואיבה. ב-17 ביולי חדרה ספינת תותחים מצרית לשטחנו, ונסוגה רק כש"דברו" שלנו יצא והותק לקראתה. בספטמבר 1988, ליד אי-האלמוגים, נגח שוב התמסח המפורסם של הצבא המצרי את ספינת הטיולים "מאיה", שבה היו 15 תיירים מאירופה וחמישה אנשי צוות. נגרם נזק רב לספינה. ב-17 בדצמבר 1988 נעצרה יבטה ישראלית על-ידי המצרים, והחיילים המצרים עלו והצמידו תת-מקלעים מרגם קלציניקוב לרקות השייטים, חייבו אותם לרדת, אסרו אותם, והספינה לא הוחזרה עד היום הזה. ערכה 45,000 דולר. וכמוכן, בסופו של דבר, קרה הבלתי-נמנע ותושב אילת, שלמה ישראלי, ששט עם בניו ואורח בים, מדרום לאילת, נרצח בידי המצרים.

אני רוצה לשאול את שר החוץ שלנו: אתה ועובדיך חגגתם את הנורמליזציה ביחסים עם מצרים עם מסירת טאבה. מה שקורה ביס-סוף היא נורמליזציה, אדוני השר? זה נורמלי? זה נורמלי שיורים? אנשים נורמלים יורים? אנשים נורמלים מנגחים ספינות תיירים? אנשים נורמלים אוסרים אזרחים באימי קלציניקוב? אנשים נורמלים מחרימים ספינות תיירים? אנשים נורמלים הורגים?

שמעתי ברדיו את שגריר מצרים. הוא אמר: בכלל, זה היה מרדף. המצרים רדפו אחרי אותו ישראלי שלוש-רבעי שעה. ובכלל, הוא זרק משהו לים — כלומר, הוא בכלל פושע או חשוד במשהו — ובכלל, הם לא ירו עליו כחותח של הספינה. בסוגריים אומר: מתבקשת באמת תודה חמה מכולנו על זה

צריך היה לדאוג לעשות את ההסכם הזה. היה די זמן לעשות זאת, כאשר טאבה עוד היתה בידינו, ואנחנו וגם רשויות הביטחון שלנו היינו כפנים. היתה ישיבה, והזהרו בה כל הגורמים. ידענו לקראת מה הולכים. כמרכן צריך היה לעשות את כל ההסדרים, לרבות הסדרי הביטחון של אנשינו, אזרחינו, ושל מי שבאים להתארח אצלנו.

אני וכל אדם בארץ הזאת כואבים את המקרה — אדם נהרג סתם, משפחה נעשתה אומללה, והכאב הוא כאב גדול. וזה לא שממשלת מצרים מלמעלה — בכל מקום יש משוגעים. וכי חסרי משוגעים אנחנו? מה צריך לעשות? יש כלים שבאמצעותם ניתן לצמצם את הנגע הזה, ניתן למנוע אותו. אני מקווה, שמשדר החוץ — ואני יודעת שמנכ"ל המשדר ניהל שיחה כלשהי באפריל, אף שזה היה קצת מאוחר מדי וקצת מעט מדי. מפני שמאז אפריל כבר עבר חודש, ובינתיים העברנו הכול.

אני מציעה, על בסיס ההסכמים שהיו ועל בסיס הרצון הטוב, שתקבעו כללים גורמיות על-מנת שמקרים כאלה לא יישנו, כדי שהנתונים האובייקטיביים יסנו את המשוגעים. זה כר-כיצוע. מי שנמצא בחוץ ומופקד על העניינים שם מחובר בטלפון, או בטלפון נייד אל הצד השני. גם הוא, לפני שילחץ על ההדק ילחץ קודם על כפתור הטלפון. כאשר אין לו כפתור טלפון ואין לו כתובת להודיע לה, ואין לו עם מי לדבר — או אז הוא לוחץ על משורר אחת, על ההדק. אם יהיה מצויר בטלפון נייד, ויהיו לו כפתורים ללחוץ עליהם, הוא יכול לכלות את זעמו בכמה קללות על הצד השני — למה אתם לא מתנהגים בסדר וכו', הוא ילחץ על כפתורי הטלפון למיניהם ויחליף דברים עם השוטר מהצד השני — חמיד עדיפה שיחה מידי. תן להם כפתורים, שיהיה הרבה מלל, ואז לא ילחצו על הכלים הרצחניים.

אני חושבת שיש לכרוך — ולכן מוגשת ההצעה לסדר-היום — מה עושה משדר החוץ וכיצד הוא מזרז את תהליך הכנסת הנורמות הקבועות וההליכים הברורים, וגם מה בדעתו לעשות כדי להשיג כמה הישגים נוספים בעניין השיט, הדיג והטיול ברחבי ים-סוף, תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי באותו עניין, ואחריה — לחבר הכנסת יהודה פרח.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההתנכלות הברוטלית המצרית בשכובע שעבר, שבה נרצח תושב אילת, שלמה ישראלי הי"ד, אינה תופעה חריגה. זו איננה הפעם הראשונה שהמצרים נוהגים בצורה ברוטלית ואכזרית. כך לא נוהגים בין מדינות שחתמו על הסכם שלום. גם בנגיחה של הספינה "מיה" בשנה שעברה, ליד אי-האלמוגים, שבה בנס לא היו נפגעים, גם אז הושמעו טענות כאילו הספינה רצחה לברוח, טענות שאין להן שחר.

היריות על ישראל ז"ל וילדיה הן רירות אזהרה. המצריכות בחינה ומעקב על היחסים שבינינו לבין מצרים.

צר לי לומר, שכשיחתו על טאבה היו המצרים משלחת מגובשת, מקצועית, מתוומנת היטב, עם כללי התנהגות וטקטיקה מתוכננת, ואילו ממול ישיבה משלחת ישראלית, משלחת של שני מחנות: משדר החוץ מול משדר ראש הממשלה של אז, ובתוכם — המשלחת האמריקנית, בראשות השופט אברהם סופר.

הי"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה, ואחריה — לחבר הכנסת יגאל ביבי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, מותו של כל אדם הוא מותו של עולם מלא, והרצח של האיש שלמה ישראלי באילת הוא רצח. אבל אני מציעה לידידי, חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, שלא לרצוח באותה הזדמנות את הסכם השלום עם מצרים, מפני שהרכה רצח היה בתקופה האחרונה ואנשים תופסים נשק בקלות רבה, אנשים מכל העמים ומכל הסוגים, חיילים ומי שאינם חיילים.

מיכאל בר-זהר (המערך):

מה הקשר?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו שמענו שהם רודפים אותנו, הם רוצחים אותנו, הם פוגעים בנו. זה לא הם, זה לא פקודה מלמעלה.

אני מקבלת חלק אחר מדבריו של חבר הכנסת בר-זהר, שהיתה פה רשלנות גדולה של משדר החוץ שלנו, מפני שיש דברים שאפשר להבטיח מראש שלא יתרחשו.

מצד אחד היה פה מעשה פזיז ומכווץ, רצח, רצח שהוא רצח, ללא שום גיונים. והמקרה שהיה בראס-בורקה, גם הוא היה יוצא דופן. אבל בגבול הנורא הזה, שהיה נורא מאוד, עם מצרים, גם במלחמת הלכנון המיותרת היה שקט. אבל אין לסמוך על כוונות טובות. ודברים חייבים לעגן בצורה מסודרת.

אני חושבת שהיתה פה רשלנות של משדר החוץ שלנו, מפני שספינת מלחמה אין לה מקום באותו אזור, וגם לא לספינות אחרות עם נשק. מפני שהסכם השלום קובע, בסעיף 4 שלו, שצפונה מגואיבה לא תהיה שום ספינת משמר, אלא תהיה שם משטרה רגילה בדרך של שיטור רגיל. וכאשר התחילו הסטיות מההסכם בנושא זה התקיימו כמה ישיבות. ב-27 בספטמבר 1988, כשהיה ברור שיש אי-שקט באזור, ישבו כל הגורמים שלנו ודנו בנושא, גם משדר החוץ ומשדר הביטחון ונציגי אילת וטאבה, ודרשו מפורש: א. לקיים את סעיף 4 של ההסכם; ב. ליצור קשר נכון של שמירה באזור; ג. לתת ערכויות לשיט באותם מים, באי-האלמוגים והלאה, לספינות שלנו. והיתה החלטה שבתוך כמה ימים תהיה ישיבה נוספת וידונו בדברים.

לא זו בלבד שלא היתה ישיבה נוספת, אלא כפכרואר מסרנו את טאבה. דנו עם כל פירור חול, רק על דבר אחד לא דנו — על ביטחונות וערכויות לתושבי אילת ולתושבי האזור ולתיירים שלנו. שלא ייפגעו מהמדינה השכנה, שאנחנו אתה בשלום — לא אהבה, אין לנו פה סיפורי אהבה באזור שלנו בתקופה זאת, אולי ילדינו יזכו לכך; זה לא סיפור אהבה. לכולנו יש טראומות ופחדים, אבל מנסים לבנות שלום וקיום ביחד. ובמקום שיש בו טראומות ופחדים ועבר קשה, נהלים פורמליים הם כלי מצוין להגנה.

משדר החוץ ושאר הגורמים שלנו לא דאגו שהדברים הפורמליים אומנם יבוצעו בדקדקנות. אי-אפשר שהמצרים יגידו לנו, שנכשיו עם החזרת טאבה, הכול יהיה יותר טוב ויותר יפה וכו', ואנחנו נסמוך על המלל ולא נתבע דברים ברורים. יש לנו הסכם שלום. עד היכן מותר להיות — יש דברים שצריך לעשות גם בתחום השיטור, גם בתחום הקשר והאבחנה. יש לדאוג, שהמים יהיו פתוחים לכול, לשיט ולדיג. יש הסכמים כאלה בין מדינות.

העיר אילת היא אחת מפנינות התיירות שלנו. טאבה אומנם הוחרה, אך אם לא יהיה ביטחון כביש במפרץ-אילת, יהיה זה אסון חמור לתיירות באילת. אני שולח תנחומים לדניאלה, אשתו של שלמה ז"ל, ולשלושת הילדים רונן, שלום וניר. הם הקריבו קורבן יקר, ואין ספק שהם, וכן ראש העיר ותושבי אילת, מצפים מהממשלה שקורבנות נוספים לא יהיו.

הממשלה צריכה להיערך כדרוש. אינני מבין מדוע עד היום אין מצופים, אין דברים מינימליים להבטחת שלום הנופשים באילת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל כיכי. באותו נושא, הצעה לסדר-היום לחבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התקרית הנפשעת שבה נפצע פצעי מוות השיט שלמה ישראלי מאילת חושפת שוב את מדיניותה הדורפרצופית של מוצרים, הנושאת דגל שלום אכזב, שמצדו האחד "שלום" ומצדו השני איבה ומשטמה.

עוד דמם של שבעת הנופשים הישראליים זועק מן האדמה אחרי מעשה הרצח השפל והנתעב בראס-בורקה, וכבר נשפך דם חדש של ישראל חף מפשע, שנפצע פצעי מוות מירי מצרי לעיני בניו. אלוהים חסדי שלום, מדינה שיש עמה שלום פותחת באש קטלנית מספנית פותחים אל עבר סירה קטנה ובלתי-חמושה.

כבוד שר החוץ, עדיין מהדהדים באוזני אזרחי ישראל דבריו של שר הביטחון מר רבין על תקרית ראס-בורקה, שאמר: "רצח אכזרי של אדם אחד ואטימות של המצרים. בדרגים השונים לאחר שהרצח התרחש", מה יאמר הפעם — שוב אטימות? על כל תקרית נאמר אטימות?

כזכור, טיהרו המצרים את עצמם בתקרית הדמים בראס-בורקה בכריזים כי חייל "מטורף" ביצע את רצח הנופשים, אף שהרוצח עצמו הודה נאמנה, שהיתה זו פעולת נקם. נוסחה ערמומית ושפלה זו הצליחה במידה לא-מבוטלת, צריך להודות, וקיים חשש סביר שנוסחה זו ואחרות תחזורנה על עצמן גם הפעם. כלום בעיה היא למצוא "משוגע תורן" ולהטיל עליו את האחריות לתקרית כלשהי? החסרה מצרים משוגעים?

כבוד השר, כל בר דעת חש ומבין, כי מדיניות מצרים כלפי ישראל עוינת, רוויה זלזול ומעוררת טרור והסתה. יש לנקוט עמדה מרתיעה ואמיצה כלפי גורמי הביטחון המצריים ולהזהירם מפני הסיכון שהם נוטלים על עצמם, בהפירם את הסכם השלום. יש לתבוע מן המצרים חקירה נוקבת לגילוי האשמים ולהעמדתם לדין, ולא פחות מזה — להגיע עם המצרים להסכם להסדרת השיט הישראלי בים-סוף. ומעל לכול, יש להבהיר להם כי פגיעה באזרחי ישראל תסתים בתגובה הולמת, שתחבל בשלום.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יהודה פרח (הליכוד):

מייד אגיד לך מה אני חושב. התגובה שלי פשוטה מאוד. אם את רוצה בשלום, את לא צריכה להתחנן, אלא את צריכה לתבוע ממי שחתם אתך על הסכם שלום שינהג בהתאם לו. זה מה שאני טוען בסך הכול.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מסכימה.

המצרים עמדו על כל תג ועל כל עמדה שלהם, ואילו ישראל ניסתה להתחכם ולא התרכזו בנושאים חשובים. את הדבר המינימלי שישראל רצתה להסכים, הסדר השיט, לא הסכימו המצרים לסגור מראש, דבר שהביא לאסון שאירע.

שר התיירות המצרי יכול היום להתנאות ולומר: נהפוך את אזור טאבה לאזור שיתחרה עם הדיכירה הצרפתית. אינני יודע אם הוא יתחרה עם ניש וקאן, אבל עם אילת יש סכנה שיתחרה. התנהגותם במפרץ-אילת מעידה על כוונות של בעל-בית באזור.

ברור שכולנו מכריזים על הסכם השלום עם מצרים, אך בשלום על הנייר אין די. יש לעקוב אחר המגמות במצרים, שהן חמורות ביותר.

בעיתונות המצרית, אף כממסדית, מופיעים ביטויים, כגון: היטלר היה מלאך בהשוואה למנהיגי ישראל. זהו אחד מסימני של השלום הקר השורר בינינו לבין המצרים.

בריאיון לעיתון "דבר" אומר מובארק במפורש — המשא-ומתן על טאבה הוא המודל למשא-ומתן על שלום באזור ולשיתוף עם אש"ף, וזאת כאשר התבטאויות המשלחת המצרית כשיחות על טאבה היו: לא נוותר על סנטימטר אחרון של האדמה הקדושה.

עתה, לאחר שהחזרנו את טאבה, יציגו תביעות נוספות, על המקומות הקדושים לקופטים המצרים בירושלים, ובעיקר על דיר-אל-סולטאן, וגם ידרשו פיצויים על אוצרות טבע שהשתמשו בהם כביני.

היריות של החיילים המצרים הן רק סימפטום של המחלה. יש להן שורשים בתעמולה האנטישמית המתנהלת במצרים, שהיא היא המניעה את התקריות שאנו עדים להן.

המכון לחקר האנטישמיות באוניברסיטה העברית הוזמן מחקר על האנטישמיות במצרים. תוצאות המחקר הדהימו את המומינים בחריפות. לעיונות זו, מגלה המחקר, יש שורשים הרבה מעבר לקונפליקט הפוליטי. היא מעוגנת במרקם הדתי והתרבותי של מצרים, ומה שחמור הוא, שלדעת החוקרים גם שינוי במצב המדיני אין בו כדי לעוקרה.

ד"ר חסן חנפי פרסם בשנת 1981 מאסה, תחת השם "אליסאר אל-אסלאמי" — השמאל המוסלמי. מסקנתו היא, שהאומה הערבית חייבת להתגייס למלחמת קודש, כדי לשחרר את מסגד אל-אקצה ואת אדמות המוסלמים בפלשתינה. הוא רואה סכנה קיומית לאומה הערבית בקבלתה של הציונות. כאן לא מדובר בתעמולת כיכרות, אלא בספרות אנטישמית רחבה של אינטלקטואלים חשובים במצרים.

עורך "אל-אהרם" הכלכלי כתב: היהודי הוא יהודי, והוא לא השתנה במשך אלפי שנים — השפלות והנכות, הערמומיות והזלזול בכל ערכי המוסר, אכילת בשר חי ושתיית דמו בעד קומץ פרוטות: היהודי "הסוחר מוונציה" אינו שונה מרב הטבחיים ומרב דיר-אל-סולטאן ומרב הטבחיים של מחנות הפליטים. גישה זו גורמת לגירויים למעשים אלימים.

אומנם יש לנו נחמה, שהאילוצים הפוליטיים הביאו את כל העולם הערבי להלך-רוח פרגמטי, ובמיוחד את מצרים. לפני השלום אפשר היה להניח, שמישהו מגייס את דעת הקהל להיות נגדנו. לכן הנתנו שעכשיו לא צריך להיות כך. אבל התופעה מדאיגה, משום שעכשיו אין למשטר אינטרס לפתח הלכירות נגדנו, והתגובות הציבוריות האלה הן אותנטיות ומפחידות. ממשלת ישראל חייבת למצוא את הכלים להשתיית את השלום על בסיס עמוק יותר.

עלוכה, חשובים לו מאוד כ-2,000 מטרים רבועים. שנתכ הגבול סביבם מוטל בספק. סיפורי מעשיות. מה שחשוב לו הוא לחץ על ישראל, בחישה בקדירת האיבה, עילה להמשך העוינות. גם להרוויח מלון מן המוכן זה טוב. כבשת הרש חשובה לו לשליט על מיליון ומעלה קילומטרים רבועים.

פרשת מדיניות ההסתה המצרית נגד ישראל באמצעי התקשורת המצריים ראתה אור בספר שפורסם ב-1988 על ידי מכון ויונטל Egypt: Israel's Peace Partner; A Survey of Antisemitism In The Egyptian Press, 1986—1987. מי שדפדף בספר הזה, צמרמורת אחזה בו. קריקטורות הלקוחות יש מה"שטירמר" של גבלס, ידיו ומורה דרכו של סאדאת. במצרים, כידיע, התקשורת היא שופר הממשלה, והממשלה המצרית אוהבת את ישראל כמו שה"שטירמר" אהב את עמה. יש כאן מישור שמסוגל למחוק את חוכן הספר מפרוטוקול ההיסטוריה?

רבותי, הסכם שלום כתוב בין מדינות, כהסכמים אחרים בין מדינות, איננו מטרה בפני עצמה. הסכם חתום בין מדינות שאינן גופים כפופים לחוק אחד ולמשפט אחד איננו אלא נייר. האמור לסייע לצדדים, הרוצים לקיים הסכם ביניהם, לפרש ולמנות סעיפים, לעזור להוצאת הרצון להסכם מהכוח אל הפועל. כשהרצון להסכם איננו, כשדפי הנייר נחתמו כדי לעטוף חילוקי דעות ולהסתירם, אין להסכם כל ערך.

ביקשתי ממשרד החוץ לספק לי חומר, המתייחס לקיום רוחו של הסכם השלום עם מצרים ושיעור מילוי הציפיות שתלו בו. הנחת, כמובן, כי רוח ההסכם רוח שלום כנה היא. תשובת הנוגע בדבר הייתה: הנושא מאוד מורכב; אנא, שוחח עם השר. כשאקבל את אישורו, אכנס עמך לפרטים. תשובתו של הפקיד הישר אימתה, לצערי, את חששותי. איש מאתנו, ויודעי דבר בפרט, איננו יכול לטעון או לרמות את עצמו כי הסכם השלום עם מצרים מקיים כרוחו, רוח שישראל פירשה כרצון כן לשלום. ואם אין ההסכם בא לגבות רוח של שלום, ערכו כקליפת השום. על קליפה זו שילמנו את אשר שילמנו וביצענו טרנספר כמצוות ערב.

סמיכות התאריכים שבין חזרתה של מצרים לחיק הליגה הערבית לרצח רווי השנאה החרומית של שלמה ישראלי מובילה אותי לשאלה המתבקשת: ההיה רצח זה כרטיס כניסה לחזרה אל הליגה? האם פניה של מצרים אל אמת השלום? נראה לי כי הממשלה חייבת בהטלת טלאי לסילוק כוחות מצרים, כוחות מזוינים של מצרים, משכנות לאילת.

נראה לי כי הכנסת חייבת לדון בנושאים אלה לא כדי לבכות על חלב שנשפך. ההיסטוריה, אמר ההיסטוריון הצרפתי הגנרל רונדר, היא היסטוריה של הזדמנויות שהוחמצו, חלב שנשפך והחמיץ. הכנסת חייבת לדון בנושא, כדי ללמוד איך למנוע בעתיד שגיאות של יחס מוגזם. של יראת כבוד לפיטס נייר, של טקטיקה הדוגלת בציצית "ערפל קרב דיפלומטי", כגון אייבהירות שבכחירות ביש"ע — יהודה, שומרון ועזה — ובאותה עת יחס של המעטה בחומרת המחויבות והקיומיות של ישראל. תודה.

היור"ג מסאלחה:
תודה לחבר הכנסת יואש צידון. עוד הצעה לסדר-היום בנושא זה מאת חברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה ישיב כבוד שר החוץ.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ, לא עליתי לכאן רק מפני שהגבול שלנו עם מצרים, מה שנקרא גבול

יהודה פרח (הליכוד):

כבוד שר החוץ, לא נסכים בשום פנים ואופן לכך, שגבול השלום עם מצרים יאדים מדם ישראליים.

אני פונה אליך, כבוד השר, ומבקשך לאזור עוז ולהעמיד את מצרים במקומה, להזהירה חד-משמעית ולומר לה ברורות, שאם רצונה בהמשך השלום עליה ללכת בדרכי שלום. אולם אם ברצונה להחזיר את צה"ל למרחבי סיני — שתמשך במדיניות האווילית וחסרת התוחלת שהיא נוקטת כלפינו.

למצרים יש, כנראה, זיכרון קצר. הם שכחו מרוב טובה את מלחמותיהם העקובות מדם עם ישראל. הם שכחו את התעלה המשותקת, שהעלתה ירוקת וצחנה. הם שכחו את ערי הרפאים, שתושביהן נסו לכל עבר. השלום העבירם, כפי הנראה, על דעתם, הם נתקפו במחלת השכחה. אולי כדאי להזכיר להם, שסיני נכבש יותר מפעם אחת על-ידי צה"ל, ודרכי סיני ומבואות מצרים נהירים לצה"ל ולישראל. תודה רבה.

היור"ג מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יהודה פרח. הצעה לסדר-היום מאת חבר הכנסת יואש צידון.

יואש צידון (צומת):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר החוץ, חברי הכנסת, בטרם אתחיל את דברי אבקש בזאת להעביר את תנחומי ואת רגשי הכאב שלי למשפחת שלמה ישראלי, האל ייקום דמו. ולעיר אילת כולה, שאור השלום שחתמנו עם מצרים רובץ עליה כענן כבד, ענן שחור המבשר סופה. אבקש מראש העיר אילת לקבל את דברי אלה.

דומני שגבולה המזרחי של אילת, הגבול עם ארץ שעמה לא חתמנו על חוזה שלום, שלה לא החזרנו שטחים נרחבים ומשק נפט של מיליארדי דולרים בשנה, הוא גבול שלום, בעוד גבול השלום אינו גבול של שלום, אם נדבר בלשון המעטה.

אומנם יש ישראליים חשובים, ביניהם חברי לגיון השרים, שהשלום עם מצרים הוא הצלחה בעיניהם. כשרואים הם את חברים בוטרס — טוב להם. כשאני רואה את בוטרס — רע לי.

רע לי, ביקשתי ללמוד, כמו רבים מעמיתי, את מצב הפרות הסכם השלום של מצרים. קיבלתי נתונים על כך וכך הפרות, רבות מאוד במספר. בין העבירות יש כאלה המאפיינות את הגישה המצרית לשלום עם ישראל, ראו, לדוגמה, את התמצית שקיבלתי משירותי המידע של ספריית הכנסת בקשר לתקריט ראס-בורקה: "5 באוקטובר 1985 — חייל מצרי פתח באש לעבר קבוצת מטיילים ישראלים שיצאו לנפוש בחוף ראס-בורקה, 40 קילומטר מדרום לאילת. ארכעה ילדים ושלושה מבוגרים נהרגו: השופט חמן שלח, אשתו אילנה ובתם צליל, אניטה גריפל, הילר אמיר כאום, הילדה דינה ברי והילדה עופרי טוראל. משה ואהוד כאום נפצעו. קצין מצרי סירב לאפשר לרופא מחל-השומר, שהיה במקום, לטפל בנפגעים, ששכבו בשטח שעות רבות. פיזיונים בגובה חצי מיליון דולר נקבעו רק לאחרונה, שלוש שנים וחצי לאחר הרצח. הרוצח עצמו התאבד בכלא". האומנם התאבד, או ש"התאבד", כדי לעזור לחסל את הפרשה בנוסח טוטליטרי?

פרשת טאבה, פרשה אומללה שממנה דאג למנהיגינו ללמוד מה קורה כשמשאירים קודרות לא ברורות "במתכוון" במשא-ומתן בין מדינות עוינות, גם היא אופיינית. "ארמתנו הקדושה" של הנשיא מובארק — בלוף והסתה. עם עשרות אלפי הקילומטרים הרבועים שהוחזרו לו תמורת פיטת נייר

גדעון גדות (הליכוד):
כל זה הנאום שלך?

גאולה כהן (התחיה):
אתה רואה כמה הייתי חכמה?

גדעון גדות (הליכוד):
ממש נביאה.

גאולה כהן (התחיה):
ממש נביאה, רק לא שמעתם אותי.

גדעון גדות (הליכוד):
תוכחה שכזאת בשעיר ירושלים.

מיכאל בריזהר (המערך):
כולנו, כולנו.

גאולה כהן (התחיה):
"ועכשיו היתוסף עוד נימוק לווייתורים: הממשלה תמשיך לוותר לא רק כדי שלא לנגוע בהסכם, אלא גם כדי שלא להציג את הווייתורים הקודמים כווייתורי חינוס."

הוא אשר אמרתי: אתה לא רוצה, לפחות, שהווייתור שלנו על סיני יהיה ויתור חינוס. אני לא חושבת שצריך היה אז להיות נביא, אלא פשוט לא צריך היה לעצום את העיניים מכדי לראות את המציאות הפשוטה, כי כולנו אז היינו בטונס, שיכורים, חירשים, לא ראינו מה קורה. לכן, כשהילד הקטן אומר "המלך עירוס", הוא נביא. הוא לא נביא.

מיכאל בריזהר (המערך):
את על תקן הילד הקטן?

גאולה כהן (התחיה):
אני עליתי לכאן לא בגלל סיני ולא רק בגלל הדם של הקורבן האחרון, שוודאי זועק אלינו מן האדמה, אלא כדי למנוע קורבנות נוספים, למנוע שגיאות עצומות נוספות, שיכולות להיות בהסכם הבא שמכניס לנו.

אני שמעתי אותך ברדיו, אדוני שר החוץ, אתמול ב"מצודת זאב", ואמרת שאתה מתוסכל בנושא של התוכנית הזאת, אם כי אתה חושב שאין לנו ברירה.

שר החוץ מ' ארנס:
לא אמרתי כך.

גאולה כהן (התחיה):
כך ציטטו אותך ברדיו, ואני חושבת שזה לכבודך.

שר החוץ מ' ארנס:
אבל לא אמרתי זאת.

גאולה כהן (התחיה):
מי שאינו מתוסכל מהתוכנית הזאת, זה לא לכבודו. אם לא אמרת זאת, אני מציעה לך לומר זאת. ברדיו ציטטו אותך שכן אמרת, אני שמעתי, שמע זאת כל המון בתי-ישראל. אבל אם לא אמרת זאת, אני מציעה לך לומר זאת, כי באופן טבעי אתה מוכרח להיות מתוסכל. אבוי למי שאינו מתוסכל בקשר לתוכנית הזאת, גם אם הוא אומר שאין ברירה. אני לא חושבת שאין ברירה, מוטב לו שלא יהיה בעננים ולא יהיה מאושר ולא יאמר שזאת התוכנית שתציעד אותנו קדימה.

אבל, התסכול הזה צריך להיות לך גם בקשר לנושא של יחסינו עם מצרים. שכן מצרים היא היום אותו מתווך שעלי

השלום, מואדם היום שוב בדם של יהודים: הגבול הכי פחות בטוח מכל הגבולות של מדינות שאתן לא חתמנו על הסכם שלום, סוריה וירדן. לא רק בגלל זה עליתי לכאן. הדבר הזה הוא, כמובן, צפוי: חזרתה של מצרים לליגה הערבית. אצלנו רואים תמיד את חצי הכוס המלאה, ששמחו עליה כל כך: הנה, סוף כל סוף קיבלו אותה שם וזה סימן שגם הם נהיו יותר מתונים. זה סימן שהיא חוזרת למעגל העוינות הערבית, עם כל ההצהרות.

גם אתמול שמעתי, ואני יודעת שבוטרוס גאלי מתכוון לבוא לכאן, וגם הוא ישמע הצהרות. אבל הערכות מצב, כפי שאדוני השר יודע, לא נעשות על-ידי הצהרות אלא על-ידי הערכת נסיבות ואינטרסים אוביקטיביים. כל האינטרסים האוביקטיביים של מצרים היום הם דווקא להמשיך לאיים על מדינת ישראל עם אקדח על המצח, שאם לא תקום מדינה פלשתינית — No more peace. חזרתי על זה הרבה פעמים מעל הדוכן הזה, ומצרים אומרת את זה בגלוי. כל זמן שזה לא יהיה, היא תמשיך להחזיק את האקדח. אם זה לא יהיה — והלוואי שלא תהיה מדינה פלשתינית ולא תקום מציאות כזאת — אנחנו נראה אותה שוב חוזרת אל מעגל האיבה.

אני עליתי לכאן, אדוני שר החוץ, קודם כול לעשות תזכורת קצרה על דברים, שלא צריך להיות נביא גדול כדי לנבא אותם, ולהסביר מדוע אנחנו משלימים עם כל ההפרות של מצרים. שמענו מפי ראש הממשלה ולא אחר שיש הפרות קשות בתעמולה, בפגישות עם ארגון הטרור אש"ף, בהפרת כל מיני חוזים והסכמים, כשמלכתחילה הם לא מקיימים את כל החוזים, איזה 50 הסכמים שצריך היה לחתום עליהם. וראש הממשלה ולא אחר אומר כל הזמן וחוזר על כך שיש הפרות. מדוע אנחנו משלימים עם זה? — בהכרח.

מי אם לא אתה חוזר ואומר כאן — וזה נשמע נכון מאוד — שאחרי ששילמנו כל כך הרבה, אחרי שכבר נתנו את כל סיני, את הנכסים הוצאנו מדינו, את המחיר כבר שילמנו, עכשיו לאבד גם את הסיכוי שאולי יהיה שלום? אתה חוזר ואומר זאת, וזה נשמע משכנע מאוד. אבל פה — איך אומרים — קבור הכלב. מדוע?

אני בדרך כלל לא מאלה שמצטטים את עצמם, לפחות לא מהכתב, אבל בכל זאת, מאחר שהיית שותף למאבק שאני וחבריני אז בליכוד או בחרות ניהלנו נגד הסכמי קמפ-דייוויד, אני רוצה לקרוא את מה אמרתי בכנסת ב-21 במרס 1979, וזה מפרוטוקול "דברי הכנסת".

גדעון גדות (הליכוד):
זו שנה טובה.

גאולה כהן (התחיה):

אמרתי אז: "המציאות שתחל למחרת חתימת חוזה השלום לא תתנהל לפי מה שכתוב בחוזה. הנהיגה הדרושה היום היא הנהיגה שתוכל להתמודד עם הבעיות שתכתוב לנו המציאות. הנהיגה שנכונה ויחירה כעד השגת הסכם שלום, תצטרך להמשיך ולוותר בעד שמירת הסכם השלום. להמשיך המאבק הזה אנחנו נכנסים בעמדת חולשה: ויתור על סיני, על הפט, נטל לכללי, הכפלת התלות בארצות-הברית, צה"ל בנסיגה ובהתארגנות. לעומת זאת, מצרים מחומשת על-ידי ארצות-הברית ומתחזקת. אנחנו נכנסים למצב שבו כל הזמן קיים איום מתמיד בביטול ההסכם אם לא נסכים לדרישות נוספות. מה גם שכבר בנינו תכנית התנהגות שבה על דרישות ותביעות אנחנו מגיבים בווייתורים ובנסיגות, ויתורים ונסיגות גם בשעה זו ממש. ועכשיו היתוסף עוד נימוק לווייתורים."

שר החוץ מ' ארנס:

יפה, יפה. מי שדורש ויתורים, ובכל מקרה של חילוקי דעות בינינו לבין העולם הערבי מאשים את מדינת ישראל; או מי שתמך בטרגספר של יהודים לא רק מפתחת-רפיה ולא רק מעציון, אלא גם מיישובים לאורך מפרץ-אילת, פתאום היום לאחר הטרגדיה — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה היה משא-ומתן של בגין, לא שלנו.

שר החוץ מ' ארנס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מציע שתיתני לי לדבר. הרי את כבר דיברת ואיש לא הפריע לך, נכון?

פתאום הם הפכו נצים גדולים, הם מתנגדים לויתורים, הם דורשים שנעמיד את דרישותינו בצורה הנחרצת ביותר, שננקוט עמדות אולטימטיביות.

אדוני היושב-ראש, אני חושש שאולי הם פשוט רוצים להשקט קצת את מצפונם — בגלל השגאות שהם עשו בעבר ואני חושש שיעשו שוב גם בעתיד.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כבוד השר, אנחנו חשבנו תמיד שאנחנו תובעים את התביעות בצורה יותר נוקשה מכס. מי שעשה את הוויתורים זה אתם.

שר החוץ מ' ארנס:

כן, ודאי. זו הסיבה לכך שאתם דורשים תמיד את הוויתורים מצדנו, לא מהצד השני אלא מצדנו.

לשיא חוסר ההיגיון והעקביות הגיע כאן חבר הכנסת מיכאל בר-זהר. כאשר נרצח אזרח ישראלי על-ידי מצרי, את מי הוא מאשים? הוא מאשים את ישראל, לא את מי שרצח.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אדוני השר, לא האשמתני את ישראל.

שר החוץ מ' ארנס:

חברי הכנסת, אפשר, כמובן, לרחליט, שהיות שבכד השני של הגבול יש אנשים שמוכנים להרוג, כפי שנהרגו הילדים בראס-בורקה, כפי שנהרג שלמה ישראלי ז"ל; היות שבכד השני של הגבול יש אנשים שאינם מייחסים לחיי אדם אותו ערך כפי שנהוג לייחס להם אצלנו — שאנחנו נוותר על השלום, שנאמר שאיננו רוצים שלום אתם. אני לא הייתי ממליץ ללכת בדרך הזאת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כרצוני להביע את השתתפותי ואת השתתפות ממשלת ישראל בצערה הכבד של משפחת ישראלי על מותו הטרגי של שלמה ז"ל.

ביום שבת האחרון, 3 ביוני 1989, יצא שלמה ישראלי ז"ל בסירתו יחד עם שני בניו ועוד חבר לשיט במפרץ-אילת. כפי שנמסר לי, קרוב לאי-האלמוגים הבחינו הישראלים בספינת משמר מצרית ושמעו ריאות מכיוון הספינה. לשמע היריות הפנו הישראלים את סירתם לעבר אילת והספינה המצרית דלקה אחרים תוך כדי ירי. מן היריות נפצע שלמה ישראלי, ונפטר לאחר מכן בבית-חולים באילת.

מייד לאחר שנודע דבר האירוע למשרד החוץ, פנינו לשלטונות מצרים, הן בערוצים הדיפלומטיים והן באמצעות מערכת הקישור הצבאית, בבקשה לקבל את פרטי האירוע והסברים על מה שהתרחש.

אנו סומכים שיהיה ערב ויתווך בינינו לבין המדינה הפלשתינית, חס ושלום, שרוצה אש"ף להקים. הוא המתווך. איך אני אומרת תמיד? — ערכך לערבא צריך. אותו ערב שלך. שהפר את כל ההסכמים ומפר אותם גם היום, הוא יהיה ערב לשמירת ההסכם הבא שלנו עם הפלשתינים.

לכן אני רוצה שנראה את הדברים לא רק בקשר לגבול שלנו היום עם המצרים, אלא גם בגבול של אותה מדינה פלשתינית, חס ושלום שלא תקום, שעובר בתוך יהודה ושומרון, כדי למנוע שם את הדמים שיהיו, חס ושלום, אם אנחנו נלך באותו דגם ועל אותו בסיס, שהיה זרע הפורענות של היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. אני מזמין את כבוד שר החוץ להשיב על כל ההצעות לסדר-היום.

שר החוץ מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש ישראלים רבים, אני חושב שהם רוב אזרחי המדינה, היודעים באיזה עולם הם חיים והם צרים לעובדה שהמזרח התיכון איננו סקנדינביה, איננו המערב התיכון של ארצות-הברית; הם יודעים שזה אזור שבו האלימות שולטת, שמסביבנו מתקיימות חברות שאינן מייחסות אותו ערך לחיי אדם כפי שאנחנו מייחסים, ולכן צריך להיזהר ולא לשכוח זאת.

אבל יש אחרים, בהם גם חברי כנסת, המעדיפים לחיות באשליה, לחלום כאילו מסביבנו כולם שוחרי שלום, כולם מעריכים חיי אדם, לא רוצים ליטול חיי אדם, לא רוצים להסתכן בעצמם, ולעתים אנשים אלה, שבימים כתיקונם מסריכים לראות את המציאות כפי שהיא, מתעוררים ופתאום רואים שזה איננו כך, שפני הסביבה הם קשים, שלא כל כך נעים כמזרח התיכון.

אני שמח לציין ששמעתי שני חברי כנסת, חברת כנסת וחבר כנסת, שהתעוררו היום למציאות. אני רק חושש שהם יחזרו לאשליה שלהם מחר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תמיד ידענו שזה לא סיפור אהבה. אתם במשרד החוץ הייתם צריכים — — —

שר החוץ מ' ארנס:

מי שתומך בויתורים, מי שדורש מאתנו ויתורים, מי שתמך בטרגספר של יהודים לא רק מפתחת-רפיה, לא רק מימית — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

למה אתה לא עונה בקשר לאחריות משרד החוץ בהכטחת הביטחונות שם? — — —

שר החוץ מ' ארנס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, אני רק התחלתי את דברי. אם לא ענית על שאלותייך, אולי תמתיני עד שאסיים, ואחר כך תוכלי למחות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שר החוץ מ' ארנס:

עכשיו אפילו לא הכנתי מה אמרת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מקשיבה לך, אני מבקשת סליחה, ואני מקווה שאקבל תשובות בקשר לאחריות של משרדך.

כאשמת מדינת ישראל. מדינת ישראל מילאה את סעיפי הסכם השלום עד לגרעין החול האחרון בטאבה. לעומת זאת, מצרים התחמקה ומתחמקת ממילוי אותם סעיפים בהסכם שיישומם הופך שלום לממשות. היינו 'חסיס חקנים בכל תחומי החיים: סחר, מדע, תרבות ואומנות, תיירות וספורט.

אינני מתעלמת מהקשיים מבית שבהם נתקלת ממשלת מצרים בדרך נרמול היחסים ופיתוח הקשרים עם ישראל, אך עם זאת, אי-אפשר להשלים עם כך, שעשר שנים לאחר הסכם השלום לא חל שינוי מהותי בקשרים בין שתי המדינות.

דווקא כימים שבהם זכה נשיא מצרים לניצחון מדיני, שלו הוא ציפה עשר שנים — החזרת מצרים לחיק העולם הערבי ושיבה למעמד הבכיר בעולם הערבי, וכל זאת בלי לבטל את הסכם השלום עם ישראל וכלי להחזיר את שגרירו מירושלם — קרה המקרה המצער במפרץ-אילת, שהבליט פעם נוספת את הסכנות האורבות ליציבות השלום בעקבות מעשים של בודדים, של חייל "משוגע" או של חייל מהיר-שליפה, הלווח על ההדק, ויהיה זה בודון או כמעשה שטות.

אדוני היושב-ראש, יש שלום בין ישראל לבין מצרים, ויש להתבונן בכך. מצרים שמרה על הסכם השלום ועמדה לבטלו בעת מלחמת לבנון. עקב לחצים שהופעלו עליה מבפנים ומבחוץ, הגבול פתוח לשני הכיוונים. עלינו ועל חושבי מצרים לזכור, שהגבול בין מצרים לישראל אינו דומה לגבול שבין צרפת לבלגיה ולהולנד. זהו גבול רגיש, גבול שידע הרבה מלחמות. גבול שאותו חצתה חולית מחבלים אשר רצחה את עובדי הכור בדימונה, אומנם ללא עזרה ודריעה של שלטונות מצרים.

כדי למנוע בעתיד מעשים כגון אלה שקרו בראס-בורקה ובמפרץ-אילת, מוטל על משרד החוץ להחיש תהליך חתימה של הסכם שיסדיר את עניין השיט במפרץ-אילת. הודעתו של שגריר מצרים בישראל, מר בסיוני, שהוא תומך בקיום מפגש ישראלי-מצרי באילת כדי להכין תשתית להקמת גוף משותף של המשטרות ושל חילות-הים של מצרים ושל ישראל — נותנת תקווה שבעיה זו יכולה להגיע לפתרון.

בימי יגון וזעם על הירצחו של שלמה ישראלי, זיכרוננו לברכה, אסור לנו להתעלם מהודעתו של נשיא מצרים לאחר ועידת-הפסגה בקזבלנקה, שהצטרפותה מחדש של מצרים לקהילת עמי ערב לא תשנה במאום את הסכם השלום עם ישראל, וכן מהודעתו מאתמול, שהקשרים בין ישראל למצרים הם לטובת העולם הערבי והפלשתינים.

נקווה כלנו, ששלמה ישראלי, זיכרוננו לברכה, יהיה הקורבן האחרון של שלום הקר, ושדמו הטהור, שנשפך על לא עוול בכפו, יביא לחימום השלום לטובת שני העמים ומדינות האזור, ותהיה בכך נחמה למשפחה האבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו.

מיכאל ברזיהר (המערך):

אני מבקש לקיים דיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע. קודם נצביע על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת אורון, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה, כהצעת השר?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש דיון במליאה.

ביום שני זומן הציר המדיני בשגרירות ישראל בקהיר ללשכת שר החוץ המצרי. המצרים הביעו בפניו רשמית את צערם העמוק על האירוע ומסרו לו את גרסתם.

החקירת שבה מצא שלמה ישראלי את מותו אינה התקריט הראשונה שאירעה בין ספינות שיטור מצריות לבין ספינות ישראליות במפרץ-אילת. באוגוסט 1988, וכן בינואר 1989, נוגחו יכטות ישראליות על-ידי ספינות שיטור מצריות. לאחר כל אחת משתי התקריות הזהיר משרד החוץ את מצרים, כי אסון עלול להתרחש כתוצאה מדרך טיפולם של השוטרים המצרים בסירות ישראליות. למרבה הצער, חששותינו התאמתו, ואכן אירעה התקרית שבה מצא שלמה ישראלי את מותו.

משרד החוץ עושה מאמץ רב וממושך כדי להגיע עם מצרים להסדרי שיט מוסכמים במפרץ-אילת. מאמצים אלה ימשכו ביתר שאת. ביום שני האחרון אמר נציג משרד החוץ לשגריר מצרים, כי יש להגיע להסדר שיט במפרץ-אילת ללא דיחוי. כמרכן יש צורך מידי בקביעת נהלים מוסכמים עם מצרים, לטיפול באירועים חריגים ובמקרי חירום במימי המפרץ ולהקים ערוץ קשר, שיאפשר טיפול זה. אין לדחות קביעת נהלים אלה, וגם עניין זה הועלה בפני שגריר מצרים על-ידי נציג משרד החוץ.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ממשלת ישראל רואה תקריט זו בחומרה רבה, והיא נתנה לכך ביטוי בהבעת מחאה רשמית, באמצעות הצהרות הדיפלומטיים שבין ישראל לבין מצרים. ממשלת ישראל אינה יכולה להשלים עם שימוש בנשק נגד אזרחיה.

לחקירות מסוג זה אין כל הצדקה, והן עלולות להשפיע לרעה על רקמת השלום שבין ישראל לבין מצרים. מפרץ-אילת מהווה מקום מפגש לישראל ולמצרים, ויש לפעול כדי שבאזור זה יתפתחו ויעמיקו רקמות יחסי השלום שבין שתי המדינות.

אני מציע להעביר את כל ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני שר החוץ.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה אחרת לגבי הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת חיים אורון. אני מבקש להסיר הצעה זו מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מבקשת למסור מעל כמה נכבדה זו תנחומים והשתתפות בצער משפחת שלמה ישראלי, זיכרוננו לברכה, על אוכדן יקירה, ובמיוחד לבנים, שהיו עדים למעשה השפל, מעשה הרצח בדם קר של החייל המצרי שירה באביהם. יש להניח שהוא עשה את מעשה הנבלה בהסכמתו של מפקד הספינה.

הרצח של ישראלי, זיכרוננו לברכה, בוצע לא על-ידי חייל "משוגע", כפי שנטען לאחר רצח השבעה בראס-בורקה, אלא על-ידי חייל לעיני מפקדו, ללא שום סיבה והצדקה לכך.

שלמה ישראלי, זיכרוננו לברכה, הוא הקורבן השמיני של השלום הקר הקיים בינינו לבין מצרים. השלום קר שלא

הכנסת ח' אורון לוועדת החוץ והביטחון

נתקבלה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסביר משהו. טוב, אני מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה ויתרת בגלל תוצאות ההצבעה, נכון?

ההצעה לקיים דיון במליאה נפלה.

דן תיכון (הליכוד):

עכשיו צריך להעמיד להצבעה את ההצעה להעביר אותה לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה של חבר הכנסת בר-זהר. חבר הכנסת בר-זהר מבקש לדון בה במליאה. השר מבקש להעביר אותה לוועדה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה של חבר הכנסת בר-זהר. כעת ונגד. אם תתקבל ההצעה של חבר הכנסת בר-זהר, יועבר הנושא לדיון במליאה. אם ההצעה לא תתקבל, לפי הצעת השר יועבר הנושא לוועדה.

דוד מגן (הליכוד):

אני אפטר להעביר לוועדה אם חבר הכנסת בר-זהר לא הסכים לזה.

דן תיכון (הליכוד):

צריך לערוך שתי הצבעות על כל הצעה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עורכים עכשיו שתי הצבעות. ההצבעה הראשונה: מי בעד דיון בהצעתו של חבר הכנסת בר-זהר במליאה או בוועדה, זה לא משנה.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

קריאות:

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני התייעצתי עם סגנית מזכיר הכנסת וזאת היתה ההצעה שלה.

שר החוץ מ' ארנס:

כאשר חבר הכנסת שהציע הצעה לסדר-היום מתנגד להעברתה לדיון בוועדה ועומד על כך שיתקיים בה דיון במליאה, צריך להעמיד זאת להצבעה. אם ההצעה הזאת תיפול, הנושא לא יועבר גם לוועדה, כי הוא התנגד לכך שהנושא יועבר לוועדה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

יש שתי הצעות בנושא. היתה הצעה להסיר הצעה אחת, והיא נפלה, היא איננה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ההצעה להסיר נפלה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

יש ויכוח, אם ההצעה מועברת לוועדה או לדיון במליאה. אין דבר כזה, שבמחיידי היא נעלמת. אם לא תתקבל ההצעה לדון בנושא במליאה, היא תועבר לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אבל צריך להצביע על ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תחילה נצביע בעד ונגד הצעתה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו להסיר את ההצעה של חבר הכנסת אורון מסדר-היום. לאחר מכן נצביע זו מול זו את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה ואת ההצעה לקיים דיון במליאה. מי בעד הסרת ההצעה של חבר הכנסת חיים אורון מסדר-היום? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת

5 —

נגד

10 —

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ח' אורון בסדר-היום לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם כן, ההצעה של חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו נפלה. אם חבר הכנסת מיכאל בר-זהר מציע דיון במליאה וחבר הכנסת חיים אורון רוצה שהצעתו תידון במליאה, והשר הציע להעביר את כל ההצעות לדיון בוועדה, אני מציע לנהוג כפי שנהגנו בשבוע שעבר, להצביע על כל הצעה בנפרד.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תשאל כל מציע ומציע.

היו"ר נ' מסאלחה:

שאלתי את חבר הכנסת חיים אורון. הוא רוצה דיון במליאה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לעזור לך. לפי התקנון כל מי שמציע הצעה לסדר-היום מציע לקיים דיון במליאה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מודה לך, חבר הכנסת גדות, אבל אני יודע זאת, והשר הציע להעביר את כל ההצעות לוועדה. לכן שאלתי את חבר הכנסת חיים אורון אם הוא מסכים להצעת השר. אילו הסכים, היינו מקיימים הצבעה אחת. אבל הוא אמר שאינו מסכים, וחזר על ההצעה שהדיון יתקיים במליאה.

שר התחבורה מ' קצב:

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו נצביע על כל הצעה בנפרד. מי שמצביע בעד דיון במליאה, בניגוד להצעת השר, מצביע "בעד".

קריאה:

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

ה"נגד" יהיה העברה לוועדה. אבקש להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת

12 —

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה

17 —

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

ה צ כ ה

- 15 — בעד ההצעה לדון בנושא
11 — נגד
נמנעים — אין
ההצעה לדון בנושא שהעלה חבר הכנסת מ' ברזוהר נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

עכשיו נצביע זו מול זו על הצעתו של חבר הכנסת מיכאל ברזוהר לדון בנושא במליאה, לעומת הצעת השר משה ארנס להעביר את הנושא לוועדה. מי שתומך בהצעה לדון בנושא במליאה יצביע "בעד", ומי שתומך בהצעה להעביר את הנושא לוועדה יצביע "נגד".

ה צ כ ה

- 12 — בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
19 — נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' ברזוהר לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברת הכנסת שולמית אלוני, את רוצה להעביר את הצעתך למליאה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה מליאה, אבל אין לי סיכוי. אני בעד ועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

מי בעד ההצעה להעביר את הצעתה של חברת הכנסת ש' אלוני לדיון בוועדה?

ה צ כ ה

- 28 — בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
נגד — 2
נמנעים — 1
ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ש' אלוני לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

ההצעה של חברת הכנסת שולמית אלוני עברה לוועדת החוץ והביטחון. אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה של יגאל ביבי. אתה רוצה לקיים דיון במליאה?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו מצביעים. מי בעד ההצעה לכלול את ההצעה של חבר הכנסת יגאל ביבי בסדר-היום של הכנסת?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, האם, לפי דעתך, ההצעה שלי עברה לוועדה או לא?

היו"ר נ' מסאלחה:

לפי דעתי, ההצעה שלך הועברה לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

לא, צריך להצביע על העברתה לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים עכשיו האם לקיים דיון במליאה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ברזוהר, או בוועדה. אנחנו מצביעים הצעה מול הצעה.

מיכאל ברזוהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, לא הציעו להסיר את ההצעה שלי, לכן לא צריך להצביע על זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. אני מעמיד להצבעה את השאלה אם לדון במליאה או בוועדה. חבר הכנסת ברזוהר, כך אומר התקנון.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד ההצעה לדון בהצעה של חבר הכנסת ברזוהר? ומי נגד — לא במליאה, בוועדה?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, צריך להצביע בעד ובעונה אחת. מי שרוצה שידונו בהצעה במליאה, יצביע בעד. מי שרוצה שיעבירו אותה לוועדה, יצביע נגד. זו הדרך. מה קרה לכם?

דוד מגן (הליכוד):

אני אפשר להצביע בעד העברה לוועדה אם המציע לא מסכים.

קריאות:

— —

דוד מגן (הליכוד):

צריך להבהיר כאן משהו. השר הציע להעביר את ההצעה לוועדה. אם המציע לא מסכים להעביר את ההצעה שלו לוועדה, הצעתו של השר להעביר את ההצעה לוועדה לא קיימת.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, זה לא כך.

דוד מגן (הליכוד):

האלטרנטיבות הן דיון במליאה או הסרה מסדר-היום.

קריאות:

לא.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת מגן, זה לא כך. יש תקנון, ואני גם התייעצתי בעניין. אחרי הצעה שקיבלתי, אני חוזר לאותו מצב.

אנחנו מצביעים עכשיו. מי בעד דיון במליאה או בוועדה? אחר כך נצביע הצעה מול הצעה.

קריאות:

— —

היו"ר נ' מסאלחה:

עכשיו נצביע על הצעתו של חבר הכנסת מיכאל ברזוהר — אם לקיים עליה דיון או לא.

נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת " פרח בוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
ההצעה של חבר הכנסת " פרח עוברת לוועדת החוץ
והביטחון. חבר הכנסת יואש צידון, אתה מסכים להעביר את
הצעתך לוועדה?

יואש צידון (צומת):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת ההצעה של חבר
הכנסת יואש צידון לוועדה?

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — 28
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חברה
הכנסת " צידון לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
ההצעה של חבר הכנסת " צידון עוברת לוועדת החוץ
והביטחון. חברת הכנסת גאולה כהן, את מסכימה להעביר את
הצעתך לוועדה?

גאולה כהן (התחיה):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
מי בעד ההצעה להעביר את ההצעה של חברת הכנסת
גאולה כהן לוועדה?

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — 23
נגד — 4
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת
הכנסת ג' כהן לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני קובע שההצעה של חברת הכנסת ג' כהן עוברת
לוועדת החוץ והביטחון.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום — 11
נגד — 13
נמנעים — 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
" ביבי בסדר-היום לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
ההצעה נפלה, היא לא עוברת לוועדה.

עדנה סולודר (המערך):
אתה הצלחת לבלבל את הציבור בהצבעה זו.

היו"ר נ' מסאלחה:
נקיים הצבעה חוזרת. מי בעד ההצעה להכליל את ההצעה
של חבר הכנסת יגאל ביבי בסדר-היום? אחר כך נצביע אם
להעבירה לוועדה או לדון בה במליאה.

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום — 13
נגד — 14
נמנעים — אין
ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
" ביבי בסדר-היום לא נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת
יגאל ביבי לוועדה?

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — 28
נגד — אין
נמנעים — 1
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת " ביבי לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
ההצעה של חבר הכנסת " ביבי עברה לוועדת החוץ
והביטחון. אנחנו מצביעים על ההצעה של חברת הכנסת " פרח.
אתה מסכים להעביר לוועדה, לפי הצעת השר?

יהודה פרח (הליכוד):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
מי בעד העברת ההצעה של חבר הכנסת " פרח לוועדה?

ה צ ב ע ה
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — 28

ח. הצעה לסדר-היום

מגעי "אל על" להקמת חברת תעופה בארצות-הברית

מסוימת גם צי"ם וגם ההסתדרות על חברותיה נמצאו בלחץ נורא ונאלצו לבוא לוועדת כספים ולבקש שהמדינה תממן גירעונות בעשרות מיליונים ולפעמים במילארדים של דולרים. אולי מן הדין שהממשלה תנצל את ההזדמנות ותכבד לחברת "אל על" ותאמר: אולי בהזדמנות חגיגית זאת לפחות נקנה כזיל הוול, או חניס אין כסף את המניות האלה. ששייכות כביכול לחברות אחרות השותפות לעניין, והמדינה תזכה לפחות בקטע הזה, לאחר שמשלמים כל כך הרבה ל"כור", להסתדרות, לקופת-חולים ולצי"ם בשעתה.

מכאן, כמובן, לבעיה הקשה מכולן, שאנחנו עדים לה כבר כמה שנים, והיא נושא האחריות הציבורית לגבי "אל על". האם עולה על הדעת, אדוני השר, שאחה תנהל באופן אישי את כל החברות הממשלתיות הקשורות למשרדך? זה בשום אופן לא עולה על הדעת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

"אל על" היא חברה העומדת בבקשה לפירוק ומתנהלת על-ידי כונס נכסים.

גדעון גדות (הליכוד):

נכון, היא מנוהלת על-ידי כונס נכסים, ואת כונס הנכסים הזה צריך להסיר מ"אל על", בעיקר כשיש היום רווחים, כביכול או שלא כביכול, יש להחזיר דירקטוריון ל"אל על", דירקטוריון עם אנשים ואחריות ציבורית, אחריות שיוקית. איך יעלה על הדעת שכונס הנכסים, שהוא האפוסטרופוס הרשמי של מדינת ישראל, ינהל במשך כמה שנים את חברת "אל על"? איזה מין עניין זה? זו מדינה מתוקנת?

לכן, אני קורא בהחלט להחזיר את הדירקטוריון ל"אל על". יבוא דירקטוריון שיהיה אחראי מבחינה ציבורית ושיוקית. ובהקשר הזה, הייתי מבקש שתחדל פעולתו של כונס הנכסים הזה. אני חושב שזו דוגמה לא נאותה, ודאי לא על-פי אמות המידה הנהוגות בכית-המדרש ששינו צמחנו בו, אדוני השר, שלא עולות בקנה אחד עם גישה טוטליטרית כזאת, שכונס נכסים מנהל חברה לאומית, שהיא חברה מסחרית מעיקרה.

הייתי מבקש שבכל מקרה, במצב דברים נתון זה, שבו החברה מנוהלת על-ידי כונס נכסים — שזו תופעה לא טבעית — לא תנסה החברה להגדיל את האימפריה שלה באמצעות רכישת חברות אמריקניות, כלי שהדבר הובא — ודאי כאשר זה בידי כונס נכסים — לדין או בוועדת כספים או בגורם אחר של הכנסת. לא שמעתי שזה בא לדין בממשלה.

מכל מקום, חברי הכנסת, אדוני השר, אני מבקש לומר משפט נוסף, שאחה תהיה ודאי שותף לו במאה אחוזים: לא עולה על הדעת שרק כדי לנהל משא-ומתן עם ציבור הטיסים של "אל על", רק בגלל הסיבה הזאת צריך להמשיך ולתחל לכונס הנכסים לנהל את "אל על".

מכל מקום, אני מבקש מהשר להשמיע הצהרה שאין כוונת משרדו או כוונת "אל על" לבצע מתקף מסחרי ולרכוש חברה אמריקנית. מצב חברות התעופה בארצות-הברית ידוע.

לסיום אני רוצה, אדוני השר, להזכיר לך תופעה עצובה מאוד בחברה, בראתה בזמנה כחוד החץ של ההצלחה

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 1062, מאת חבר הכנסת גדעון גדות, בנושא: מגעי "אל על" להקמת חברת תעופה בארצות-הברית. בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בצער רב אני חייב להוריד אתכם מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, בנושא כה חשוב ומהתרגשות כה רבה, בנושא פרלמנטי כה סבוך כמו הצבעה על נושא העומד על סדר-היום. מי יתן ובוועדת החוץ והביטחון תדעו פחות צער ופחות מוריס גם בעניין זה.

חברי הכנסת, אני מנסה לגעת היום בנושא, שגם אם איננו בראש דאגותיה של האומה הזו מדי יום, הרי להערכתי הוא מסוג הדברים שחובה עלינו לרונ בהם בדחפיות, כדי שנימנע ממצבים שבהם עם ישראל, העיתונות, הציבור כולו, החברה שיושבים בפרלמנטים השונים של יום שישבי בערב, יאמרו: איך לא ידענו על העניין? למה לא עשינו בעוד מועד משהו נגד הדברים האלה?

הנושא הוא כביכול שולי, אבל, לדעתי, הוא מרכזי בחיי הכלכלה של מדינת ישראל. לפני כמה ימים התפרסמה בעיתונות ידיעה בדבר שני נושאים הקשורים בחברת "אל על". הנושא האחד עסק ברווחיה של החברה הזאת, שהגיעו השנה כדי 18 מיליון דולר, מהם 3 מיליוני דולר פרי מכירתם של מטוסים שונים. הידיעה השנייה עסקה — והיא נושא ההצעה החופה לסדר-היום — במגעים המתנהלים ב"אל על" לרכישתה של חברת תעופה בארצות-הברית, או לפחות לרכישתן של מניות המכתיחות ל"אל על" שליטה, ברוב או במיעוט של אותה חברה.

דן תיכון (הליכוד):

איזו חברה?

גדעון גדות (הליכוד):

לא נאמר מה שם החברה, ואני אתייחס לכך. השאלה הראשונה שהייתי מבקש לשאול, חבר הכנסת דן תיכון, שהרי זה עניינו לאחר מכן בוועדת הכספים: האם עומדים לקנות את החברה הזאת ב-15 מיליון דולר הרשומים כרווח השנה, או אולי עם 100 מיליון מינוס, שהחברה צריכה בשנה הבאה כדי להרחיב או לחדש את צי מטוסיה, כדי שתוכל להמשיך ולשרת את מדינת ישראל ואת ציבור הטיסים אלינו ומאתנו ברחבי העולם? זו שאלה אחת. הרי נודק ל-100 מיליון לפי הפרסומים. מאין ייקחו את הכסף?

שאלה שנייה: לחברת "אל על" — וכדי להיות ענייני מאוד אשאל כמה שאלות — יש כמה שותפים, כמו הסוכנות, ההסתדרות, צי"ם. האם התייעצו עמם בקשר לעניין הזה? האם שאלו אותם, האם הם מוכנים להשתתף ברכישת אותה חברה אמריקנית? אגב, וכאן אני אקדים את המאוחר, אני רוצה שתדעו, הסיפורים המתפרסמים בעיתונות העולמית על התמוטטותן של חברות תעופה בארצות-הברית הם עניין של חדשות לבקרים. בכל יום מסופר שם על חברת תעופה אחרת, שנמכרת או נכנסת לכונס נכסים, או מחפשים את ה"sucker" — או, בעברית, את ה"פרייר" — שיקנה חברה שכזאת.

השאלה היא, האם התייעצו עם אותן חברות, ואולי בכלל צריך להתייעץ אתן גם בעניין אחר? אנחנו יודעים שבחקופה

מניח את דעתך. כך לא היית ממהר להשתמש בביטויים, שלפי דעתי אין להם מקום בנושא שלא הרעמקת בו ולא למדת אותו. זה הכול.

גדעון גדות (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, שאני הייתי חבר בדירקטוריונים האמורים, נגנתי בנושאים האלה והכרתי אותם, עוד בטרם אתה היית השר האחראי לעניין.

שר התחבורה מ' קצב:

עם כל הכבוד, אני קובע שבסוגיה שהעלית על סדר-יומם של הכנסת לא למדת את הנושא, חטפת את הנושא, ולא אומר בגלל מה.

גדעון גדות (הליכוד):

אתה רשאי לומר בגלל מה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש — — —

שר התחבורה מ' קצב:

הפעלת מדיניות השמים הפתוחים בארצות-הברית בשנת 1978 גרמה לתחילתם של תהליכים מתמשכים, שעיקרם ליברליזציה ותחרות גוברת בענף התעופה המסחרית הבין-לאומית. מגמה זו, שהייתה דומיננטית בארצות-הברית כעשור שחלף, מגיעה עתה גם לאירופה, לקראת איחוד השוק האירופי ב-1992, ומבטאת את הפתיחות המסחרית והתחרותית הנמצאת בתהליך של הפעלה בשוק האירופי המשותף.

בעצם הימים האלה יש דיונים קדחתניים באירופה, והם עתידים לקבל תנופת יתר החל משנת 1992, שנה שתהיה ציון דרך בתהליך הליברליזציה המסחרית העוברת על ארצות השוק האירופי, ובכלל זה גם על התעופה הבין-לאומית.

ענף התעופה נמצא כרגע בהתארגנות רכתי, כהכנה למצב החדש שייצור. במסגרת הכנה זו מתבצעת פעילות נרחבת של שיתוף פעולה, בין שזה בדרך של הסכמים מסחריים ובין שזה בדרך של יצירת שותפויות בין חברות תעופה ממדינות שונות.

עד כה בוצעו ברחבי תבל כ-10 פעולות של החלפת או רכישת מניות בעלות בין חברות תעופה ממדינות שונות וכ-25 פעילויות של מכירת חברות ממשלתיות לפרטיים. הדברים אמורים, לדוגמה, ב"KLM", ב"לופטהאנזה", ב"אייר פסיפיק", ב"סוויסאייר", ב"סבנה" ובחברות תעופה מוכרות נוספות בעלות מוניטין בין-לאומי.

בעולם משתנה זה עוללה חברת "אל על" למצוא את עצמה במצב קשה במיוחד עקב היותה מוביל ישראלי שאינו משתייך לשוק האמריקני או לשוק האירופי המשותף ועקב מצבה הגיאופוליטי המיוחד של מדינת ישראל.

על-מנת לשמור על חיוניותה הבין-לאומית של חברת "אל על" וכדי למנוע את "חניקתה" על-ידי הענקים, ארצות-הברית והשוק האירופי, עליה לנקוט צעדים מתאימים.

נוכח משאביה המוגבלים אין חברת "אל על" יכולה להשקיע מיליוני דולרים, כפי שעושות חברות אחרות, ברכישת זכויות טיס, ולפיכך עליה לפעול באורח מושכל ולנסות למצוא פתרונות יעילים וזולים.

יום אמריקני פרטי, הנמצא בעיצומו של הליך להקמת חברת תעופה פרטית בבעלותו בארצות-הברית, מבקש מחברת "אל על" סיוע בהקמת חברתו בארצות-הברית, בהיות "אל על"

הישראלית בנושא המחשבים. בהייתק, חברת "אלסינט", שהלכה ורכשה — חבר הכנסת דן תיכון, תקן אותי, אם אני טועה — חברת שיווק בבוסטון — — —

דן תיכון (הליכוד):

גם בצרפת וגם באיטליה.

גדעון גדות (הליכוד):

היום טוענים שרכישה בלתי אחראית זו היא שגרמה להתמוטטות "אלסינט". כדי למנוע מצב שבו "אל על" תיפול פעם נוספת כאבן ריחיים על שכמו של משלם המסים הישראלי, חובה עלינו למנוע תופעה שכזאת, וטוב יעשה אדוני השר אם יצהיר שאין בכוונתו כלל, קודם כול לרכוש חברה כזאת, לא בארצות-הברית ולא בשום מקום אחר, ושנית, שהוא עושה למען כינון דירקטוריון ציבורי ב"אל על" לאלתר. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת גדעון גדות. אני מזמין את כבוד שר התחבורה להשיב.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאני מתחיל להשיב לעצם העניין, אני רוצה לומר לחבר הכנסת גדעון גדות, שזו הצעה דחופה לסדר-היום ולא מוסד של שאילחות. שאלת סדרה של שאלות, שיכולת בהחלט לשאול אותן גם כשאלות דחופות — — —

גדעון גדות (הליכוד):

— — — זכותי — — —

שר התחבורה מ' קצב:

תסלח לי. עכשיו אני משיב לך, חבר הכנסת גדות.

גדעון גדות (הליכוד):

זכותי לנסח את הדברים ואני מבקש את הגנתך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה תקבל הגנה, אבל אני מבקש לאפשר לשר להשיב.

שר התחבורה מ' קצב:

אני מבקש להסב את תשומת לבך, חבר הכנסת גדעון גדות, לכך שלרשות חברי הכנסת עומדת סדרה של כלים שהם יכולים להשתמש בהם למטרות — — —

גדעון גדות (הליכוד):

אני מבקש ממך, אדוני השר — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גדעון גדות.

שר התחבורה מ' קצב:

אני רוצה להבין, אתה רוצה להשתיק אותי?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גדות, הבנתי. זכותך להגיד מעל דוכן הכנסת כל מה שרצית. אני מבקש לאפשר לשר להשיב.

שר התחבורה מ' קצב:

לרשות חברי הכנסת יש סדרת כלים פרלמנטריים. חבר הכנסת גדעון גדות, עלית על הבמה, ובסדרה של הכללות, בנושא שלא העמקת בו ולא למדת אותו היטב, אתה שואל אותי סדרה של שאלות. יכולת בהחלט לפנות אלי והייתי עונה לך, או יכולת להגיש שאלתא דחופה והייתי עונה לך, וודאי הייתי

אין לי התנגדות להביא את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני השר, היום מקיימת "אל על" קווי תעופה ישירים ממונטריאול למיאמי וממונטריאול לשיקגו. היא מקיימת קווי תעופה אלה: תל-אביב — ניו-יורק — לוס-אנג'לס; לוס-אנג'לס — שיקגו — ניו-יורק — תל-אביב. שאלתי: האם בתשובתך על שאלתו של חבר הכנסת גדות התכוונת לומר, שאותה חברת תעופה שתוקם בארצות-הברית, שתהיה חברת אמריקנית, תוכל לחסוך כסף ל"אל על" בקווים הפנימיים בתוך ארצות-הברית? שכן, כפי שאני יודע, זה לא לפי חוקי יאט"א, ולכן השאלה וההצעה של חבר הכנסת גדות הן במקומן.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה לא בא להגן על חבר הכנסת גדות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני כבר מסיים את השאלה. אם אנחנו הולכים להרפתקה בתכרה אמריקנית, השאלה היא, מה הוא השוק האמריקני ומה היא היכולת שלנו להרוויח. האם חברה הנמצאת בכניסות נכסים, ושנוסף על אישור החוק שאתה קבעת היא צריכה גם אישור של בית-המשפט, מן הראוי שתיכנס להרפתקה כזאת?

שר התחבורה מ' קצב:

אני שולל את ההגדרה "הרפתקה".

גם חברה הנמצאת במעמד שבו נמצאת חברת "אל על", בבקשה לפירוק, צריכה להתנהג על-פי כללים מסחריים, ולא צריכה להיות הגבלה כלשהי על פעילות מסחרית תקינה של חברת "אל על". עובדת היותה חברה בבקשה לפירוק איננה מעלה ואיננה מורידה לגבי הצורך בבדיקת הצדדים המסחריים והכלכליים בהפעלה של החברה.

יכולתי להשיב ולומר: לא נתקבלה שום החלטה, הנושא כולו נמצא בבחינה ובבדיקה, ובכך לסיים את העניין ולרדת מדוכן הנואמים. יכולתי לומר: כשתהיה לממשלה עמדה, או כשתהיה לי עמדה, אדווח לכנסת ולממשלה על-פי הוראות החוק. זה המצב לאשרורו כרגע.

יש הצעה של יום פרטי. היום הפרטי עומד להקים חברה חדשה. היום הפרטי מוכר לנו, הוא ידוע, יש לו קשרים טובים מאוד עם מדינת ישראל, הוא בעל מוניטין בתחום התעופה. הוא נתן לנו אופציה לרכישת 24.9% מהמניות בסכום שנראה על פניו סביר וכדאי. עדיין לא נקטנו עמדה ולא גיבשנו החלטה. הנושא כולו נמצא בבחינה ובלימוד. מדובר בשיתוף פעולה שיתפצל לשלושה חלקים: 1. סיוע של חברת "אל על" לאותה חברה בתחום המקצועי — החברה נמצאת בהקמה, כאמור: 2. אותה חברה תחסוך לחברת "אל על" הוצאות בטיסות שבין ניו-יורק ללוס-אנג'לס — — —

גדעון גדות (הליכוד):

לא יכול להיות.

שר התחבורה מ' קצב:

חבר הכנסת גדות, מה הבהלה? זו ההצעה, והיא נבחנית.

גם זה לא מוצא חן בעיניך?

גדעון גדות (הליכוד):

האם אתה יודע ש-24.9% — — —

בעלת רשת נתיבים בין-לאומית ובעלת מוניטין בעולם התעופה.

נבדקת האפשרות, שחברת "אל על" תסייע ליום להקים את חברת התעופה החדשה על-ידי מתן ייעוץ בתחומים מקצועיים של תחזוקה ומבצעים ועל בסיס מסחרי.

גדעון גדות (הליכוד):

— — —

שר התחבורה מ' קצב:

אשיב על כל השאלות, רבותי. אתם מפסיקים אותי באמצע. אני נמצא בעצם מסירתם של הפרטים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

האם אדוני ירשה לנו לשאול שאלות?

שר התחבורה מ' קצב:

אמסור את הפרטים. אם תרצו לשאול — בהחלט.

אני חוזר. נבדקת האפשרות, שחברת "אל על" תסייע ליום להקים את חברת התעופה החדשה על-ידי מתן ייעוץ בתחומים מקצועיים של תחזוקה ומבצעים ועל בסיס מסחרי. על-פי ההצעה, תבצע החברה בשביל "אל על" את הטיסות מניו-יורק ללוס-אנג'לס וחזרה, בהמשך ישיר לטיסת "אל על" לניו-יורק, כפי שהדבר מתבצע היום ממונטריאול למיאמי ולשיקגו.

ביצוע טיסות ההמשך מניו-יורק ללוס-אנג'לס על-ידי החברה החדשה, יביא לחיסכון בהוצאותיה של "אל על".

המהלך המסחרי של ביצוע טיסות ההמשך מניו-יורק ללוס-אנג'לס הוא במסגרת המהלכים המסחריים ש"אל על" מבצעת לפי צורכי השוק, והם אינם מחייבים אישור מיוחד כלשהו.

נוסף על כל אלה, הציע היום ל"אל על" אופציה לרכישת 24.9% ממניות החברה החדשה, והדבר מותנה באישור הממשלה. כנדרש בחוק.

דן תיכון (הליכוד):

וועדת הכספים.

שר התחבורה מ' קצב:

כנדרש בחוק, לרבות הוראות ביחס לוועדת הכספים.

כל הקשרים יתקיימו על בסיס מסחרי טהור, בתשלום של כל אחד מהצדדים בהתאם לשירותים שירכוש.

אם תרכוש חברת "אל על" בעלות בחברה החדשה, שעדיין נמצאת בשלבי הקמה, יהיו בכך כל היתרונות הגלומים בניצול זכויות טיס אמריקניות, יתרונות שילכו ויגברו בעולם התעופה בעשור הקרוב על רקע הדברים שמסרתי בפתיחה. כך ייווצר סיכוי ל"אל על" להשיג דריסת רגל משמעותית בשוק התעופה הבין-לאומי לקראת התפתחויות עתידיות, במיוחד בעשור השנים הקרובות.

אנו דנים עדיין בהצעה. עדיין לא גיבשתי, גם לא אישית, החלטה בעניין רכישת המניות הנ"ל. כשאחליט, אם אחליט כחיוב, מובן שאביא תחילה את הנושא לאישור ועדת השרים לכלכלה. כנדרש בחוק.

כל עוד לא נדון נושא רכישת המניות, הרי ההצעה היא בגדר אפשרות פתוחה, ועדיין איננה בשלב מעשי לביצוע. אף-על-פי-כן, אדוני היושב-ראש, אם יש שאלות, אשמח להשיב.

גדעון גדות (הליכוד):

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע. חבר הכנסת גדות.

אדוני השר, אם מדובר בקבלת שירותים או במתן שירותים, אני בעד. אם מדובר בכניסה לבעלות, נחשוב עשרים פעם לפני שנעשה זאת. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת תיכון. אני שואל את חבר הכנסת גדעון גדות, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה?

גדעון גדות (הליכוד):

אם השר יסכים להעברת הנושא לוועדת הכספים —

היו"ר נ' מסאלחה:

אולי נעביר לוועדת הכנסת, והיא תקבע לאיזו ועדה יועבר הנושא?

גדעון גדות (הליכוד):

אם השר יסכים להעביר לוועדת הכספים, אפשר להעביר לוועדת הכספים.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכספים?

שר התחבורה מ' קצב:

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

לוועדת הכספים. אנחנו צריכים להצביע על הצעת חבר הכנסת דן תיכון להסיר את הנושא מסדר-היום.

דן תיכון (הליכוד):

לא, בעד העברת הנושא לוועדת הכספים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים, הצעת השר והצעת חבר הכנסת גדעון גדות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת הכספים — 12

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

12 בעד, אין נמנעים, 1 נגד. ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גדעון גדות הועברה לוועדת הכספים של הכנסת.

שר התחבורה מ' קצב:

ידידי הטוב, זו הצעה הנמצאת בבדיקה ובכחינה. זו הצעה שהוגשה לנו. מדובר באופציה. אני חוזר ואומר: שלושה מרכיבים להצעה: 1. סיוע של "אל על" בהקמת החברה החדשה; 2. חיסכון ל"אל על" בטיסות שבין ניו-יורק ללוס-אנג'לס, שיתבצעו באמצעות החברה החדשה; 3. אופציה, שהחברה החדשה מעמידה לרשות "אל על", לרכוש 24.9% מהמניות. זו אופציה. יכולים לדחות, יכולים לאשר, גם אני עדיין לא קיבלתי החלטה אם לדחות את ביצוע העסקה או לאשרה. כשאחליט, תצטרך, בוודאי, העסקה הזאת לקבל את אישורה של ועדת השרים לכלכלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, אדוני השר. הצעה אחרת לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מטעמים טקטיים אני מבקש להסיר את הנושא מעל סדר-היום.

אדוני שר התחבורה — ואני מכיר ומוקיר את עבודתך — אני פונה אליך: אני מבקש להזהיר את עצמנו. לחברת "אל על" חטוטרת גדולה. זאת אומרת, הפסדים בגין יחסים לא-מוסדרים בין ממשלת ישראל לחברת "אל על". קרוב לוודאי שיש לחברת "אל על" נושים רבים, הממתנים להסדר בעניינה.

אני אינני מומחה לענייני חברות תעופה באמריקה. אבל גם אני שומע מדי פעם בפעם על הנפילות הגדולות של החברות המקומיות שם. די אם אציין, שהחברה הגדולה ביותר, "איסטרן אייר-ליינס" נפלה, כשלה, ועדיין אינה מצליחה להמריא. שלא לדבר על החברה-האם שלה, שהיא "טקסס-אייר" וכל ה"מגריים" מן החברות השונות. הנושא הזה הוא קשה וסבוך.

טוב שנזכור, ש"אל על" היתה אי-פעם אימפריה, ומרגע שהיא קטנה והחלה להיות יעילה, היא גם חזרה להרוויח. ואני מזהיר את עצמנו, שלא נתפתה. אין קשר בין הקווים הפנימיים בארצות-הברית. קווי המשך ל"אל על" לאירופה, ובין מה שיקרה ב-1992. אם תחתום על הסכם עם חברת "סבנה" או "סוויס-אייר" או "KLM", אני בעד. אבל יש הרבה מומחים ב"אל על". ל"אל על" חפוסה של 100% כמעט. היא לא נזקקת לנוסעים נוספים. להיפך, היא צריכה להוסיף היום עוד ועוד מטוסים, וצריכה לחדש את צי המטוסים שלה, ותוכנית ההשקעות שלה ענקית. ומנין לוקחים את הכסף. השד יודע: אני אינני יודע, אני מקווה שאתה יודע. וצריך לעשות זאת כבר בשנים הקרובות. ואת התקציב אתה מכיר ואת המטלות — — —

שר התחבורה מ' קצב:

מדובר בעסקה בהיקף של מאות בודדות של אלפי דולרים.

דן תיכון (הליכוד):

תאמין לי, בעסקי אוויר אין עסקות של מאות אלפי דולרים.

ט. הצעה לסדרהיום

הפעלת בתי-קולנוע בנתניה בשבת

וממילא יתברר הקניית ויעלה הפדיון — כדאי להזכיר להם מה קרה לקולנוע "היכל", לדולפינוס, ל"פשפשוק" ועוד ליוזמות מסוג זה, שכל כולן לא נוסדו אלא על חילול היום הקדוש, יום השביעי, השבת, שעליה נאמר: יותר מששומר עם ישראל על השבת, שמרה השבת על עם ישראל.

אני מודה, ואין זה סוד גדול, כי המצב הכלכלי בקניון "השרון" אינו שפיר. הכול יודעים, כי המחשבה והרעיון, שהמקום יהפוך מרכז קניות אזורי גם לתושבי רעננה, כפר-סבא ויישובים אחרים בסביבה לא קרמו עור וגידים. המקום מצטיין בשימונו מבחינת הקונים, וההפסדים של בעלי החנויות גדולים.

אך אנו מזהירים, כי אם חושבים היוזמים לנסות וללכת בדרכים קלוקלות, לחלל שבת ולגרום לריב-אחים, ועל-ידי כך הם חושבים שימשיכו קהל למקום — אין הם אלא טועים. זמנם לא יעלה בידם.

אני מקווה, כי בקרוב יחוקק חוק ההסמכה, שייתן בידי העירייה את הכוח והסמכות לכפות את סגירת בתי-הקולנוע. ואני מקווה, כי שוכרי יכירו בטעותם וימנעו את המשך חילולי השבת, עוד לפני חקיקת החוק, מתוך רצונם הטוב, כפי שהיה מאז ומתמיד בנתניה.

עם זאת, אם הם יעמדו במעשיהם, לא תהיה ברירה אלא לבדוק, האם אין במעשיהם משום עבירה מפורשת גם על חוק המדינה, חוק שעות עבודה ומנוחה אינו מאפשר לעובדים במקום לעבוד בשבת ללא היתר עבודה. וככל הידוע לי, אין להם היתר כזה. וממילא מן הראוי היה לבדוק את האפשרות לנקוט נגדם הליכים מתאימים, גם מבחינת העבירה על החוק בהעסקת עובדים במקום.

ראשי הציבור הדתי שעמם שוחחתי בימים אלה הודיעו לי, כי אם יימשכו חילולי השבת, יקום הציבור הדתי כולו למחות בעצרת-עם גדולה ובהחרמת המקום, ורגלו של אדם שהשבת יקרה לו שוב לא תדורך בקניון זה.

רב העיר, הרב שלוש, ויושבי-ראש המועצה הדתית שיגרו אלי היום מברק, שבו הם עומדים על חומרת חילולי השבת בקניון.

חילולי השבת שהיו בנתניה בשבת האחרונה אינם יכולים לעבור בשתיקה ואסור לנו לעבור על כך לסדרהיום. קדושת השבת לא תהיה הפקר בישראל. נעמוד בכל כוחנו נגד מחרחרי ריב ומדון, שתמורת בצע כסף מוכנים לגרום לריב-אחים ולהפר את שלותה של עיר ואם בישראל.

אני מצטרף לקריאתו של ראש העיר לציבור הדתי לגלות מתניות עד לחיקוק חוק ההסמכה, או עד להפסקת ההקרות מרצון, ומשבת את החלטתו לנתן את קשריו עם הקניון, לבטל אירועים שתכנן לקיים שם ולהפסיק כל שיתוף פעולה עם הנהלת הקניון — לא להביא לשם אורחים, שרים ובחרי ציבור המבקרים בעיר.

אכן, כך ראוי לפעול נגד מפירי אמון, מחללי שבת בפרהסיא, שעשו מעשה חמור שאין לעבור עליו לסדרהיום, מתוך פגיעה חמורה ברגשותיו של ציבור גדול ביותר בנתניה — דתיים ושאנים שומרי מצוות — אשר השבת יקרה להם מעל ומעבר לכל שיקול אחר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדרהיום מס' 1090, מטעם חבר הכנסת אליעזר מזרחי, בנושא: הפעלת בתי-קולנוע בנתניה בשבת. בבקשה, חבר הכנסת אליעזר מזרחי.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, דבר נפל בשבת האחרונה בעיר נתניה. לראשונה הופעלו שם כליל שבת בתי-קולנוע בקניון "השרון" — המרכז המסחרי החדש שנפתח בעיר לפני זמן קצר.

אחרי 60 שנה של סטטוס-קוו, אחרי שנים כה רבות של שקט חברתי, של חיים בשלום בין כל חלקי הציבור בעיר נתניה — באו אנשים, שייתכן שאינם גרים כלל בעיר, ומנסים לגרום לתסיסה ולריב אחים.

כבר כאשר נבנה הקניון היו חילולי שבת רבים במקום. פועלים עסקו בעבודות שונות תוך כדי חילולי שבת גדולים, ואף שהרעש נבלע בבניין הגדול, בכל זאת אפשר היה לשמוע גם בחוץ את הלמות הפטישים וכלי העבודה.

ארבעה בתי-קולנוע נפתחו בקניון, במקום קולנוע אחד שנסגר בעיר. ראש העיר, יואל אלרואי, הבטיח במערכת הבחירות, והוא עומד על כך גם עתה, כי לא ירשה הפעלת בתי-קולנוע בשבת. שיהיה זה משום הפרת הסטטוס-קוו שהיה קיים בעיר שנים כה רבות. אולם, מובן שאין בכוחו לכפות שבתי-הקולנוע, שנשכרו על-ידי יזמים פרטיים, לא ייפתחו בשבת.

ההבטחה של ראש העיר לא ניתנה ללא כיסוי. יזמי הקניון הם שהבטיחו זאת במפורש לראש העיר, ומר אלרואי הודיע, כי כמה שקרה בשבת האחרונה הוא רואה הפרת הסכם מצדם, על כל המשתמע מכך.

יש חשיבות רבה להבטחה שניתנה לפני הקמת הקניון על-ידי היוזמים, שהרי הקניון ממוקם בדיוק ליד שכונת רמת-אפרים בנתניה, שרבים מתושביה דתיים, וגם כמה בתי-כנסת קיימים בסביבה. הדרישה למנוע חילולי שבת במקום היתה אפוא מובנת והיוזמים, ולא ייתכן שעכשיו חופר ההבטחה שניתנה בזמנה, וייפגעו רגשות כל אותם תושבים דתיים הגרים סמוך לקניון.

את הועם וההתמרמרות של רבים מתושבי נתניה אפשר היה לשמוע מפי רבים מתושבי העיר, שעמם שוחחתי השבוע. לא רק רבני העיר ופרנסיה, אלא תושבים שקטים ורגועים, העסוקים בעמל יומם, דיברו על כך בכאב עצור: "מדוע הם באים לכאן לגרום לחילולי שבת גדולים כל כך?"; "מדוע הם מכאיבים לנו אחרי שנים רבות של שקט?"

אני מצטרף לשאלה זו ולשאלות רבות אחרות ששמעתי, ומרהרר בקול: האם כוונתם של מחללי השבת אינה אלא לגרום למחלוקת חרשה בישראל ולריב-אחים? האם הם רוצים להרגיז את הציבור הדתי ולפגוע ברגשותיו עד שלא תהיה לו ברירה אלא לצאת ולהפגין? האם הם מעוניינים לגרום לריב-אחים ולהפגנות, כפי שהיה בפתח-תקווה?

אם מחללי השבת הללו סבורים, כי הלחץ נגד הציבור הדתי והפגיעה ברגשותיו יביאו אנשים רבים יותר לקניון,

אני מציע לדון בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אליעזר מזרחי. אני מזמין את כבוד שר הפנים להשיב.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, למעשה, כשר הפנים אין לי הרבה מה להשיב. את כל העובדות אמר כאן חבר הכנסת מזרחי בצורה בהירה וברורה. אחזור רק על העובדות למען הפרוטוקול, ובקצרה.

ראש העיר נתניה הגיע בזמנו להסכם עם מפעילי הקניון, שלא יפתחו את הקניון ובתי הקולנוע בשבתות, אולם הם לא עמדו בהסכם. ראש העיר נתניה הביע את מורת רוחו מפתחת הקניון בשבת. הוא העלה זאת גם בישיבת מועצת העיר בצורה החרפה ביותר. השבוע הוא אף סירב להופיע בטקס הקשור עם הקניון. הוא הודיע שלא ישתתף בשום אירוע בנושא זה כל עוד לא יכבדו המפעלים את ההסכם עמו בדבר אי-פתיחה בשבתות.

למעשה, מבחינת הסמכות, למועצת העיר לא נותר מה לעשות לנוכח פסיקת השופט בעניין חוקי עזר. ראוי לציין שלעיריית נתניה יש חוק עזר לגבי הנושא הזה, אלא שהיא לא יכולה להפעילו לנוכח פסיקת בית-המשפט. אלה העובדות עד כאן.

לגופו של עניין, כאשר יש ראש עיר וחברי מועצה הרוצים לאכוף חוקי עזר שהם קיבלו, לא בגלל ההסכמים קואליציוניים למיניהם ולא מפני שהכנסת מחוקקת חוק ראשי, אלא משום שזו החלטת של אבות העיר, אך למעשה ידיהם כבולות — לדעתי זהו מצב אבסורדי. אינני מדבר מבחינה דתית אלא מבחינה דמוקרטית. אנשים שנבחרו יש להם סמכות לנהל את העיר בכל תחום שהוא; בנושא שהם מקבלים בו החלטה, דווקא בנושא זה אין להם סמכות. זה כבר לא נושא שלהם, זה נושא שצריך חקיקה ראשית.

על אף כל חילוקי הדעות שיש בנושא חוק ההסמכה — האם חוק ההסמכה במתכונתו הוא טוב, האם הוא מלכתחילה, האם הוא בדיעבד — אני חושב שלאור העובדות, אין ברירה וכולם צריכים לתמוך בו, גם מי שיש לו הסתייגות לגבי חוק ההסמכה וחושב שהוא לא טוב דיו, ולמעשה הוא משאיר פתח לאזורים מסוימים. אני חושב שצריך לתמוך בחוק הזה, לקדמו ולהעבירו.

חשוב גם לציין, שחוק ההסמכה לא מורה אוטומטית על סגירה למעשה של בתי הקולנוע או העסקים, אלא הוא נותן את הסמכות בידי מועצת העיר, ומועצת העיר היא שתחליט האם היא רוצה בכך, כפי שיש לה סמכות בכל חוקי העזר האחרים.

כדאי ששר העבודה והרווחה יבדוק — על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה, ואני יודע שיש דרכים רבות לעקוף את חוק שעות עבודה ומנוחה, אפשר להפעיל על-ידי עובדים זרים וכבר בקולנוע "היכל" בפתח-תקווה מצאו דרכים לעקוף את החוק הזה — אבל בכל זאת כדאי לבדוק, האם בנתניה אכן שומרים על החוק, ולנסות גם דרך זו.

בנושא הקניונים, היות שזו לא רק בעיה של העיר נתניה, כשר הפנים אני אומר פה, שיש לי ערעורים מבחינת חוק התכנון והבנייה. כמעט בכל הקניונים שקמו בארץ הוגשו התנגדויות, מאות התנגדויות, על-ידי תושבים שצפו כיצד בעל הקניון בונה שבעה בתי-קולנוע זה על יד זה, הרבה בתי-קפה, הרבה מסעדות, והיו מוטרדים מכך שהקניון ישנה את פני

הסביבה ויפתח בשבתות וייצור תחרות עם כל אלה שלא פותחים את חנויותיהם ואת בתי-הקפה ובתי-הקולנוע שלהם בעיר בשבת, ולמעשה הקניון יכול להיות המפתח להרס כל חיי השבת בעיר. הם הגישו התנגדויות, בית-המשפט כבר פסק בזמנו, שהתנגדויות בענייני שבת הן גם התנגדויות לעניין בנושא תכנון ובנייה. זה לא דבר מחוץ לעניין. היו שטענו שזו התנגדות לגיטימית, כשם שיש התנגדות לגבי איכות הסביבה ודברים אחרים.

הוועדות שמעו את ההתנגדויות האלה ודחו אותן. לא משום שהן היו נגדן אלא משום שקיבלו ערעור. בכל קניון יש הסכם בין ראש העיר לבין מפעילי הקניון שאכן יישמרו חוקי העזר והקניונים האלה לא יופעלו בשבת. לאור זאת הוועדות המחוזיות וגם שר הפנים חתמו על הקמת הקניונים האלה, כיוון שכולנו מכריזים עליהם. לאור הדברים המפורשים הרשומים בחוזה, הרשומים בפרוטוקול של הוועדה המחוזית, איש לא חשש שמי שחותם על ההסכם לא יקיים אותו. לצערי הרב, מקום אחר מקום הולך ונפרץ. ברגע שהקניון קם, והם כבר לא צריכים את ראש העיר, בעלי הקניון לא עומדים בפיתוי והם חושבים שעל-ידי פתיחת בתי-הקולנוע והמסעדות יוכלו למשוך יותר קונים, ולכן הם פותחים בשבתות. אני רואה זאת בחומרה רבה.

לגבי משרד הפנים, ברור שנצטרך להסיק מסקנות ולבדוק את ההסכמים האלה שעושים אתם, ובכך דוחים התנגדויות של מאות תושבים בתחום הזה. אם יהיה קשה יותר לסמוך על הבטחות האלה, הם יצטרכו לתת ערובות בטוחות, שבאמצעותן יובטח לנו שהם יקיימו את הבטחתם, כפי שמבטיחים דברים אחרים.

יש כמה קניונים בתהליכי אישור בוועדות מחוזיות. אלה אותם יומים, פחות או יותר. אני חושב שהם איבדו את האמון, ושוב לא יאמינו להם. זה מבחינת חוק התכנון והבנייה.

כאזרח במדינה, אני מוטרד מהתופעה הזאת. אנחנו מדינה קטנה מאוד המנסה כל הזמן, עם ויתורים גדולים, למצוא את חיי הפשרה — אין לחיות ביחד ולמצוא את המאחד ולא את המפריד. אורחי נתניה, בעיקר אלה שמתנגדים לעניין — אני מכיר חלק מהם, הם פנו גם אלי — אינם אורחים האמונים על מחלוקות ועל הפגנות. הם אזרחים טובים, אזרחים המרוויחים את לחמם, שגרו בשכונה, קנו שם בית, השקיעו הרבה כסף כדי לחיות בשכונה לפי רוחם, ופתאום נוצר גולס גדול שמשנה את השכונה מן הקצה אל הקצה.

מה זה יוצר אחר כך? יש כל מיני הצעות. מציעים להטיל חרם על הקניון. אני יודע שעניין החרם לא נשמע יפה. לכולם זכור החרם על בנק לאומי, אנשים טענו טענות. חרמות מזכירים דברים אחרים. אבל מה יכול לעשות אותו ציבור, כאשר חותמים על הסכם ולא מקיימים אותו, כאשר עומד ראש עיר, שנבחר ברוב מוחלט, הוא לא אדם דתי, על כל פנים הוא לא נציג של מפלגה דתית, אותו ראש עיר עומד ומוחה ואומר: "אין לי מה לעשות"?

מה נשאר לאותו ציבור לעשות? — לצאת להפגנות בשבתות, עם כל המשמעת מכ. הם לא רוצים לצאת להפגנות בשבתות כיוון שהם לא רוצים לעורר את כל הדברים האלה, הם רוצים לחיות בשקט. שנים על גבי שנים מצאה נתניה את המכנה המשותף — מצד אחד עיר תיירות, עם כל המשמעת מכ, ומצד אחר עיר שמתפתחים בה חיי דת בצורה יוצאת מן הכלל. מצאו את המכנה המשותף. הקניון הזה — סכנה גדולה יש בו, שיהרוס את כל שיתוף הפעולה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה ההבדל בינינו, שאתה רואה בכך סכנה גדולה. לא נורא
אם יהיו עכברושים, אבל חס וחלילה שתושבי נתניה יוכלו אולי
ללכת — — —

יגאל כיבי (המפלגה הרתית הלאומית):
אתה בעד קיום הסכמים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לומר לך משהו לגבי הסכמים. זו לא האפרכה
שלי, זו האפרכה של הרב פרוש, שכל פעם עולה ומזכיר
לראש הממשלה שהוא לא קיים הסכמים בעשה אתו. גם אם יש
הסכם, מה לנו להתערב? נניח שיש פה באמת הפרה גסה של
הסכם, נניח, אז מה יכולה לעשות מליאת הכנסת או ועדת
הפנים של הכנסת או כל ועדה אחרת של הכנסת? אנחנו גם
צריכים לחשוב, מה אנחנו יכולים לעשות.

אני מבין שחבר כנסת מגיש שאילתא ומשיבים לו. אבל
לקיים על כך דיון בוועדת הפנים — זה דבר שאינו מתקבל כלל
על הדעת לא מבחינה פרלמנטרית ולא מבחינה הגיונית.

אבל, אני רוצה לומר משהו אחר, חברי כנסת נכבדים. יש
דבר מעניין מאוד, ואני רוצה להתייחס דווקא לדברים שאמר
שר הפנים, דו"קיום — בבקשה דו"קיום. אדוני שר הפנים, יש
דו"קיום טוב מאוד בעיריית תל-אביב ובתל-אביב העיר, כאשר
נציגים דתיים מאוד וחילונים מאוד יושבים זה ליד זה ומנהלים
את העיר. בתל-אביב פתוחים 42 בתי-קולנוע, ויפתחו עוד. יש
דו"קיום. האם דו"קיום פירושו קיום של מה שרוצים החוגים
הדתיים — לא לפתוח בתי-קולנוע, שתושבי נתניה יצטרכו
לנסוע — — —

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה לא חושב שצריך לשמור על סטטוס-קוו? רק
חד-סטרי? מה יקרה אם יסגרו בעיר בתי-קולנוע?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת פנחסי, אתה יודע, אנחנו מתווכחים פה על
סטטוס-קוו ועל הפרת הסכמים. לזה יש כלים. אני רוצה להעיר
דבר אחד: מה שחשוב אלה הדברים שאמר שר הפנים, הוא
אמר דבר אחד על דו"קיום — אני רוצה להגיד לכם, חברי
כנסת נכבדים מהמפלגות הדתיות, דו"קיום אין פירושו,
שהחילונים ישמרו מה שהדתיים רוצים, אלא שדברים ייעשו
מתוך הבנה והתחשבות. אם אתם חושבים, שתושבי נתניה
שירצו לראות סרט לא יסעו, ולא יפרו את חוקי השבת
ביתר-שאת בכך שייסעו למקומות אחרים, אינכם אלא טועים.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לכן אני אומר, שצריך לחת לנתניה לנהוג כפי שהיא רוצה,
ואתם רוצים לדון בנושא.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חנו לנתניה לנהל את חייה כפי שהיא רוצה, ואל תתערבו.
לכן אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום.

היור' נ' מסאלחה:

תודה רבה, חבר הכנסת וירשובסקי. אני רוצה לשאול
את חבר הכנסת אליעזר מזרחי: האם אתה מסכים להצעתו

יש הצעה שנייה: להחרים את הקניון. מה משתמע מכך,
בצדק? — שמתחיל להיות עימות, קיטוב. השאלה היא, מי
אשם בכך. כדאי בתחילת הדרך לראות, ולא להאשים אחר כך
את מי שלא אשם בעניין, וזה האמצעי היחיד שנשאר בידיו.

תארו לכם, שבארץ-ישראל, במדינת היהודים, יהיו חנויות
ששומרי שבת יקנו בהן וחנויות שמי שאינם שומרי שבת יקנו
בהן. לזה פיללנו? זאת היתה מטרת הקמת המדינה? לזאת
ייחלו אנשים שעלו למדינה? איך אנחנו נמשוך עליה של
יהודים שבאים לפה, כשבארץ-ישראל יש כמה סוגים של
חנויות: "כשר" ו"לא כשר", "לשומרי שבת" ו"לא לשומרי
שבת"?

לכן רוצים להגיע לשיתוף-פעולה. כדאי שהדברים ייאמרו
מראש, בצורה הגלויה ביותר. אי-אפשר להאשים רק צד אחד,
על שהוא יוצר פרובוקציות ויוצא להפגנות.

מדובר על יומים, שכל מטרתם היא רווחית, ולא יעלה על
הדעת שאנחנו, כמי שממונים על השלטון המקומי במדינת
ישראל — אני מדבר על ראשי ערים ועל משרד הפנים ועל
הכנסת — ניתן לכל מי שירצה לפתח יוזמה כלכלית, שאנחנו
מעודדים אותה בדרך כלל, לעשות הכול. כל מי שמכיר את
התנהגות משרד הפנים בשנים האחרונות יודע, שהמשרד נותן
חופש פעולה כמעט לכל יוזמה כלכלית. אבל לא יעלה על
הדעת, שבגלל רווח כספי, הוא ייהרס את כל התשתית של
החיים במדינה. את זה צריך להפסיק ולהוקיע.

מי שחשוב לו שיתוף-פעולה יצטרך גם הוא לתמוך בדבר
הזה.

לכן, אף שאיני רואה מה משרד הפנים יכול לעשות בעניין
זה עד שיתקבל חוק ההסמכה, בשל חשיבות העניין, אני מציע
להעביר את הנושא לוועדת הפנים של הכנסת.

היור' נ' מסאלחה:
הצעה אחרת לחבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את
ההצעה מסדר-היום, מכמה טעמים.

ראשית, מדובר בעניין מקומי, שאינו חורג מעבר לגבולות
המקום, והוא — — —

יגאל כיבי (המפלגה הרתית הלאומית):
זו דוגמה לדברים האחרים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אחרי ששמענו את הדברים של שר הפנים, שאמר שבעצם
אין מה לעשות, אני חושב שאין טעם שהכנסת — — —

שר הפנים א' דרעי:
הזבל של תל-אביב הוא גם כן עניין מקומי?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני שר הפנים, אתה יודע שהזבל של תל-אביב נוגע
למיליון אנשים הגרים באזור שמנתניה עד ראשון-לציון
לפחות, מפני שמדובר באגד-ערים ולא בעיר אחת. אם אתה
משווה את היקף הבעיה וסכנתה לדבר הזה, אני מתפלא, כי
אתה נחשב לשר פנים מעולה, וצריך שתראה את הפרופורציה
ותבחין בין הדבר שקרה בתל-אביב ובין האירוע המקומי הזה.

שר הפנים א' דרעי:
אני רואה את זה כסכנה גדולה לא פחות.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	10 —
בעד ההצעה שלא לכלול את	
הנושא בסדר-היום	1 —
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.	
היו"ר נ' מסאלחה:	
ההצעה הועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.	

של שר הפנים להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצבעה. נצביע זו מול זו את הצעת השר, להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת מזרחי לוועדה, מול הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי, להסיר אותה מסדר-היום. מי שתומך בהעברת הנושא לוועדה, יצביע "בעד", ומי שתומך בהצעת חבר הכנסת וירשובסקי להסיר את הנושא מסדר-היום, יצביע "נגד". נא להצביע. זו תהיה הצבעה מס' 18.

י. הצעות לסדר-היום

מקלטים לילדים בסיכון

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעות לסדר-היום מס' 1079 ו-1086, בנושא: מקלטים לילדים בסיכון. ראשון המציעים — חבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, נושא התעללות בילדים עלה לאחרונה למודעות הציבור. ברוך השם, מקרים של התעללות הולכים ומתפרסמים. אני אומר "ברוך השם", כי עד עתה היו הדברים נסתרים ונחבאים; לא שלא היו קיימים, אלא שבגלל חוסר מודעות ציבורית לנושא, דברים לא התפרסמו. פרסום הדברים מוכיח, שיש היום נכונות גדולה יותר לעסוק בעניין ולהביא למערכת טיפולית ולתיקוני חקיקה. שיצמצמו עד כמה שאפשר את התופעה הנוראה הזאת של ניצול ילדים ואלימות כלפיהם.

הגשתי הצעה דחופה בעניין בשל פרסום שהיה ב"מעריב". בהצעה זו לא נתייחס לבעיית האלימות כלפי ילדים ככללותה, ולא לבעיית ניצול ילדים לכל מיני דברים, אלא רק להיבט אחד של הבעיה, והוא: העדר מקלטים לילדים כעזרה ראשונה, לנוכח פנייה דחופה או ידיעה על אסון קרב ובא.

בסוף השבוע שעבר פורסם ב"מעריב" על ילדה בת 13 שחתכה את ורידי ידיה לאחר שנאנסה על-ידי אביה. לצערנו, אלה מעשים שכלל יום. האם פנתה ילדה זו פנתה לעזרה? — כן, היא פנתה לעזרה. האם היא פנתה לעזרה לפני שהיא חתכה את ורידיה? — היא פנתה לעזרה. האם היא ביקשה לעזור לה במצוקתה ולמצוא לה פתרון? — היא ביקשה, אבל לא נמצא לה פתרון. וכך מצוטטים הדברים באותה כתבה בעיתון — ואני בודקתי את אמיתותם — אני רוצה לקרוא כמה שורות מהקטע שפורסם בעיתון: "בשבת האחרונה, שעה קלה לאחר שהילדה שוחחה בטלפון עם אל"י — אגודה להגנת ילדים — לא יכלה האגודה להיענות לתחינתה ולהוציאה מייד מהבית, והאיל ולא נמצא מקלטים לילדים במצוקה. אין ספק שהיני יכולים לעזור לילדה, אולי גם למנוע את המעשה הנורא, שרק כנס לא הסתיים במותה, אילו היה לנו מקום מקלט, שבו יכולנו לקלוט אותה. עצם הדחייה ליום המחרת, והעובדה שיכולנו בשלב זה רק לשוחח אתה טלפונית ולנסות ולהרגיעה, היו בעוכריה". אלו דברי ד"ר צימרון, יושב-ראש האגודה, שאליה הגיע המקרה ואליה מגיעים גם מקרים נוספים. מקרה זה אינו בודד. ב"מעריב", שבוע קודם לכן, זעקה כותרת:

"הצילו אותי מהורי המתעללים", קריאתו של ילד בן 11 מחיפה, ועוד עשרות ידיעות מהסוג הזה מתפרסמות לאחרונה.

רבותי חברי הכנסת, מוסדות חירום קיימים בארץ לכל נושא: מכבי-אש, בתי-חולים, מגן-דוד-אדום, מעונות לנשים מוכות ועוד ועוד. יש רק אוכלוסייה אחת שבשביה לא קיים שום שירות חירום, שום אפשרות לשהות במקום בטוח עד יעבור זעם, שום דרך להימלט מאב מתעלל או משכן מכה: אוכלוסיית הילדים. לא קיימים מקלטים לילדים, והמקרה שסופר עליו בעיתונות הוא אחד ממקרים רבים, מעשים בכל יום, והגורמים המטפלים עומדים חסרי אונים וחסרי יכולת לעזור לילדים.

אדוני היושב-ראש, אינני חושב שאנחנו יכולים להרשות למצב כזה להימשך. לדעתי, המצב הוא בלתי נסבל. אני מפנה מכאן קריאה לשר האוצר ולסגן שר העבודה והרווחה. אני מבין שהבעיה היא גם תקציבית, אינני חושב שהיא רק תקציבית, יש גם דרכים לטיפול מיוחד, או דרכי טיפול מיוחדות למקרים כאלה, אבל הבעיה היא ודאי גם תקציבית. אני רוצה לפנות מכאן לכל הגורמים בממשלה הקשורים בכך, בעיקר לשר האוצר ולסגן שר העבודה והרווחה, למצוא באופן מידי פתרון, כדי לפתוח מקלטים לילדים בסיכון, שנוכל לפחות להושיט יד ולהעניק עזרה ראשונה לילדים הזקוקים לכך.

בגלל דחיפות העניין וחשיבות הנושא אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעלות את הנושא על סדר-יומה של הכנסת. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. הצעה לסדר-היום באותו נושא מטעם חבר הכנסת רפאל פנחסי.

רפאל פנחסי (התאחדות הכפרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדי פעם בפעם ולעתים קרובות מדי אנו קוראים בעיתונים על מקרים של התעללות מכוונת בילדים, לרבות הורים בילדיהם. מאחר שרוב המקרים של תופעה זו מתרחשים בין כותלי הבית, כשבין הילדים להוריהם יש יחסים מיוחדים וילדים גם אינם יודעים איך וכיצד ובפני מי להתלונן, חייבת החברה למצוא את הדרכים הנאותות לטיפול בתופעה חמורה זו.

לצער, המצב הנורא הזה, של המקרים המתגלים לנו כאשר הם באים לידי חקירה, של כ-1,400 מקרים בשנה, המצב הזה הוא לא מאתמול, לא משלשום, זה כבר ממוצע שנתי של מעלה מחמש השנים האחרונות.

פעולת המשרד לאחר גילוי המקרה מיועדת בראש ובראשונה להגנת הקטין, תוך כדי מתן סיוע טיפולי הן לקטין והן למשפחתו. משרד העבודה והרווחה מפעיל מקומות מקלט לילדים במשפחות אומנה ומקלט מיוחד לנערות במצוקה, אשר סכנה מיידית מאיימת עליהן, כאשר בכונת המשרד לבדוק אם יש כלל צורך בהקמת מקלט אלצי. יש דעות מקצועיות של בעלי סמכה, הטוענים שהפתרון האידיאלי הוא לא מקלט קולקטיבי, מקלט ציבורי, אלא דווקא מקלט במשפחות אומנה. אכן, הדבר הזה כבר נעשה בפועל, ויש גם עבודה של משפחות אומנה, שמוכנות וזמונות בכל רגע, לעת מצוא, לקבל ילד בעת מצוקה.

גם במקרה הטרגי שחבר הכנסת יצחק לוי הזכיר כאן — אגודת אלי" לא יכלה או לטפל, אבל לו טרחו לפחות לפנות לכתובת המתאימה, למשרד העבודה והרווחה, היתה נמצאת מיד משפחה אומנת לילדה.

משרד העבודה והרווחה משתף פעולה עם אגודות ציבוריות שלקחו על עצמן מעורבות בנושא זה, כגון: אלי", המועצה לשלום הילד והאומבורסמן הירושלמי לנוער. גם גורמים אלה מזעיקים את פקדי הסעד כאשר הם מגלים מקרה המחייב התערבות זו.

על-אף כל זאת, אין פקדי הסעד וחוק הנוער בפרט ומערכת הרווחה בכלל מסוגלים להגיב אם אין הידיעה על המקרה מובאת בפנינו. משרדנו עושה כדי להביא לתודעת הציבור את החיוניות שבהודעה לרשויות על כל מקרה שירדע עליו. במשרד מייחסים לנושא כולו חשיבות רבה.

ברצוני להוסיף כאן משפט אחד. הנושא הזה, על כל חומרתו, על כל הזעזוע שהוא מעורר בכל מי שעדיין לב כשר בקרבנו, חייב לעורר אותנו גם לצורך המייד, החמור, החרף והחשוב ביותר לטובת עמנו, לתקוף את ההידרדרות המוסרית הכללית, את קריאת הדרור לכל הציירים האפלים וההפקרות מוחלטת, משום שהתוצאות האלה הן פרי של הפקרות מוסרית המשתוללת בארצנו.

הדרך הבסיסית, היסודית, האחת והיחידה לפתור את הבעיה הזאת מן היסוד היא לשנות כיוון, לשנות את כיוון החינוך ולהעלות את הנורמות המוסריות, בכלל זה הצניעות, ככלל זה עניין הפורנוגרפיה, הפרסומים הבלתי-צנועים בפרט הרכים, שגם הם מבלים יצרים — כל אלה יחד תורמים אף הם רבות להידרדרות הזאת, ואלה הן תוצאותיה.

בהתייחס לחשיבות הנושא, אני מציע להעביר אותו לדיון בוועדה המיוחדת לטיפול בנושא, שכראשה עומד חבר הכנסת יצחק לוי.

היו"ר נ' מסאלחה:
איוו ועדה?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
זוהי ועדה פרלמנטרית חדשה.

יצחק לוי (המפלגה הרתית הלאומית):
אדוני היושב-ראש, קיימת ועדה שהוקמה על-ידי ועדת הכנסת, והיא מטפלת בבעיות של התעללות בילדים.

התורה מצווה עלינו: "אלמנה, גר ויתום לא תענון". חייב להיות יחס מיוחד של דאגה והתחשבות בחלשים שבחברה, קל וחומר שחייבת להיות דאגה מיוחדת לילדים, שהם חסרי מגן וחסרי יכולת לקבל ולהגן על עצמם. איך עוזרים לילדים אומללים אלה, שעלולים לגדול כנאשם פגועים בגופם ובנפשם ולהוות אחר כך בעיה לחברה?

יש להחמיר בדיני העונשין על פגיעה בילדים. שמעתי שהצעות ברוח זו מתבשלות עתה במשרד המשפטים, ויש לקדם זאת בכרכה ולקוות שהן יגיעו בהקדם לכנסת. יש להטיל חובת ריווח על פגיעות בילדים על כל מבוגר העשוי לדעת על כך: גננות, מורות ומורים, רופאים ואחיות, וכל אדם אחר שיכול לדעת ויודע על התעללות בקטנים. יש להטיל על כל אלה את חובת הדיווח לעובדים סוציאליים ולמשטרה על כל מקרה של התעללות בקטנים, שנודע להם על כך. גם זה דורש תיקון בחקיקה, ונקווה שחקיקה כזו תתקבל על-ידי הכנסת בהקדם.

אך כל הפתרונות של החקיקה אין להם ערך בלי פתרון נוסף במציאות. ייתכן שפתרון קבוע לילדים כאלה הוא משפחה אומנת או מוסד פנימייתי מתאים. אך יש הכרח גם בפתרון זמני. לאן תיקח אם את ילדה המוכה באכזריות? להיכן יוציאו עובדים סוציאליים ילדים מוכים בו כיום, מייד לאחר כיצוע העבירה החמורה? יש הכרח להסדיר מוסדות ילדים, שיהיה בהם מקום בשביל ילדים מוכים, שיוכלו להגיע לשם ולשהות עד יעבור זעם, או עד ימצא פתרון קבוע לבעייתם. כפי שיש היום מקלטים לנשים מוכות, יש לפתוח מקלטים לילדים מוכים. זו חובתה של החברה בישראל, ואני מקווה שהכנסת תיתן את דעתה לכך שרבר זה אכן ייעשה.

אני מציע שהכנסת תחליט לקיים דיון מקיף בעניין, כפי שכבר פירט אותו חברי, חבר הכנסת יצחק לוי.

היו"ר נ' מסאלחה:

תורה לחבר הכנסת רפאל פנחס. אני מומין את כבוד סגן שר העבודה והרווחה להשיב.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תופעת ההתעללות בילדים, במיוחד התעללות בילדים בתוך המשפחה, היא אחת מהתופעות החברתיות המזעזעות ביותר.

משרד העבודה והרווחה מנסה להתמודד עם הבעיה הזאת על-ידי שימוש בחוק הנוער. לפי חוק זה חייבים מורה, יועץ חינוכי, אחות, רופא, שוטר ובעלי תפקידים דומים להודיע לפקדי הסעד לעניין חוק זה על כל קטין הנמצא בסיכון פיסי או נפשי. פקדי הסעד מתייחסים ומטפלים בכ-4,000 ילדים בשנה. עיקר עבודתם של פקדי הסעד היא טובת הילד. טובת הילד והגנה על שלומו הן העיקרון המנחה את העובדים בכל מהלך הטיפול. בשנה האחרונה הוציאו פקדי הסעד, בהחלטת בתי-המשפט ועל סמך חוק זה, 670 קטנים מבתם, וכן הופעלו מאות רבות של צורים אחרים להגנת קטנים.

כשמתגלה מקרה, שיש בו עבירות מין שבהן קשור קטין עד גיל 14, מפעיל המשרד חוקרי נוער לפי חוק תיקון דיני ראיות משנת 1955, ואלה חוקרים את הקורבן, הנאשם והעדים מתוך התייחסות לאספקטים הטיפוליים ומניעת נזק נפשי. כחוקרי נוער משמשים קציני מבחן לנוער. בנושא זה קיבל על עצמו המשרד, מתוך עריונות לחומרת הפגיעה בילדים אלה, את הפונקציה המשטרתית של החקירה. היום יש כ-1,400 מקרים בשנה. הנחקרים על-ידי חוקרי נוער. חוק זה הוא ייחודי למדינת ישראל ונחשב מן המחקרמים בעולם.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה שם הוועדה הזאת?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
הוועדה לילדים בסיכון.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מי החברים בוועדה הזאת?

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה או לוועדת הכנסת, כדי שהיא תחליט. אני לא יודע מי הם החברים בוועדה המיוחדת הזאת. זוהי ועדה חדשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
ועדת הכנסת תקבע.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פנחסי, אולי נפריד את ההצבעה ונקיים הצבעה נפרדת על כל הצעה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כאשר יש שתי הצעות, ועדת הכנסת מחליטה.

היו"ר נ' מסאלחה:

יש הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת פנחסי ויש הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יצחק לוי. חבר הכנסת יצחק לוי מציע להעביר את הנושא שהוא העלה לוועדה המיוחדת, וכבוד סגן השר מסכים. אם הוא מבקש וסגן השר מסכים, אפשר להפריד בהצבעה בין ההצעות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

כדי לפתור את הבעיה, אני מציע להעביר לוועדת הכנסת, והיא תקבע.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת פנחסי, אולי באמת נעביר לוועדת הכנסת כדי שהיא תחליט?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסכים. אני הרי הצעתי זאת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם כך, נאחד את ההצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיזו ועדה הוא יועבר? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

8 בעד, אין נמנעים, אין מתנגדים. ההצעות לסדר-היום עברו לוועדת הכנסת.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה — ביום שני, ט' בסיוון התשמ"ט, 12 ביוני 1989, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:05.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ס"ט — ע"א

- א. שאלות בעל-פה.
ב. שאלות ותשובות.
ג. הצעת חוק לחיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 10), התשמ"ט—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ד. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 6), התשמ"ט—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
ה. סקירת שר המדע והפיתוח על פעולות משרדו.
ו. הודעת הממשלה על החלטתה להעביר שטחי פעולה ממשרד למשרד והעברת סמכויות משר אחד לשר אחר.
ז. סקירת שר האנרגיה והתשתית על פעולות משרדו.
ח. הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 11), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
ט. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), התשמ"ח—1988 (קריאה ראשונה).
י. הצעת חוק הפטנטים (תיקון), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
יא. הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ט—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
יב. הצעות לסדר-היום.
יג. הצעת סיעות המערך, ר"צ ומפ"ם שלא להחיל דין רציפות על הצעות חוק אלו: 1. הצעת חוק איסור הונאה בכשרות (תיקון), התשמ"ח—1988: 2. הצעת חוק ההיינים (תיקון מס' 11), התשמ"ח—1988: 3. הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה), התשמ"ח—1988.
- יד. הצלת יהודי תימן — הצעות חברי הכנסת א' מזרחי, ע' עלי וא' גמליאל.
טו. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו — הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
טז. היערכות לקליטת עלייה מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת ג' כהן, ר' איתן ויצ' לוי.
יז. שחיקתן של מערכות קליטת העלייה בגלגלי הביורוקרטיה — הצעת חבר הכנסת י' ביבי.
יח. הסכם תוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
יט. זיהום המים בצפון הארץ — הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ת' טובי, י' צבן וע' סולודר.
כ. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלנו.
כא. עתיד הקיבוצים קלע ומיצר — הצעות חברי הכנסת ח' מירום וע' סולודר.
כב. עומס המשכנתאות — הצעת חבר הכנסת ח' אורון.
כג. ספינות הקזינו במפרץ-אילת — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמזלנו וא' ורדיגר.
כד. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
כה. ייבוא פועלים מחוץ-לארץ — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, מ' בר-זהר וע' לנדא.
כו. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ס"ט וע"א

306. פיצויים לפליטי שואה וניצוליה אשר לא קיבלום — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
307. שינוי המדיניות של מעבר תושבים מהשטחים לישראל והעסקתם — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
308. ארגון העורף למלחמה — מקלטים — הצעת חבר הכנסת ע' כרעם.
309. ביקורי גופים המטיפים נגד מתנחלים בכפרים ערביים ביהודה ובשומרון — הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
310—316. הריגת דייג ישראלי בידי המצרים במפרץ-אילת — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, מ' בר-זהר, ש' אלוני, י' ביבי, י' פרח, י' צידון וג' כהן.
317. מגעי "אל על" להקמת חברת תעופה בארצות-הברית — הצעת חבר הכנסת ג' גדות.
318. הפעלת בתי-קולנוע בנתניה בשבת — הצעת חבר הכנסת א' מזרחי.
319—320. מקלטים לילדים בסיכון — הצעות חברי הכנסת יצ' לוי ור' פנחסי.

ג. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון — משך הזכאות), התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת ע' זיסמן)

1. החלפת סעיף 5

במקום סעיף 5 לחוק חיילים משוחררים, התשמ"ד — 1984, יבוא:

5. משך הזכאות

הזכויות של חייל משוחרר לפי חוק זה יינתנו לו

1 ס"ח התשמ"ד, עמ' 188.

דברי הסבר

המשוחרר זקוק לתקופה של הכשרה מקצועית או להשלמת לימודיו התיכוניים או האקדמיים, שלוש השנים הקבועות בחוק מספיקות. ואולם, לפי הנסיון שהצטבר בארץ, חלק נכבד מן החיילים המשוחררים המבקשים הלוואות לצורכי שיכון, במסגרת סעיף 12 לחוק, עברו את תקופת שלוש השנים מיום שחרורם מהצבא.

מוצע אפוא להאריך ל-10 שנים את תקופת ההטבות לצורכי שיכון לחייל המשוחרר.

על-פי סקרים שונים שערך משרד הקליטה והמועצה הציונית החברתית כי חלה "הצנחה" בגיל היורדים. 60% מכלל היורדים הם כיום גילאי 21 — 34. לתופעה זו משמעות חמורות בתחום החברתי והדמוגרפי, ורשויות המדינה מצוות להילחם בה בכל תוקף. רבים מהיורדים או מקרוביהם מציינים את הקשיים הכלכליים כעילה מרכזית לירידה מן הארץ.

סעיף 5 לחוק חיילים משוחררים מגביל את תקופת ההטבות לחייל המשוחרר לשלוש שנים בלבד. כאשר החייל

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 10), התשמ"ט — 1989

1. תיקון סעיף 1

בפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב — 1971¹ (להלן — הפקודה), בסעיף 1, הגדרות "לחם ענושים" ו"לחם צר" — ימחקו.

2. החלפת סעיף 58

במקום סעיף 58 לפקודה יבוא:

58. עונשין ועבירות בית-סוהר

(א) קצין שיפוט שהרשיע אסיר בעבירת בית-סוהר יהיה רשאי להטיל עליו עונשים אלה, כולם או מקצתם:

(1) אתראה;

(2) אזרה חמורה;

(3) קנס בסכום שלא יעלה על הסכום שיקבע השר בצו, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת;

(4) בידוד לתקופה שלא תעלה על 14 ימים, ובלבד שתקופת בידוד לא תהא רצופה יותר משבעה ימים והפסקה של שבעה ימים תהיה בינה לבין המשכה;

(5) הפחתת ימי שחרור לתקופה שלא תעלה על 21 ימים; לעניין זה, "שחרור" — כמשמעותו בסעיף 49 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977², לרבות רשיון חופש כמשמעותו בסעיף 28.

(ב) קצין שיפוט שהטיל על אסיר עונש בידוד או עונש הפחתת ימי שחרור יהיה רשאי לצוות בפסק כי העונש, כולו או מקצתו, יהיה על תנאי, ויהיה תלוי ועומד לתקופה שנקבעה בפסק, ובלבד שלא תעלה על שנה מיום הפסק; אסיר שנידון לעונש על תנאי כאמור, לא ישא את עונשו אלא אם כן עבר, תוך התקופה שנקבעה בפסק, עבירה זהה או דומה לעבירה שעליה נשפט או כל עבירת בית-סוהר אחרת — אם קבע זאת קצין השיפוט בפסק שבו הוטל עליו העונש על תנאי, והורשע בשל כך.

(ג) על-אף האמור בסעיף קטן (א) —

(1) עונש הפחתת ימי שחרור יהיה מוסמך להטיל רק מנהל בית-הסוהר, באישור הנציב;

(2) עונש בידוד לתקופה שמעל לשבעה ימים ועונש קנס מעל מחצית הסכום שנקבע בצו כאמור בסעיף קטן (א) (3), יהיה מוסמך להטיל רק מנהל בית-הסוהר או סגנו.

(ד) הוטל על אסיר עונש קנס, בידוד או הפחתת ימי שחרור, רשאי הנציב או סוהר בכיר שהנציב הסמיכו לכך, אם ראה טעם מיוחד המצדיק לעשות כן, לבטל את העונש או להקל בו על-ידי הפחתתו או החלפתו בעונש קל ממנו.

3. החלפת סעיף 59

במקום סעיף 59 לפקודה יבוא:

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459; ס"ח התשמ"ד, עמ' 90.

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

”59. חיוב בפיצויים

(א) קצין שיפוט שהרשיע אסיר בעבירת כיתסוהר, יוכל לחייבו, בנוסף על כל עונש, בתשלום פיצויים לשירות על נזק שנגרם עקב העבירה, ובלבד שלא יחייבו בתשלום פיצויים בסכום העולה על הסכום שיקבע השר בצו, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

(ב) חיוב אסיר בתשלום פיצויים כאמור בסעיף קטן (א), רשאי הנציב או סוהר בכיר שהנציב הסמיכו לכך, אם ראה טעם מיוחד המצדיק לעשות כן, לבטל את החיוב או להפחיתו.”

”59א. גביית קנס ופיצויים

ניתן לגבות קנס כאמור בסעיף 58 ופיצויים כאמור בסעיף 59 על-ידי ניכוי משכר העבודה המשתלם או שישתלם לאסיר או מכספים אחרים המצויים או יהיו מצויים בפיקדונו, בכת אחת או בשיעורים חודשיים כפי שיוורה קצין השיפוט, ובלבד שהסכום הנותן לזכותו של האסיר לאחר הניכוי לא יפחת, בכל חודש, מהסכום שיקבע הנציב מעת לעת כסכום המיועד לצרכיו של האסיר בבית-הסוהר.

59ב. ייעוד קנסות

קנסות שנגבו כאמור בסעיף 59א ישולמו לקרן שתקרא ”הקרן לרווחת אסירים“ וישמשו לרווחת האסירים כפי שיקבע השר בתקנות.”

4. הוספת סעיפים 59א ו-59ב

אחרי סעיף 59 לפקודה יבוא :

ה. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 6), התשמ”ט — 1989

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום כ”ד באדר ב’ התשמ”ט (31 במרס 1989).

בסעיף 47 לחוק הבנקאות (רישוי), התשמ”א — 1981, במקום ”כ”ד באדר ב’ התשמ”ט (31 במרס 1989)”, יבוא ”א’ בחשרי התש”ן (30 בספטמבר 1989)”.

¹ ס”ח התשמ”א, עמ’ 332; התשמ”ח, עמ’ 26.

ו. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון — חובת שירות למדינה)

(הצעת חבר הכנסת ר’ איתן)

1. תיקון סעיף 5

בסעיף 5 לחוק-יסוד: הכנסת (להלן החוק העיקרי), אחרי ”אם בית-המשפט שלל ממנו זכות זו על-פי חוק”, יבוא: ”ובלבד שמי שמלאו לו שמונה-עשרה שנה (לאחר 1 במרס 1989)*, יהיה זכאי לבחור לכנסת, אם עמד בחובת שירות למדינה”.

2. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק העיקרי, בסופו יבוא:

”ובלבד שמי שמלאו לו עשרים ואחת שנה לאחר (ה’1 במרס 1989)*, יהיה זכאי להיבחר לכנסת אם עמד בחובת שירות למדינה”.

3. הוספת סעיף 6א

אחרי סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:

”6א מי שעמד בחובת שירות למדינה

לעניין סעיפים 5 ו-6, ”מי שעמד בחובת שירות למדינה” —

(1) מי ששירת או משרת בצבא-הגנה לישראל על-פי חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ”ו — 1986 (להלן — חוק שירות בטחון); או —

4. תיקון חוק שירות ביטחון

בסעיף 36 לחוק שירות ביטחון, בסוף הרישא, המלים ”או מטעמים אחרים” — יימחקו.

(2) מי שוועדה רפואית קבעה על-פי הוראות פרק ב’ לחוק שירות ביטחון, כי הוא בלתי-יכשר לשירות: או —

(3) מי ששר הביטחון דחה, בצו את מועד התייצבותו לשירות ביטחון, ובלבד שלא מלאו לו 25 שנה, או —

(4) מי שקיבלה פטור מחובת שירות הביטחון לפי סעיף 39(א) ו-(ב) לחוק שירות בטחון, או —

(5) מי ששירתה או משרתה בהתנדבות בשירות לאומי שאושר על-ידי שר העבודה לעניין סעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי, התשכ”ח — 1968; או —

(6) מי שהגיע ארצה או נמצא בארץ על-פי אשרת עולה או תעודת עולה, בהתאם להוראות חוק השבות, התש”י — 1950; והוא פטור או קיבל פטור מחובת שירות הביטחון, או ששר הביטחון דחה בצו את מועד התייצבותו לשירות ביטחון.”

דברי הסבר

ההתיישבות הביטחונית או המשק הלאומי, או מטעמי משפחה או מטעמים אחרים —

(1) לפטור יוצא-צבא מחובת שירות סדיר, או להפחית את תקופת שירותו;

(2) לפטור יוצא צבא מחובת שירות מילואים;

(3) לפי בקשת יוצא-צבא או מיועד לשירות ביטחון שאינו יוצא-צבא — לדרות בצו, לחקופה שייקבע בו, את מועד ההתיישבות שנקבע לאותו אדם לפי חוק זה או התקנות על-פיו, לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות ביטחון או להמשך שירות זה אם כבר החל בשירותו."

המלים "או מטעמים אחרים" בסעיף זה, הן המלים שעל-פיהן אופשרה השתמטותם של תלמידי ישיבות חרדיות משירות בצה"ל. בשנת 1988 השתמטו משירות בצה"ל כ-20,000 תלמידי ישיבות חרדיות, שאילו גויסו לצה"ל היו מחזקים בהרכב את כוחו מחד גיסא, ומאידך גיסא, גורמים לקיצור שירות מילואים של חיילים אחרים. בסדרה של פסקי-דין, ולאחרונה בבג"ץ 910/81 "רסלר ואח' נ. שר הביטחון", נקבע כי בית-המשפט אינו יכול להתערב בשיקוליו של שר הביטחון לשחרר את תלמידי הישיבות הנ"ל משירותם הצבאי, כיוון שמלים אלה מאפשרות לשר הביטחון שיקול דעת נרחב לשחרר יוצאי צבא משירות בצה"ל מכל סיבה שהיא. מוצע אפוא למחוק את המלים "מטעמים אחרים", ובזאת להביא לכך שרק רשימה מצומצמת של פטורים תינתן.

4. הצעה זו באה במקום הצעת חוק מ"ג.

1. סעיפים 1 ו-2 של ההצעה באים לקבוע בעיקרון, כי לא יהיו זכאים לבחור ולהיבחר לכנסת מי שלא מילאו חובה למדינה על-פי חוק שירות הביטחון.

ההצעה היא לא להחיל את ההוראה הזאת אחורה, אלא רק על מי שמלאו להם שמונה-עשרה או עשרים-ואחת, כיום קבלת החוק.

2. סעיף 3 — בא לפרט, באמצעות הגדרה כוללת של המונח "מי שעמד בחובת שירות למדינה", למי תהא נתונה הזכות להצביע:

א. למי ששירתו או משרתים בצבא;

ב. למי שקיבלו פטור משירות בצבא מנימוקים רפואיים;

ג. למי ששירותם הצבאי נדחה, אך לא מעבר לגיל 25;

ד. לאשה שקיבלה פטור משירות ביטחון בגלל היותה אם לילד, אשה בהיריון, או אשה נשואה;

ה. למי ששירת בשירות לאומי בהתנדבות;

ו. לעולה שהגיע ארצה או נמצא בארץ כהתאם לחוק השבות.

3. סעיף 36 לחוק שירות ביטחון (נוסח משולב), התשמ"ו-1986, קובע:

"שר הביטחון רשאי בצו, אם ראה לעשות כן מטעמים הקשורים בהיקף הכוחות הסדירים או כוחות המילואים של צבא-הגנה לישראל, או מטעמים הקשורים בצורכי החינוך,

ז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: אימוץ ילדים מחוץ-לארץ בישראל

הרישומים והמסמכים בחוץ-לארץ וספקות לגבי מעמדם החוקי של רבים מן האימוצים הללו.

הוועדה שמעה על הסבל המשפטי והביורוקרטי בארץ ובחוץ-לארץ הנגרם להורים המאמצים ילד בחוץ-לארץ, נוסף על ההוצאות הכספיות העצומות הכרוכות בהליכי האימוץ — לרבות פלישת מתווכים וסרסורים לתחום, המטפלים באימוץ תמורת בצע כסף.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות האלה:

1. הוועדה סבורה, כי הטיפול בנושא אימוץ ילדים מחוץ-לארץ לוקה בהעדר תיאום וסדר. הוועדה ממליצה לפני שר העבודה והרווחה לפעול למניעת הפיצול ולהגברת התיאום הבין-משרדי בטיפול בנושא, ולריכוזו בידי השירות לילד.

2. הוועדה פונה לשר המשפטים להמשיך לחפש הצעות להסדרת הסטטוס החוקי של ילדים שאומצו בחוץ-לארץ וקיימים ספקות לגבי מעמדם החוקי בארץ.

3. הוועדה פונה לשר המשפטים ליוזם הצעת חוק, שיסדיר וימסד את נושא האימוץ מחוץ-לארץ בעתיד.

4. הוועדה סבורה, כי יש לעשות כל מאמץ כדי למצוא דרכים והסדרים שיקלו את ההליכי הגירוי של הילדים המאומצים. הוועדה פונה לשר המשפטים ולשר הדתות למצוא דרכים אלו בהקדם.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום י"ט בשבט התשמ"ט — 25 בינואר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת עדנה סולודר, בנושא "אימוץ ילדים מחוץ-לארץ בישראל".

הנושא הועלה בעקבות כמה בעיות, שהתעוררו בנוגע לאימוץ ילדים בחוץ-לארץ — בעיקר בברזיל וברומניה. במקרה אחד אף הוחזרה על-ידי בית-המשפט ילדה מאומצת לאמה הטבעית בברזיל.

הוועדה דנה בנושא בשלוש ישיבות, שבמהלכן שמעה בין היתר את סגן היועץ המשפטי לממשלה, את נציגי משרד העבודה והרווחה, משרד הפנים, משרד החוץ, המועצה הלאומית לשלום הילד והורים מאמצים.

לוועדה נמסר, כי כ-200 עד 280 ילדים נמסרים לאימוץ בארץ בכל שנה. יותר מאלף משפחות מועמדות לאימוץ. חור ההמתנה לאימוץ ילד בארץ — חמש שנים וחצי. במצב זה אין מנוס למשפחות רבות אלא לאמץ ילד בחוץ-לארץ.

הוועדה שמעה על הקשיים והבעיות הכרוכים באימוץ ילד בחוץ-לארץ, הן מבחינת הליכי החוק בארצות שמהן נלקחים הילדים לאימוץ, והן מבחינת הליכי הרישום והגירוי בארץ. מספר הילדים המאומצים שהובאו מחוץ-לארץ בשנים האחרונות שנוי במחלוקת בין הרשויות השונות: האומדן נע בין כמה מאות לכמה אלפים. זאת בהעדר רישומים מדויקים במשרד הפנים בגלל אי-הבהירות לגבי נוהלי האימוץ.

5. הוועדה סבורה, שיש להרחיב את היחידה לאימוץ על-מנת לענות במידת האפשר על צורכי האימוץ, למנוע המתנה ממושכת של משפחות מאמצות, אם יש מועמדים לאימוץ, ובעיקר על-מנת שתיערך להרחבת טיפולה ואחריותה גם בכל הנוגע לאימוץ בחוץ-לארץ.
6. הוועדה פונה לשר המשפטים ולשר החוץ לפעול במשותף עם היחידה לאימוץ לאסוף מידע בדבר חוקן האימוץ והליכי האימוץ בארצות השונות, וכן בדבר סוכנויות האימוץ הקיימות בהן. מידע זה ירוכז ביחידה
7. הוועדה מבקשת משר הפנים להמציא לה דיווח מפורט על רישום ילדים שאומצו בחוץ-לארץ — מספר הילדים שבהם מדובר, נוהלי הרישום והסטטוס של הילדים.
8. הוועדה מבקשת משר המשפטים, שר העבודה והרווחה, שר הפנים ושר הדתות לדווח לה על המצב כעבור שלושה חודשים.

ח. הודעת שר המשטרה בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה

"בנושא ריכוז תאונות הדרכים ברח' בר-אילן בירושלים*

שמשתרת ישראל תגברה את הפיקוח בקטע כביש זה וכן תעשה גם בעתיד.

בברכה,
חיים בר-לב

לכבוד
חבר הכנסת דב שילנסקי
יושב-ראש הכנסת
ירושלים

חבר הכנסת שילנסקי הנכבד,

לאור מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא ריכוז תאונות הדרכים ברח' בר אילן בירושלים, ברצוני לעדכןך,

העתק: שר התחבורה.

יושב-ראש ועדת הפנים.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ' באדר ב' התשמ"ט — 27 במרס 1989.